

STOWARZYSZENIE LOKALNA GRUPA DZIAŁANIA „WADOVIANA”

STRATEGIA ROZWOJU LOKALNEGO KIEROWANEGO PRZEZ SPOŁECZNOŚĆ DLA OBSZARU LGD „WADOVIANA” NA LATA 2014-2020

„Europejski Fundusz Rolny na rzecz Rozwoju Obszarów Wiejskich: Europa inwestująca w obszary wiejskie”. Operacja współfinansowana ze środków Unii Europejskiej w ramach poddziałania „Wsparcie przygotowawcze”; działanie Wsparcie dla rozwoju lokalnego w ramach inicjatywy LEADER objętego Programem Rozwoju Obszarów Wiejskich na lata 2014-2020. Instytucja Zarządzająca Programem Rozwoju Obszarów Wiejskich na lata 2014-2020: Minister Rolnictwa i Rozwoju Wsi.

Spis treści

I. Charakterystyka LGD.....	3
1. Nazwa LGD.....	3
2. Obszar	3
3. Potencjał.....	4
II. Partycypacyjny charakter LSR	9
1. Definiowanie potrzeb i problemów, tj. diagnoza i analiza SWOT obszaru LSR	9
2. Określenie celów i wskaźników w odniesieniu do opracowania LSR oraz opracowanie planu działania ...	10
3. Opracowanie zasad wyboru operacji i ustalenie kryteriów wyboru	11
4. Opracowanie zasad monitorowania i ewaluacji	12
5. Przygotowanie planu komunikacyjnego w odniesieniu do realizacji LSR	12
III. Diagnoza - opis obszaru i ludności.....	13
1. Grupy szczególnie istotne z punktu widzenia realizacji LSR oraz problemów i obszarów interwencji odnoszących się do tych grup	13
2. Charakterystyka gospodarki/przedsiębiorczości (w tym przedsiębiorczości społecznej), branż z potencjałem rozwojowym	17
3. Rynek pracy.....	19
4. Działalność sektora społecznego, w tym integracja/rozwój społeczeństwa obywatelskiego.....	23
5. Problemy społeczne na obszarze LSR.....	26
6. Wewnętrzna spójność obszaru LSR	27
7. Charakterystyka obszarów atrakcyjnych turystycznie oraz wskazanie potencjału dla rozwoju turystyki ...	27
IV. Analiza SWOT	30
V. Cele i wskaźniki.....	34
VI. Sposób wyboru i oceny operacji oraz sposób ustanawiania kryteriów wyboru	54
1. Ogólna charakterystyka przyjętych rozwiązań formalno-instytucjonalnych	54
2. Sposób ustanawiania i zmiany kryteriów wyboru zgodnie z wymogami określonymi dla programów, w ramach których planowane jest finansowanie LSR z uwzględnieniem powiązania kryteriów wyboru z diagnozą obszaru, celami i wskaźnikami.....	56
3. Informacja o realizacji projektów grantowych i/lub operacji własnych	56
VII. Plan działania	57
VIII. Budżet LSR	57
IX. Plan komunikacji	58
X. Zintegrowanie	59
1. Zgodność i komplementarność z innymi dokumentami planistycznymi/strategicznymi.....	59
2. Integracja różnych metod, sektorów, partnerów, zasobów, branż działalności gospodarczej	59
XI. Monitoring i ewaluacja	64
Wykaz wykorzystanej literatury.....	66
Załączniki do LSR	67

I. CHARAKTERYSTYKA LGD

1. NAZWA LGD

Nazwa: Stowarzyszenie Lokalna Grupa Działania „Wadoviana”

Status prawny: Stowarzyszenie działające na podstawie następujących przepisów prawa:

- Ustawy z dnia 20 lutego 2015 r. o wspieraniu rozwoju obszarów wiejskich z udziałem środków Europejskiego Funduszu Rolnego na rzecz Rozwoju Obszarów Wiejskich w ramach Programu Rozwoju Obszarów Wiejskich na lata 2014–2020 (Dz. U. z 13 marca 2015 r. poz. 349),
- Ustawy z dnia 7 kwietnia 1989r. Prawo o stowarzyszeniach (Dz. U. z 2001 r. Nr 79, poz. 855 z późn. zm.),
- Ustawy z dnia 20 lutego 2015 r. o rozwoju lokalnym z udziałem lokalnej społeczności (Dz. U. z 18 marca 2015 r. poz. 378),
- Rozporządzenia Parlamentu Europejskiego i Rady (UE) nr 1305/2013 z dnia 17 grudnia 2013 r. w sprawie wsparcia rozwoju obszarów wiejskich przez Europejski Fundusz Rolny na rzecz Rozwoju Obszarów Wiejskich (EFRROW) i uchylające rozporządzenie Rady (WE) nr 1698/2005 (Dz. Urz. UE L 347 z 20.12.2013, str. 487-548),
- Rozporządzenia Parlamentu Europejskiego i Rady (UE) nr 1303/2013 z dnia 17 grudnia 2013 r. ustanawiającego wspólne przepisy dotyczące Europejskiego Funduszu Rozwoju Regionalnego, Europejskiego Funduszu Społecznego, Funduszu Spójności, Europejskiego Funduszu Rolnego na rzecz Rozwoju Obszarów Wiejskich oraz Europejskiego Funduszu Morskiego i Rybackiego oraz ustanawiające przepisy ogólne dotyczące Europejskiego Funduszu Rozwoju Regionalnego, Europejskiego Funduszu Społecznego, Tekst ujednoczony 17 czerwca 2015 r. Spójności i Europejskiego Funduszu Morskiego i Rybackiego oraz uchylające rozporządzenie Rady (WE) nr 1083/2006 (Dz. Urz. UE L 347 z 20.12.2013 r., str. 320),
- Statutu Lokalnej Grupy Działania.

Data i numer wpisu do Krajowego Rejestru Sądowego: 24 listopada 2008, nr 0000318191.

2. OBSZAR

Obszar działania Lokalnej Grupy Działania „Wadoviana” obejmuje swym zasięgiem dwie gminy województwa małopolskiego: Wadowice i Andrychów. Teren ten jest tożsamy z podziałem administracyjnym i obejmuje cały obszar gminy miejsko-wiejskiej Wadowice wraz z miastem Wadowice, ze względu na liczbę mieszkańców 19 309, czyli poniżej 20 000, oraz obszar gminy miejsko-wiejskiej Andrychów bez miasta Andrychów, ze względu na liczbę mieszkańców 21 111, czyli przekraczającą 20 000. Łączna liczba mieszkańców obszaru LGD „Wadoviana” wynosi 60 855.

Tabela 1. Liczba mieszkańców obszaru objętego LSR na lata 2014-2020.

Obszar działania LGD „Wadoviana”	Liczba mieszkańców (stan na dzień 31.12.2013)
Gmina Miejsko-Wiejska Wadowice, w tym:	38 118
Miasto Wadowice	19 309
Obszar wiejski	18 809
Obszary wiejskie Gminy Miejsko-Wiejskiej Andrychów	22 737
Obszar działania LGD „Wadoviana” w sumie:	60 855

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych BDL, GUS,

Powierzchnia obszaru w podziale na gminy kształtuje się następująco: Obszar gminy Wadowice wynosi 113 km², w tym miasto Wadowice zajmuje 11 km², natomiast obszar wiejski 102 km². Obszary wiejskie Gminy Andrychów zajmują powierzchnię 90 km². Cały obszar LSR, liczący 203 km², zamieszkały jest przez 60 855 mieszkańców. Liczba mieszkańców obszaru LSR jest większa niż średnia liczba mieszkańców objętych LSR/LSROR w lata 2007-2013 w województwie małopolskim.

Rysunek 1. Obszar LSR na tle gmin powiatu wadowickiego.

Źródło: opracowanie własne

Obszar objęty LSR jest spójny terytorialnie: obie gminy leżą na terenie powiatu wadowickiego oraz ze sobą sąsiadują. Przestrzeń na której położona jest gmina Wadowice i gmina Andrychów usytuowana jest w centralnej oraz zachodniej części powiatu wadowickiego. Bezpośrednio graniczy z gminami:

- powiatu wadowickiego: Tomice, Brzeźnica, Kalwaria, Stryszów, Mucharz, Wieprz,
- powiatu suskiego: Zembrzyce, Stryszawa,
- powiatu żywieckiego: Ślemień, Łękawica,
- powiatu bielskiego: Porąbka,
- powiatu oświęcimskiego: Kęty.

Z uwagi na fakt, że gminy wchodzące w skład LGD sąsiadują ze sobą i położone są w jednym historycznie ukształtowanym obszarze, ich rozwój społeczny i ekonomiczny przebiega w podobny sposób a obszar jest spójny terytorialnie pod względem geograficznym. Teren LGD „Wadoviana” znajduje się w Beskidzie Małym. Gmina Wadowice geograficznie położona jest w zachodniej części Pogórza Wielickiego, w kotlinie pomiędzy wzniesieniami Pogórza i pasmami Beskidu Małego, w dolinie rzeki Skawy. Gmina Andrychów natomiast geograficznie położona jest w Beskidzie Małym, a północna część Gminy znajduje się na terenie Pogórza Śląskiego w zlewni rzeki Wieprzówki.

3. POTENCJAŁ

3.1. PROCES TWORZENIA PARTNERSTWA

Stowarzyszenie Lokalna Grupa Działania „Wadoviana” utworzone zostało w 2008 roku z oddolnej inicjatywy mieszkańców gminy Wadowice w celu rozwoju lokalnego obszaru gminy. Stowarzyszenie zostało zarejestrowane w Krajowym Rejestrze Sądowym 24 listopada 2008 roku. W dniu 27 lipca 2009 roku LGD zawarło umowę ramową z Urzędem Marszałkowskim Województwa Małopolskiego na wdrażanie Lokalnej Strategii Rozwoju w ramach osi 4 – LEADER z Programu Rozwoju Obszarów Wiejskich na lata 2007-2013. W lipcu 2012 roku po przeprowadzeniu konsultacji społecznych dokonano poszerzenia LGD „Wadoviana” o obszary wiejskie Gminy Andrychów. LSR na lata 2014-2020 stanowi kontynuację rozpoczętej w 2008 roku działalności LGD.

Celami strategicznymi realizowanymi w ramach Lokalnej Strategii Rozwoju dla obszarów wiejskich gminy Wadowice i Andrychów na lata 2009-2015 były:

- Poprawa jakości środowiska i przestrzeni,
- Rozwój turystyki, rekreacji i promocja obszaru,
- Wsparcie aktywności społecznej i gospodarczej.

Na wsparcie projektów w ramach LSR na lata 2009-2015 zgodnie z podpisaną i aneksowaną umową ramową, LGD miało do dyspozycji kwotę 5 604 60,50 zł. Do osiągnięcia wymienionych wyżej celów przyczyniła się realizacja 64 operacji na łączną kwotę 4 733 554,00 zł¹, co stanowi 84,46% dostępnej kwoty. Wnioskodawcami omawianych projektów byli zarówno Członkowie Stowarzyszenia, jak i inne podmioty.

W poniższej tabeli prezentujemy ilość złożonych wniosków oraz sumę dofinansowania dla poszczególnych typów działań.

¹ Limity środków dla III kwartału 2015 roku oraz dane nt stanu realizacji wniosków w ramach działania 413 przekazane przez ARiMR.

Tabela 2. Liczba wniosków i suma dofinansowania poszczególnych działań w ramach LSR na lata 2009-2015.

Nazwa działania	Ilość zrealizowanych projektów	Suma dofinansowania (w PLN)
Odnowa i rozwój wsi	12	3 023 434,76
Małe projekty	46	1 158 006,74
Tworzenie i rozwój mikroprzedsiębiorstw	4	372 582,50
Różnicowanie w kierunku działalności nierolniczej	2	179 530,00

Źródło: opracowanie własne

Do poprawy jakości środowiska i przestrzeni przyczyniono się poprzez realizację projektów obejmujących²:

- budowę infrastruktury sportowej i rekreacyjnej, wśród której można wymienić 9 placów zabaw, 2 kompleksy sportowo-rekreacyjne, siłownię zewnętrzną,
- budowę budynków i obiektów użyteczności publicznej takich jak Centrum Kultury we wsi Jaroszowice-Zbywaczówka, Izba Regionalna Rzemiosła i Rękodzieła we wsi Wysoka, Ławeczka Karola Wojtyły, a także Strefa Historii, dokumentująca 50-letnią historię firmy Ponar Wadowice S.A.
- remont i wyposażenie 3 domów kultury i 5 świetlic wiejskich, w których m.in. wykonano nową elewację i stolarkę okienną, a także zakupiono stoliki, krzesła, sprzęt multimedialny, instrumenty muzyczne i stroje dla zespołów działających przy domach kultury.

Stowarzyszenie LGD „Wadoviana” oraz beneficjenci, którzy uzyskali za jego pośrednictwem pomoc, aktywnie włączyli się w promocję obszaru, przyczyniając się tym samym do rozwoju sektora turystycznego. Spośród projektów dotyczących tej tematyki, warto zwrócić uwagę na stworzone turystyczne aplikacje mobilne, zrealizowany film promujący obszar LGD, a także udział przedstawicieli LGD w krajowych i zagranicznych targach turystycznych m.in. w Warszawie, Poznaniu, Katowicach i Bratysławie. Nie bez znaczenia były również projekty mające na celu renowację i zachowanie dla potomnych obiektów zabytkowych, a które to projekty w efekcie podniosły atrakcyjność turystyczną obszaru. Wśród odnowionych obiektów zabytkowych wymienić warto sakralne kapliczki i kaplice oraz pochodzący z XVIII wieku kościół w Barwałdzie Dolnym, znajdujący się na szlaku architektury drewnianej województwa małopolskiego, w którym oprócz dachu i elewacji, remontowi podlegały również zabytkowe organy.

Kluczowym celem realizowanym za pomocą LSR na lata 2009-2015 było wsparcie aktywności społecznej i gospodarczej. Wśród projektów realizujących ten strategiczny cel wymienić należy m. in. organizację wielu imprez integrujących lokalną społeczność w tym osoby niepełnosprawne i chorujące psychicznie, oraz przeprowadzenie licznych warsztatów zachęcających do poznania i kultywowania lokalnych tradycji.

Wsparcie aktywności gospodarczej prowadzone przez członków Stowarzyszenia LGD „Wadoviana” polegało przede wszystkim na organizacji bezpłatnych szkoleń i doradztwa, dla przedsiębiorców i osób chcących założyć działalność gospodarczą, z zakresu pozyskiwania dofinansowania ze środków unijnych, w szczególności w ramach PROW 2007-2013. Warto zwrócić uwagę, iż niejednokrotnie beneficjentami pomocy finansowej byli członkowie Stowarzyszenia, którzy dzięki podejściu LEADER, sami zakładali lub rozwijali swoje przedsiębiorstwa.

Przyglądając się dotychczas obranym kierunkom działań, zrealizowanym operacjom a przede wszystkim ich wpływowi na sytuację na obszarze działania LGD, trzeba dojść do wniosku, iż strategiczne cele zdefiniowane w LSR na lata 2009-2015 przyniosły szereg pozytywnych zmian zarówno w sferze kształtowania przestrzeni publicznej, rozwoju turystyki i rekreacji, jak i podniesienia aktywności społecznej i gospodarczej lokalnej społeczności. Jak wynika z przeprowadzonej analizy SWOT, lokalna społeczność, która brała aktywny udział w jej przeprowadzaniu, widzi pozytywne efekty wdrażanej LSR na lata 2009-2015, a przyjęte kierunki działań ocenia jako słuszne, postulując jednocześnie ich kontynuację, nadal wskazując na niedobory w niektórych obszarach.

Stowarzyszenie LGD „Wadoviana” realizowała i realizuje swoje cele nie tylko za pośrednictwem środków pochodzących z PROW 2007-2013. LGD w poprzednim okresie realizowała projekty, których zakres był podobny do zakresu LSR, z pomocą środków pochodzących między innymi z Programu Operacyjnego Kapitał Ludzki oraz innych środków publicznych w ramach realizacji zadań publicznych. Ogółem pozyskano 75 800,00 zł. Środki te przeznaczono m.in. na podnoszenie kwalifikacji językowych mieszkańców obszaru objętego LSR, działania aktywizujące i integrujące społeczność lokalną oraz promocję dziedzictwa lokalnego.

Wszystkie dotychczasowe działania realizowane za pomocą środków pochodzących z PROW 2007-2013, oraz z innych źródeł wskazanych powyżej, a także bogate indywidualne doświadczenia poszczególnych członków LGD i pracowników biura wskazują, iż LGD posiada doświadczenie niezbędne do skutecznego i efektywnego wdrażania LSR w kolejnym okresie. Należy zwrócić uwagę na stosunkowo wysoki stopień realizacji budżetu LSR na lata 2007-2013- ponad 84%.

Warto podkreślić, iż zarówno członkowie LGD, w tym w szczególności wszyscy członkowie organów LGD, jak i wszyscy pracownicy posiadają niezbędną wiedzę i doświadczenie do wdrażania i aktualizacji dokumentów

² Raport z badania ewaluacyjnego działalności LGD „Wadoviana”, Grupa ERGO Sp. z o.o., Wrocław, 2015, s.12-38.

strategicznych o zasięgu lokalnym lub regionalnym, którą zdobyli w trakcie dotychczasowej kariery zawodowej jak i odbytych kursów i szkoleń.

Efekty realizacji LSR na lata 2009-2015 stanowią dobry punkt wyjścia i niewątpliwy zasób wykorzystywany w trakcie realizacji LSR na lata 2014-2020. Stworzone i zmodernizowane elementy infrastruktury sportowej, rekreacyjnej i kulturalnej mogą stanowić miejsca spotkań i integracji społeczności lokalnej, poprzez organizację w tych miejscach różnego rodzaju imprez, szkoleń, warsztatów, a także być wykorzystywane do pobudzenia aktywności gospodarczej- choćby poprzez możliwość wykorzystywania stworzonej infrastruktury do prowadzenia usługowych działalności gospodarczych. Również lokalna społeczność, pobudzona dotychczasowymi działaniami, angażuje się w rozwój obszaru, oraz proces podejmowania kluczowych decyzji na temat realizowanych działań i kierunków rozwoju, podejmowanych zarówno w LGD przy tworzeniu LSR, jak i w jednostkach samorządu terytorialnego. Wykorzystanie wiedzy, doświadczenia, a przede wszystkim pomysłów organizacji pozarządowych i ich członków pozwoli na efektywną realizację celów sformułowanych w LSR, w szczególności związanych z integracją społeczną i aktywizacją osób wykluczonych.

3.2. STRUKTURA LGD

W LGD funkcjonują następujące organy:

- **Walne Zebranie Członków,**
- **Zarząd,**
- **Rada,**
- **Komisja Rewizyjna.**

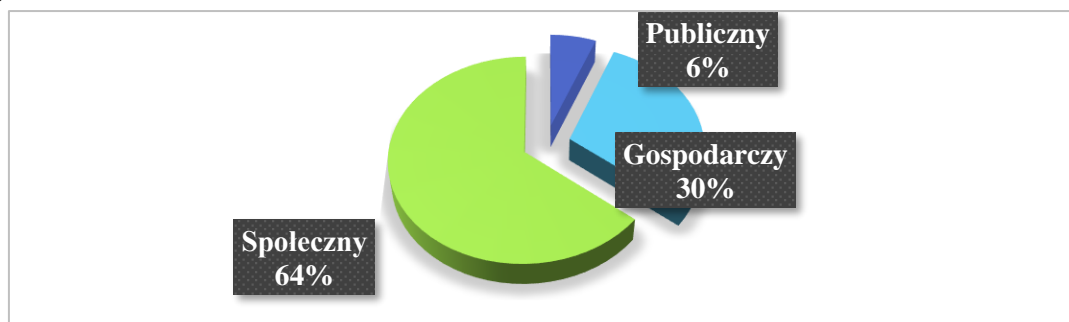
Struktura członków Stowarzyszenia zmienia się w sposób dynamiczny w zasadzie od początku jego istnienia, co jest charakterystyczne dla tego typu organizacji, które stanowią swoisty „żywy organizm”. LGD jest organizacją, która cieszy się stale rosnącym zaufaniem społecznym, dlatego nie dziwi fakt, iż w miarę upływu czasu coraz więcej osób i podmiotów wyraża chęć członkostwa w Stowarzyszeniu.

Skład LGD jest różnorodny i reprezentatywny dla lokalnej społeczności. Wśród jej członków znajdziemy reprezentantów grup kluczowych z punktu widzenia realizacji LSR. Najliczniej reprezentowany w Stowarzyszeniu LGD „Wadoviana” jest sektor społeczny. Wśród reprezentantów sektora społecznego można wymienić różnego rodzaju stowarzyszenia, fundacje, ale również grupy nieformalne, których przedstawicielami w LGD są osoby fizyczne. Reprezentantami sektora społecznego są również sołtysi i członkowie rad sołeckich wsi znajdujących się na terenie LGD. Procentowy udział reprezentantów sektora społecznego w ogólnej liczbie członków LGD na przestrzeni poprzednich lat wahał się na poziomie ok. 60-65 %. Na dzień 17 grudnia 2015 roku sektor społeczny w Stowarzyszeniu LGD „Wadoviana” reprezentuje 54 członków. Osoby te, organizacje i grupy nieformalne przez nie reprezentowane zajmują się różnego rodzaju działalnością społeczną m.in.:

- pomocą i aktywizacją społeczności lokalnej, w tym również osób niepełnosprawnych i wykluczonych,
- rozwojem gmin i poszczególnych miejscowości lub sołectw wchodzących w skład LGD,
- rozwojem sportowym społeczności lokalnej.

Drugim, co do ilości reprezentantów w Stowarzyszeniu, jest sektor gospodarczy, którego przedstawiciele stanowią ok. 30-35% ogółu członków LGD. Wśród reprezentantów sektora gospodarczego wymienić można osoby fizyczne prowadzące jednoosobowe działalności gospodarcze, spółki osobowe i kapitałowe, lub stosując inną kategorię podziału- przedsiębiorstwa mikro, małe oraz średnie. Na dzień 17 grudnia 2015 roku sektor gospodarczy w Stowarzyszeniu LGD „Wadoviana” reprezentuje 25 członków. Prowadzone lub reprezentowane przez nich przedsiębiorstwa zajmują się m.in.: gospodarką odpadami, dostarczaniem wody pitnej mieszkańcom, świadczeniem usług z zakresu implementacji odnawialnych źródeł energii, produkcją, handlem i usługami z branż m.in. turystycznej, przemysłu drzewnego, motoryzacyjnej, transportowej, budowlanej, specjalistycznego sprzętu medycznego i rehabilitacyjnego, marketingu i promocji, doradztwa biznesowego.

Najmniej liczną, ale nie najmniej ważną, jest grupa reprezentantów sektora publicznego, w skład której wchodzi jednostki samorządów terytorialnych- gminy, oraz ich jednostki organizacyjne. Procentowy udział przedstawicieli sektora publicznego w ogólnej liczbie członków LGD na przestrzeni ostatnich lat wahał się na poziomie 5-10%. Obecnie sektor publiczny jest reprezentowany przez 5 podmiotów, do których zaliczamy oczywiście obie gminy wchodzące w skład LGD, a także ich jednostki organizacyjne zajmujące się kulturą, nauką itp.

Źródło: opracowanie własne

Ponadto, wśród członków Stowarzyszenia możemy wyróżnić dodatkowy, czwarty sektor, do którego zaliczać będziemy mieszkańców obszaru LSR. Należy zwrócić uwagę, iż mieszkańcami będą wyłącznie osoby fizyczne i mogą one jednocześnie być reprezentantami pozostałych sektorów. Wśród członków LGD możemy wyróżnić 40 mieszkańców obszaru objętego LSR. Pozostałych 44 członków to podmioty inne niż osoby fizyczne: osoby prawne, w tym jednostki samorządu terytorialnego, stowarzyszenia, itp., które w zdecydowanej większości posiadają również siedzibę na terenie LGD „Wadoviana”.

3.3. OPIS SKŁADU ORGANU DECYZYJNEGO

Troszcząc się o to, aby wszystkie grupy społeczne, miały swoją reprezentację w LGD, Stowarzyszenie LGD „Wadoviana” zadbało również o to, aby w organie decyzyjnym, dokonującym oceny i wyboru operacji (Rada LGD), żadna pojedyncza grupa interesów nie posiadała więcej niż 49% praw głosu. Członkowie LGD w trakcie wyboru osób wchodzących w skład Rady LGD, zwrócili uwagę by znaleźli się wśród nich reprezentanci grup szczególnie ważnych z punktu widzenia realizacji LSR, grup docelowych realizowanych w ramach LSR przedsięwzięć- w tym m.in. reprezentanci sektora gospodarczego oraz grup defaworyzowanych. Liczebność Rady jest ustalana przez Walne Zebranie Członków Stowarzyszenia. Obecnie Rada liczy 15 członków, wśród których znajduje się:

- **2 przedstawicieli sektora publicznego - 13,33%**
- **6 przedsiębiorców- 40%**
- **1 reprezentant sektora społecznego- 6,67%**
- **5 mieszkańców- 33,33%**
- **1 przedstawiciel sektora społecznego i mieszkańców - 6,67%**

W Radzie zasiada również m.in. 1 osoba poniżej 35 roku życia oraz 7 kobiet. Należy zwrócić uwagę, iż sektor publiczny stanowi nieco ponad 10%, a zdecydowana większość członków Rady reprezentuje pozostałe sektory. Takie proporcje gwarantują wybór operacji zgodny z potrzebami lokalnej społeczności.

3.4. ZWIĘZŁA CHARAKTERYSTYKA ROZWIĄZAŃ STOSOWANYCH W PROCESIE DECYZYJNYM

Wyłączna kompetencja do dokonywania oceny i wyboru wniosków do dofinansowania należy do Rady LGD, których członków wybiera Walne Zebranie Członków Stowarzyszenia LGD „Wadoviana”. Do oceny i wyboru wniosków do dofinansowania Rada LGD stosuje stworzone w tym celu procedury:

- Procedurę oceny i wyboru operacji w ramach poddziałania „Wsparcie na wdrażanie operacji w ramach strategii rozwoju lokalnego kierowanego przez społeczność” objętego PROW 2014-2020,
- Procedurę oceny i wyboru oraz rozliczania, monitoringu i kontroli grantobiorców w ramach poddziałania „Wsparcie na wdrażanie operacji w ramach strategii rozwoju lokalnego kierowanego przez społeczność” objętego PROW 2014-2020,
- „Procedurę wyboru i oceny projektów własnych w ramach poddziałania „Wsparcie na wdrażanie operacji w ramach strategii rozwoju lokalnego kierowanego przez społeczność” objętego PROW 2014-2020”.

Aby zapewnić możliwe najskuteczniejszą realizację celów sformułowanych w LSR, LGD planuje przeprowadzenie naborów tematycznych. Zakres jednego naboru tematycznego będzie obejmował jeden cel ogólny lub szczegółowy, a w razie potrzeb jedno przedsięwzięcie. Z uwagi na duże zainteresowanie zgłaszane przez potencjalnych wnioskodawców, prawdopodobne jest ogłaszanie naborów tematycznych równocześnie dla kilku celów ogólnych/szczegółowych/przedsięwzięć.

Wszystkie dokumenty istotne z punktu widzenia wnioskodawcy będą podawane do publicznej wiadomości. Karty oceny wraz z kryteriami oceny wniosków będą stanowiły jeden z elementów pakietu dokumentów konkursowych, a więc wnioskodawca ubiegający się o pomoc w ramach konkretnego naboru, otrzyma informację w jaki sposób i wedle jakich kryteriów wnioski zostaną ocenione.

Wszelkie procedury dotyczące oceny i wyboru wniosków będą na bieżąco udostępniane na stronie internetowej LGD.

3.5. DOKUMENTY REGULUJĄCE FUNKCJONOWANIE LGD

W niniejszym rozdziale zaprezentowane zostaną rozwiązania formalno-prawne, w oparciu o które funkcjonuje LGD. W poniższej tabeli umieszczone zostały wewnętrzne dokumenty regulujące kluczowe aspekty działalności LGD, m.in. takie jak określenie organów Stowarzyszenia i ich kompetencji, procedurę oceny i wyboru operacji, czy funkcjonowanie Biura LGD. W tabeli wyszczególniono również sposób uchwalania i zmiany poszczególnych dokumentów.

Tabela 3. Dokumenty wewnętrzne regulujące funkcjonowanie Stowarzyszenia LGD „Wadoviana”.

Lp.	Rodzaj dokumentu	Regulowane kwestie	Sposób uchwalania i zmieniania
1.	Statut Stowarzyszenia LGD „Wadoviana”	<p>Uregulowania wymagane przez ustawę prawo o stowarzyszeniach oraz ustawę o rozwoju lokalnym, w tym w szczególności:</p> <ul style="list-style-type: none"> - przepisy prawa na podstawie których działa stowarzyszenie, - określenie nazwy stowarzyszenia, - teren działania, - cele i sposoby ich realizacji, - sposób nabywania i utraty członkostwa, - określenie władz stowarzyszenia w tym organu decydującego o wyborze operacji do dofinansowania oraz wysokości dofinansowania (Rady LGD)- tryb ich wyboru, uzupełniania składu i kompetencje, - uregulowania dotyczące zachowania bezstronności członków organu decyzyjnego (w tym przesłanki wyłączenia członka organu decyzyjnego z oceny operacji) - sposób reprezentowania stowarzyszenia i zaciągania zobowiązań majątkowych, - sposób powstawania majątku LGD, - zasady dokonywania zmian statutu i sposób rozwiązania stowarzyszenia, - wskazanie organu nadzoru – właściwego Marszałka Województwa, 	Uchwałą Walnego Zebrania Członków LGD podjętą większością głosów przy obecności co najmniej połowy uprawnionych do głosowania.
2.	Regulamin Rady LGD	<ul style="list-style-type: none"> - zasady zachowania parytetu w trakcie oceny i wyboru operacji, - szczegółowe zasady zwoływania i organizacji posiedzeń w tym sposób informowania członków Rady o posiedzeniach, - szczegółowe rozwiązania dotyczące wyłączenia z oceny operacji - sposób wyłączenia członka organu decyzyjnego z oceny operacji, - zasady dostarczania dokumentów dotyczących spraw podejmowanych na posiedzeniach, itp.), - szczegółowe zasady podejmowania decyzji w sprawie wyboru operacji (ocena wniosków, sposób podziału wniosków do oceny pomiędzy członków organu, zasady dokumentowania oceny, wzory dokumentów, itp.) - zasady protokołowania posiedzeń organu decyzyjnego, 	Uchwałą Walnego Zebrania Członków LGD
3.	Regulamin Biura LGD	<ul style="list-style-type: none"> - zasady zatrudniania i wynagradzania pracowników, - uprawnienia kierownika biura, - szczegółowy podział obowiązków pracowników Biura, - zasady udostępniania informacji będących w dyspozycji LGD uwzględniające zasady bezpieczeństwa informacji i przetwarzania danych osobowych, - opis metody oceny efektywności świadczonego przez pracowników LGD doradztwa. 	Uchwałą Zarządu LGD

Źródło: opracowanie własne

II. PARTYCYPACYJNY CHARAKTER LSR

Strategia Rozwoju Lokalnego Kierowanego Przez Społeczność została opracowana zgodnie z oczekiwaniami i potrzebami lokalnej społeczności. Generalną zasadą było zapewnienie oddolnego charakteru tworzenia LSR, czyli zapewnienie aktywnego udziału przedstawicieli różnych grup społecznych współpracujących z przedstawicielami LGD.

Prace związane z budowaniem LSR zapoczątkowała grupa robocza, która składała się z pracowników biura oraz członków Zarządu. Analizy i wnioski z konsultacji poszczególnych etapów na bieżąco przekazywano grupie roboczej. Grupa przekazywała informacje dotyczące poszczególnych etapów prac nad LSR społeczności lokalnej. Zaangażowano następujące grupy istotne z punktu widzenia tworzenia LSR: rolników, przedsiębiorców, jednostki samorządu terytorialnego, osoby fizyczne, organizacje pozarządowe, instytucje kultury, nieformalne zrzeszenia społeczne. Na pewnym etapie konsultacji wśród zaangażowanych znaleźli się również przedstawiciele grup defaworyzowanych, szczególnie w kontekście dostępu do rynku pracy: młodzież, kobiety, osoby 50+, bezrobotni, osoby bez wystarczających kwalifikacji zawodowych. Przedstawiciele w/w grupy zostali włączeni do kluczowych etapów opracowania LSR.

W celu włączenia społeczności lokalnej w proces tworzenia LSR wykorzystano wielorakie metody partycypacji. Zastosowano następujące metody: konsultacje społeczne z mieszkańcami metodą World Cafe, forum partycypacji, ankiety, urny pomysłów, zogniskowane wywiady grupowe, punkt konsultacyjny, konsultacje internetowe, zespół konsultacyjno - doradczy, konsultacje na portalu społecznościowym, dyżury konsultacyjne, informowanie twarzą w twarz. Metody te dostosowano odpowiednio do poszczególnych etapów, mając na uwadze grupy istotne dla poszczególnych etapów. Metody te zostały uznane za najtrafniejsze ze względu na ich różnorodność, a tym samym możliwość dotarcia do jak największej liczby mieszkańców obszaru LSR, w tym również do osób z grup defaworyzowanych.

Strategia nie została przygotowana przez podmiot zewnętrzny, a wszystkie zawarte w niej propozycje i rozwiązania, a także cele i przedsięwzięcia wynikają wyłącznie ze wspólnej pracy przedstawicieli organów Stowarzyszenia LGD „Wadoviana”, pracowników Biura LGD oraz przedstawicieli społeczności lokalnej.

1. DEFINIOWANIE POTRZEB I PROBLEMÓW, T.J. DIAGNOZA I ANALIZA SWOT OBSZARU LSR

1.1. WORLD CAFE

Początek procesu partycypacyjnego poza powołaniem Grupy Roboczej zaowocował pierwszymi spotkaniami konsultacyjnymi z mieszkańcami obszaru. Miały one na celu zdefiniowanie potrzeb i problemów, podzielenia się wiedzą o obszarze. O spotkaniach mieszkańcy informowani byli za pośrednictwem strony internetowej LGD (<http://www.wadoviana.pl/Lokalna-Strategia-Rozwoju-na-lata-2014-2020---konsultacje-spoeczne-329.html>) oraz plakatów informacyjnych zamieszczonych w kluczowych miejscach na obszarze LSR (tablice informacyjne). Informacja została również przekazana za pośrednictwem sołtysów, lokalnych liderów oraz ogłoszeń parafialnych. Spotkania przeprowadzone były metodą *World Cafe*. Jest to metoda służąca do prowadzenia dialogu, dzielenia się wiedzą i kreatywnymi pomysłami, metoda ta stosowana jest w początkowych fazach procesu partycypacji, kiedy zaangażowane strony dopiero poznają swoje potrzeby i oczekiwania, czyli kiedy jeszcze ważniejsze jest samo podjęcie dialogu niż wypracowanie konkretnego rozwiązania³.

W każdej z gmin odbyły się po dwa otwarte **spotkania konsultacyjne - World Cafe** z mieszkańcami, łącznie 4 spotkania. Spotkania odbyły się w terminach 03.09.2015 r., 10.09.2015 r. (Wadowicka Biblioteka Publiczna, ul. Legionów 1, Wadowice, liczba osób: 37), 08.09.2015 r., 09.09.2015 r. (Miejski Dom Kultury w Andrychowie, ul Szewska 7, liczba osób: 20). W spotkaniach uczestniczyli przedstawiciele reprezentujący wszystkie sektory: społeczny, gospodarczy, publiczny oraz mieszkańcy obszaru LSR. W konsultacjach wzięło udział 57 osób z obszaru LSR. Konsultacje społeczne metodą World Cafe miały na celu zdefiniowanie potrzeb i problemów w ramach partycypacyjnej diagnozy oraz ustalenie priorytetów rozwoju obszaru komplementarnych wobec realizowanych w ramach strategii rozwoju gmin. Wyniki diagnozy i elementy charakterystyczne dla obszaru LGD „Wadoviana” wykorzystane zostały do określenia mocnych i słabych stron oraz określenia szans i zagrożeń (analiza SWOT). Podczas prac nad analizą SWOT uczestnicy zwracali uwagę na problem bezrobocia, który często jest powodem wykluczenia społecznego i brak działań aktywizujących społeczność lokalną w różnych grupach wiekowych. Korzystając z wiedzy przedstawicieli kultury zawarto informację o potrzebach z tej dziedziny. Uznano, że na obszarze LSR znajdują się obiekty wymagające rewitalizacji oraz skutecznej promocji. W obszarze turystyki mieszkańcy oraz pracownicy jednostek samorządu terytorialnego zwrócili uwagę na niski poziom infrastruktury turystycznej i rekreacyjnej oraz promocji obszaru. W spotkaniu uczestniczyli również przedstawiciele nieformalnych grup społecznych, którzy w porozumieniu z pozostałymi uczestnikami doszli do wniosku, że należy zająć się poprawą stanu środowiska naturalnego, gdyż ma ono znaczący wpływ na życie społeczności lokalnej. Problemy poruszane podczas konsultacji znalazły swoje odzwierciedlenie w formowanych celach strategii.

³ Dane zaczerpnięto z portalu <http://partycypacjaobywatelska.pl/technika/world-cafe/>

1.2. ZOGNISKOWANE WYWIADY GRUPOWE (FGI)

W celu poszerzenia wiedzy w dn. 15.10.2015 przeprowadzone zostały **Zogniskowane Wywiady Grupowe (FGI)**. W wywiadach brali udział przedstawiciele wszystkich sektorów: społecznego, gospodarczego i publicznego. Poszczególne sektory reprezentowane były przez swoich przedstawicieli: sektor publiczny- 7 osób, sektor społeczny – 7 osób, sektor gospodarczy- 7 osób. Podczas wywiadów określono najważniejsze obszary wymagające szczególnych działań: promocja, zachowanie dziedzictwa lokalnego, ochrona zabytków, rozwój turystyki oraz produktów lokalnych. Uznano, że LGD wyróżnia dziedzictwo Jana Pawła II, kapitał społeczny, który jednocześnie jest największą szansą obszaru oraz jego walory przyrodnicze. Określono również potencjalne obszary innowacyjności, którymi według uczestników wywiadów są: przedsiębiorczość i turystyka. Za grupy szczególnie istotne, które wymagają wsparcia uznano: osoby rozpoczynające działalność gospodarczą, młodzież, dzieci, seniorów i turystów (pielgrzymi). Podczas wywiadu uczestnicy zwrócili uwagę na deficyty jakie występują na obszarze LSR, wśród nich wymienili: elementy infrastruktury rekreacyjnej, turystycznej oraz niewystarczającą ofertę kulturalną.

1.3. ANKIETY

Niezwykle wydajnym źródłem informacji o potrzebach, problemach i aspiracjach mieszkańców obszaru objętego LSR były również **ankiety**, które wypełnione zostały przez uczestników spotkań oraz mieszkańców poprzez stronę internetową LGD (<http://www.wadoviana.pl/Juz-tylko-do-30-wrzesnia-mozna-wypelnic-ankiete-dot.-LSR-na-lata-2014-2020-330.html>). Stowarzyszenie przeprowadziło trzy ankiety o różnej tematyce: 1) Ankieta dot. prac nad Strategią Rozwoju Lokalnego na lata 2014-2020, 2) Ankietowe badanie opinii mieszkańców na temat stworzenia inkubatora przetwórstwa produktów lokalnych z obszaru działania Stowarzyszenia Lokalna Grupa Działania „Wadoviana”, 3) Ankieta dot. badania ewaluacyjnego wdrażania LSR na lata 2009-2015. Łącznie **zgromadzono 701 ankiet**.

Z ankiet wyłoniły się pomysły, które mieszkańcy uważają za warte realizacji. Były to zarówno kwestie ogólne jak np. szeroko pojęta promocja regionu, produktów regionalnych czy zagospodarowanie terenu, jak i konkretne propozycje szczegółowych działań. Ankietowani wskazali również najskuteczniejsze metody komunikacji ze społecznością i określili grupy defaworyzowane, co wykorzystano w kolejnych etapach tworzenia LSR.

1.4. INFORMOWANIE TWARZĄ W TWARZ

Stowarzyszenie LGD „Wadoviana” przez cały okres opracowywania diagnozy i analizy SWOT prowadziło dyżury informacyjne w biurze, przez 3 dni w tygodniu w godzinach 9.00-15.00 (<http://www.wadoviana.pl/Punkt-konsultacyjny-Lokalnej-Strategii-Rozwoju-LGD-%E2%80%9EWadoviana%E2%80%9D-355.html>).

Podczas dyżurów informowano zainteresowanych twarzą w twarz czym jest LSR oraz o postępach w jej tworzeniu. Mieszkańcy obszaru LSR podczas dyżurów zgłaszali uwagi i propozycje na każdym etapie opracowywania LSR, w tym również na etapie tworzenia diagnozy i analizy SWOT. Uwagi można było zgłaszać bezpośrednio w Biurze LGD, ale również drogą mailową czy telefoniczną. Zrealizowano 5 konsultacji.

1.5. KONSULTACJE INTERNETOWE

Po zebraniu wszystkich informacji sformułowano analizę SWOT i zamieszczono na stronie internetowej Stowarzyszenia (<http://www.wadoviana.pl/Analiza-SWOT-obszaru-LGD--Wadoviana--360.html>). Mieszkańcy mieli okazję wnieść uwagi oraz propozycje zmian. Uwagi, które wpłynęły zostały uwzględnione. Do biura wpłynęły trzy zestawienia uwag do analizy SWOT.

Efektom w/w działań było stworzenie diagnozy obszaru oraz analiza SWOT.

2. OKREŚLENIE CELÓW I WSKAŹNIKÓW W ODNIESIENIU DO OPRACOWANIA LSR ORAZ OPRACOWANIE PLANU DZIAŁANIA

2.1. ZESPÓŁ KONSULTACYJNO-DORADCZY

Kolejnym etapem prac nad strategią było określanie celów i ustalenie ich hierarchii. Niezwykle pomocna okazała się tutaj analiza SWOT wypracowana podczas spotkań konsultacyjnych z mieszkańcami obszaru LSR. Na potrzeby dalszych prac jako kolejną metodę partycypacyjną powołano **zespół konsultacyjno-doradczy** (<http://www.wadoviana.pl/Zaproszenie-do-tworzenia-Zespołu-Konsultacyjno-doradczego-ds.-LSR--354.html>), który poprzez swoich członków reprezentował interesy wszystkich grup społecznych i wszystkich sektorów. Przeprowadzono spotkanie zespołu w dniu: 10.11.2015 r. w którym wzięło udział 13 przedstawicieli. Dokonano analizy wniosków z wcześniejszych konsultacji, które zostały przyjęte jako podstawa do dalszych prac. Wszystkie wnioski zostały przeanalizowane i znalazły odzwierciedlenie w sformułowanych celach i przedsięwzięciach realizowanych przez LGD w ramach dostępnego budżetu. Po analizie dotychczasowego materiału zaproponowano brzmienie celów i przedsięwzięć. Po wyborze celów i przedsięwzięć i ustaleniu ich hierarchii nastąpiło przejście do kolejnej fazy planowania, czyli opracowania zestawu wskaźników, które pozwolą na ocenę stopnia realizacji celów i zamierzeń strategii, a także wskazanie grup docelowych, które będą objęte danym działaniem. Wnioski ze spotkania zostały przekazane grupie roboczej. Za pracę nad propozycją wskaźników oraz wskazaniem grupy docelowej danego działania odpowiadała grupa robocza.

Wyniki przeprowadzonej analizy wniosków z konsultacji przeformułowane zostały na język celów i przedsięwzięć nowej LSR. Efektem spotkań było również wskazanie konkretnych problemów i sposobu ich rozwiązania.

2.2. URNY POMYSŁÓW

Podczas imprez organizowanych przez LGD zbierane były pomysły mieszkańców na projekty lub zadania które, przy wsparciu środków z PROW powinny zostać zrealizowane na obszarze LSR w nowym okresie programowania. Pomysły zbierano podczas: konferencji pt. „Dobre praktyki w realizacji projektów w ramach osi 4 Leader na obszarze LGD „Wadoviana”, Festiwalu Produktu Lokalnego, oraz przy okazji udziału w Targach Pracy i Edukacji w Andrychowie. Pomysły mieszkańców obszaru LSR znalazły odzwierciedlenie w celach i przedsięwzięciach. Zebrano łącznie 38 propozycji.

2.3. ANKIETA

Na tym etapie niezbędna okazała się również wcześniej wspomniana ankieta, w której mieszkańcy obszaru LSR wskazali największe problemy i potrzeby społeczności. W ankiecie zamieszczono pytania dotyczące działań i projektów, których według ankietowanych obszar LSR najbardziej potrzebuje. Dzięki tym informacjom można było określić cele działania.

Wyniki ankiety zostały zaprezentowane podczas spotkania zespołu konsultacyjno-doradczego. Jak wynika z ankiety istotnym problemem jest niska jakość oferty spędzania wolnego czasu, co wiąże się z niewystarczającą infrastrukturą rekreacyjną i turystyczną. Ważną kwestią okazało się również bezrobocie. Zwrócono także uwagę na ochronę środowiska, aktywizację społeczności i poprawę estetyki miejsc publicznych. Wyniki badań ankietowych znalazły odzwierciedlenie w celach LSR.

2.4. INFORMOWANIE TWARZĄ W TWARZ (OPIS 1.4)

Mieszkańcy obszaru LSR, podczas dyżurów biura LGD mogli zgłaszać uwagi i propozycje na każdym etapie opracowywania LSR, w tym również na etapie tworzenia celów i wskaźników. Uwagi można było zgłaszać w Biurze Lokalnej Grupy Działania „Wadoviana”, ale również droga mailową i telefoniczną. Zrealizowano 5 konsultacji.

2.5. SPOTKANIA KONSULTACYJNE WORLD CAFE (OPIS 1.1)

Uczestnicy spotkań konsultacyjnych dyskutowali na temat celów jakie powinny znajdować się w Strategii. Rozważania te dały początek dalszym pracom.

2.6. ZOGNISKOWANE WYWIADY GRUPOWE (FGI)(OPIS 1.2)

Podczas wywiadów uczestnikom zadano pytanie dotyczące celów LSR. Opinią przedstawicieli sektora społecznego, gospodarczego i publicznego cele powinny sformułowane być możliwe jak najszerszej, aby nie zawęzić kręgu możliwości.

Na podstawie przeprowadzonych spotkań oraz wyników badań ankietowych stworzona została lista celów ogólnych, celów szczegółowych i przedsięwzięć do realizacji w ramach LSR. Na w/w spotkaniach sprawdzono adekwatność celów do diagnozy obszaru.

3. OPACOWANIE ZASAD WYBORU OPERACJI I USTALENIE KRYTERIÓW WYBORU

3.1. URNY POMYSŁÓW

Zgromadzone w urnach pomysły materiały pozwoliły określić działania, które w wysokim stopniu mogą przyczynić się do zaspokojenia zdiagnozowanych potrzeb mieszkańców obszaru LSR. Zostały uznane za bardzo istotne i znalazły odzwierciedlenie w zapisach dokumentów regulujących kryteria i zasady wyboru.

3.2. INFORMOWANIE TWARZĄ W TWARZ (OPIS 1.4)

Mieszkańcy obszaru LSR podczas dyżurów mogli zgłaszać uwagi i propozycje na każdym etapie opracowywania LSR, w tym również na etapie planowania zasad wyboru operacji i ustalenia kryteriów wyboru. Uwagi można było zgłaszać w Biurze Lokalnej Grupy Działania „Wadoviana”, ale również droga mailową czy telefoniczną. Zrealizowano 5 konsultacji.

3.3. ZESPÓŁ KONSULTACYJNO-DORADCZY

Podczas spotkań zespołu konsultacyjno-doradczego w dniu 18.11.2015 r. prowadzono dyskusję na temat zasad wyboru operacji, ustalenia kryteriów wyboru i zasad dot. zmian kryteriów wyboru. W spotkaniu wzięło udział 13 osób. Uczestnicy zaproponowali rozwiązania, które zostały przedyskutowane na kolejnym spotkaniu.

Na spotkaniu 04.12.2015 r., w którym uczestniczyło 13 osób, opracowano zasady wyboru operacji oraz kryteriów wyboru operacji. i kryteria premiujące Członkowie Zespołu Konsultacyjno-Doradczego zastanawiali się czy operacje dot. tworzenia inkubatorów przetwórstwa powinny być dodatkowo premiovane. Uznano, że kryteria premiujące produkty lokalne są wystarczające w tym zakresie. Kwestię premiowania operacji dot. tworzenia inkubatorów przetwórstwa omawiano na spotkaniu poświęconym tej tematyce 04.12.2015 r. W spotkaniu uczestniczyło 14 osób.

3.4. ANKIETA

W ankiecie dot. prac nad Strategią Rozwoju Lokalnego na lata 2014-2020 sformułowano pytania, które pozwoliły ustalić jakie typy operacji są najbardziej pożądane oraz które obszary wymagają pilnych działań. Na tej podstawie można było ustalić jakie projekty powinny być dodatkowo premiovane dodatkowymi punktami oraz jak powinny brzmieć kryteria. Przy opracowywaniu i konsultowaniu powyższego etapu przygotowania LSR zapewniono udział grup docelowych, w tym grup defaworyzowanych.

3.5. SPOTKANIE KONSULTACYJNE Z MIESZKAŃCAMI OBSZARU LSR

W dniu 07.12.2015 roku podczas spotkania konsultacyjnego omówiono **zasady tworzenia kryteriów wyboru operacji oraz ich zmiany**. Uczestnicy spotkania zgłosili kilka uwag do kryteriów wyboru, które zostały wypracowane na spotkaniu zespołu konsultacyjno-doradczym w dniu 04.12.2015 roku. Spotkanie konsultacyjne z mieszkańcami zakończyło prace nad zasadami wyboru operacji, ustalono również kryteria wyboru. W spotkaniu wzięło udział 11 osób.

4. OPRACOWANIE ZASAD MONITOROWANIA I EWALUACJI

4.1. INFORMOWANIE TWARZĄ W TWARZ (OPIS 1.4)

Mieszkańcy obszaru LSR podczas dyżurów mogli zgłaszać uwagi i propozycje na każdym etapie opracowywania LSR, w tym również na etapie prac nad zasadami dot. monitorowania i ewaluacji. Uwagi można było zgłaszać w Biurze Lokalnej Grupy Działania „Wadoviana”, ale również drogą mailową czy telefoniczną. Zrealizowano 5 konsultacji.

4.2. WARSZTATY KONSULTACYJNE

Podczas spotkania w dniu 08.12.2015 r., w którym wzięło udział 11 osób, przeprowadzonego metodą warsztatów konsultacyjnych poruszona została kwestia monitoringu i ewaluacji. Warsztaty konsultacyjne są metodą ogólną- przebieg działań zależy od doboru poszczególnych technik jak np.: rysowanie lub opisywanie, natomiast poziom szczegółowości tematów ustalany jest w zależności od potrzeb. Warsztaty mogą być jednorazowe lub rozłożone na raty⁴. Według mieszkańców monitoring powinien być prowadzony przez pracowników biura LGD oraz Zarząd raz na kwartał. W przypadku ewaluacji zaproponowano, aby poszczególne obszary działania LGD ewaluowane były w różnych okresach, adekwatnych do realizacji poszczególnych założeń. Do wykonania badania ewaluacyjnego powinien zostać powołany zespół ds. ewaluacji lub biuro LGD.

4.3. ZESPÓŁ KONSULTACYJNO- DORADCZY

Zespół konsultacyjno-doradczy dyskutował nad w/w kwestią podczas spotkania w dn. 09.12.2015 r. w którym wzięło udział 10 osób. Członkowie zespołu stwierdzili, że ewaluacja powinna zostać przeprowadzona raz w roku w przypadku działalności LGD, funkcjonowania biura i skuteczności promocji. Ocenę dwuletnią zaproponowano w odniesieniu do oceny stopnia realizacji celów LSR, natomiast ocenie kwartalnej powinien podlegać budżet LSR oraz harmonogram rzeczowo-finansowy. Monitoring powinien być prowadzony raz na kwartał w trakcie wdrażania LSR.

4.4. DYŻURY KONSULTACYJNE

W związku z potrzebą zasięgnięcia opinii mieszkańców obszaru LSR na temat propozycji dot. zasad monitorowania i ewaluacji LSR przeprowadzono dyżury w każdej z gmin. Dyżury zostały przeprowadzone w Urzędach Miejskich dn. 07.12.2015 r. Podczas dyżuru informowano zainteresowanych czym jest LSR oraz o postępach w jej tworzeniu. Mieszkańcy obszaru LSR podczas dyżurów mogli zgłaszać uwagi i propozycje do opracowywanych zasad monitorowania i ewaluacji. W dyżurach wzięło udział 18 osób. Wypracowane zasady monitorowania i ewaluacji uznano za odpowiednie.

5. PRZYGOTOWANIE PLANU KOMUNIKACYJNEGO W ODNIESIENIU DO REALIZACJI LSR

5.1. ANKIETA

W ankietach (Ankieta dot. prac nad Strategią Rozwoju Lokalnego na lata 2014-2020, Ankieta dot. badania ewaluacyjnego wdrażania LSR na lata 2009-2015) wypełnionych przez mieszkańców obszaru zamieszczone zostały pytania dotyczące preferowanych sposobów informowania o działaniach LGD „Wadoviana”. Ankietowani wskazali również grupy defaworyzowane, które zostały uwzględnione przy opracowaniu planu komunikacji.

5.2. ZESPÓŁ KONSULTACYJNO- DORADCZY

Zespół Konsultacyjno-Doradczy dyskutował nad w/w kwestią podczas spotkania w dn. 09.12.2015 r. Podczas spotkania zespołu poruszono kwestię komunikacji z mieszkańcami obszaru. Przedstawiciele społeczności, będący liderami znającymi lokalne środowisko podali propozycje działań komunikacyjnych, które zostały uwzględnione w planie komunikacji.

5.3. DYŻURY KONSULTACYJNE

W związku z potrzebą poznania opinii mieszkańców obszaru LSR na temat propozycji dot. planu komunikacji w odniesieniu do realizacji LSR przeprowadzono dyżury w każdej z gmin. Dyżury zostały przeprowadzone w Urzędach Miejskich dn. 07.12.2015 r. Podczas dyżuru informowano zainteresowanych czym jest LSR oraz o postępach w jej tworzeniu. Mieszkańcy obszaru LSR podczas dyżurów mogli zgłaszać uwagi i propozycje na etapie przygotowania planu komunikacji. W dyżurze wzięło udział 18 osób. Sugestie uczestników dyżuru zostały uwzględnione w planie komunikacji.

⁴ Dane zaczerpnięto z portalu <http://partycypacja.fise.org.pl/x/777930>

5.4. WARSZTATY KONSULTACYJNE (OPIS 4.2)

Podczas spotkania konsultacyjnego w dniu 08.12.2015 r. przeprowadzonego metodą warsztatów konsultacyjnych (opis 4.2) poruszona została kwestia dot. planu komunikacji. Uczestnicy spotkania zwrócili uwagę na sposoby komunikacji, które według nich są najbardziej skuteczne i które przyniosą zamierzony efekt, w tym również wśród osób z grup defaworyzowanych. W spotkaniu wzięło udział 11 osób.

5.5. KONSULTACJE NA PORTALU SPOŁECZNOŚCIOWYM FACEBOOK

Na portalu społecznościowym umieszczono pytanie do mieszkańców dot. planu komunikacji. W konsultacjach uczestniczyły cztery osoby. Uznano, że preferowanymi formami informowania są: mailing, newsletter oraz portale społecznościowe. Sugestie uczestników konsultacji zostały uwzględnione w planie komunikacji.

Projekt LSR został opracowany na podstawie **wyników z badań własnych i ewaluacji** oraz konsultacji społecznych przeprowadzonych przez pracowników biura i grupę roboczą. Zespół konsultacyjno- doradczy jak i grupa robocza **dokonały analizy przyjęcia bądź odrzucenia wniosków z konsultacji**. Dokument zawiera wszystkie uwagi i propozycje zaakceptowane przez zespół, zebrane podczas spotkań oraz badań. Projekt Strategii Rozwoju Lokalnego Kierowanego przez Społeczność przekazany został do konsultacji społecznych w ramach dyżurów konsultacyjnych w Urzędach Miejskich gmin z obszaru LSR w dn. 14.12.2015 r. (w konsultacjach uczestniczyło 18 osób). Projekt LSR został także udostępniony mieszkańcom podczas dyżurów w Biurze LGD. Działania te umożliwiły współdecydowanie w konstruowaniu strategii. Zatwierdzony dokument będzie podlegał zmianom zgodnie z załącznikiem nr 1 do LSR - Procedura aktualizacji LSR **po przeprowadzeniu konsultacji społecznych**.

III. DIAGNOZA - OPIS OBSZARU I LUDNOŚCI

1. GRUPY SZCZEGÓLNIIE ISTOTNE Z PUNKTU WIDZENIA REALIZACJI LSR ORAZ PROBLEMÓW I OBSZARÓW INTERWENCJI ODNOŚĄCYCH SIĘ DO TYCH GRUP

Struktura ludności w podziale na wiek i płeć stanowi podstawę analizy demograficznej, gdyż determinuje skalę i rodzaj potrzeb społecznych. Aby dokonać analizy demograficznej należy określić obszar analizy. Powierzchnia obszaru LSR zajmuje 203 km². Obszar ten zamieszkiwało w 2013 r. 60 855 ludności – zatem średnia gęstość zaludnienia wyniosła 299 osób na 1 km². Jak wynika z poniższej tabeli 68,27 % ludności obszaru LSR stanowią mieszkańcy obszarów wiejskich. W skład obszarów wiejskich wchodzi zarówno tereny wiejskie z Gminy Wadowice jak i z Gminy Andrychów. Mieszkańcy miast stanowią 31,73 %.

Tabela 4. Liczba ludności na obszarze LSR, stan na 31.12.2013 r.

Gmina	Liczba ludności	Miasto	Obszary wiejskie	Powierzchnia w km ²	Gęstość zaludnienia [osób/km ²]
Obszar LSR	60 855	19 309	41 546	203	299

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych BDL, GUS

W 2013 roku kobiety stanowiły 51,10 % liczby mieszkańców, co oznacza, że na 100 mężczyzn przypada 105 kobiet. Należy zauważyć, że stopień feminizacji obszaru LGD nie jest wysoki, gdyż różnica w liczebności mężczyzn nie jest znacząca. Mimo to, nieznaczna przewaga kobiet skutkuje m.in. tym, że kobiety borykają się z większą konkurencją na rynku pracy, który i tak jest dla nich bardziej ograniczony, niż dla mieszkańców płci męskiej. Możemy zauważyć, że na obszarach wiejskich zamieszkuje więcej mieszkańców niż w mieście.

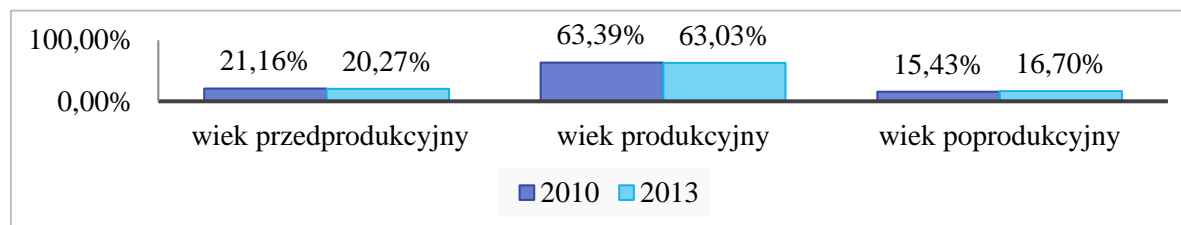
Tabela 5. Struktura płci na obszarze LSR, stan na 31.12.2013 r.

Gmina	Ludność	Mężczyźni			Kobiety			Liczba kobiet na 100 mężczyzn	% kobiet w ogólnej liczbie ludności
		Suma	Miasto	Obszary wiejskie	suma	Miasto	Obszary wiejskie		
Obszar LSR	60 855	29 721	9 059	20 662	31 134	10 250	20 884	105	51,10

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych BDL, GUS

Poniższy wykres obrazuje strukturę wiekową ludności obszaru LSR w 2010-2013 roku.

Wykres 2. Struktura wieku ludności na obszarze LSR w latach 2010 – 2013.

Źródło: opracowanie własne

Sytuacja demograficzna na obszarze LSR jest umiarkowanie korzystna. Najbardziej liczną grupą nadal jest ludność w wieku produkcyjnym. Mieszkańcy obszaru LGD „Wadoviana” stanowią przykład starzejącej się populacji, stopniowo maleje liczba osób w wieku przedprodukcyjnym, natomiast wzrasta liczba osób w wieku poprodukcyjnym. Niekorzystne zmiany w strukturze demograficznej ludności obszaru LSR przyczynią się do coraz większego obciążenia osób w wieku produkcyjnym, które będą musiały utrzymywać powiększającą się stale liczbę osób w wieku nieprodukcyjnym, w szczególności osób w wieku poprodukcyjnym. Starzenie się społeczeństwa wraz ze zmniejszającym się przyrostem naturalnym przyczynia się do powstania problemów: ekonomicznych, finansowych oraz społecznych⁵.

Bezrobocie jest niezmiernie uciążliwym problemem społecznym i gospodarczym, zarówno na szczeblu krajowym jak i lokalnym. Zinstytucjonalizowane działania ewidencjonowania zjawiska bezrobocia oraz aktywizacji osób bezrobotnych prowadzone są na szczeblu powiatu, poprzez Powiatowy Urząd Pracy. Obliczenia statystyczne, w przypadku Gminy Wadowice i Gminy Andrychów, właściwego dla niej Urzędu Statystycznego w Krakowie prowadzone są tylko na szczebla powiatu, nie uwzględniając odrębności i specyfiki poszczególnych gmin. W powiecie wadowickim stopa bezrobocia rejestrowanego według stanu na koniec 2013 roku, wynosiła 13,3 % i była praktycznie na tym samym poziomie co stopa bezrobocia rejestrowanego dla całego kraju (13,4 %), była jednak wyższa niż stopa bezrobocia rejestrowanego dla województwa małopolskiego (11,5 %)⁶. Bezrobocie dotyka głównie ludzi młodych. W LSR dla zobrazowania problemu bezrobocia na obszarze LGD wykorzystane zostały informacje GUS oraz Powiatowego Urzędu Pracy w Wadowicach. Istotny z punktu widzenia rynku pracy jest wskaźnik zatrudnienia, który wynosił w 2013 r. 67%. Na obszarze LGD liczba osób pracujących na 1000 mieszkańców wyniosła 466, a osób bezrobotnych 71. Jak wynika z analizy SWOT mocną stroną obszaru jest duża liczba osób z wyższym wykształceniem, natomiast niepokojąca jest kwestia odpływu kapitału ludzkiego. Na obszarze LSR występują ujemne saldo migracji⁷. Należy podjąć działania, aby współczynnik ujemny nie zwiększał się.

Ważnym działaniem związanym z formowaniem Strategii jest określenie grup szczególnie istotnych z punktu widzenia realizacji LSR. Jak wynika z diagnozy oraz analizy SWOT grupami tymi są: mieszkańcy, turyści (pielgrzymi), przedsiębiorcy, rolnicy, grupy defaworyzowane. W celu ustalenia grup defaworyzowanych przeprowadzono ankietę internetową wśród mieszkańców obszaru LSR, jak również posiłkowano się danymi z Urzędu Pracy i danymi statystycznymi z GUS. W wyniku przeprowadzonej diagnozy zdefiniowano następujące grupy defaworyzowane:

- **młodzież** (osoby, które nie ukończyły 35 roku życia) - analizy potwierdzają ponad wszelką wątpliwość, że rosnącą grupą borykającą się z problemami na rynku pracy są ludzie młodzi, kończący edukację. Stanowią oni 24% osób bezrobotnych.

- **kobiety**- wśród tej grupy występuje bardzo wysoki wskaźnik bezrobocia, gdyż w 2013 roku wynosi 51 % i wykazuje tendencje rosnącą. Na taki stan rzeczy duży wpływ ma struktura miejsc pracy na rynku lokalnym m. in. duża rola firm przemysłowych, a także z tradycyjnie wysokim zatrudnieniem kobiet w upadłym już przemyśle włókienniczym.

- **długotrwanie bezrobotni**- za których przyjmuje się osoby pozostające bez pracy przez okres co najmniej 12 miesięcy w ciągu ostatnich 2 lat. Jak wynika z danych liczba długotrwanie bezrobotnych na obszarze LSR drastycznie rośnie.

- **osoby powyżej 50 roku życia**- w grupie znajdują się również osoby charakteryzujące się bierną postawą na rynku pracy oraz dyskryminowani na rynku pracy ze względu na wiek.

- **osoby niepełnosprawne**- sytuacja osób z niepełnosprawnością na rynku pracy jest bez wątpienia niekorzystna. Wyraża się to niskim poziomem aktywności zawodowej i relatywnie wysokim bezrobociem. Dodatkową barierą ograniczającą dostęp osób z niepełnosprawnością do rynku pracy są bariery architektoniczne i transportowe, uniemożliwiające samodzielne poruszanie i przemieszczanie się.

⁵ Strategia Rozwoju Gminy Wadowice na lata 2014-2020, Wadowice, 2015, s.110.

⁶ Rynek Pracy w Małopolsce, Aktywizacja zawodowa i integracja społeczna, Wojewódzki Urząd Pracy w Krakowie, Kraków 2014, s.9-10.

⁷ Strategia Rozwoju Gminy Andrychów na lata 2014-2020, Andrychów, 2014., s.16., Strategia Rozwoju Gminy Wadowice, op. cit., s.31.

- **osoby nie posiadające wykształcenia i kwalifikacji zawodowych**- według danych statystycznych na przestrzeni kilku lat liczba osób bezrobotnych w/w grupie zwiększyła się. Aktywność zawodowa uzależniona jest przede wszystkim od przebiegu zatrudnienia. Na obszarze LSR osoby bez wykształcenia średniego w 2013 roku stanowiły 57 % bezrobotnych. Obrazuje to skalę problemu.

Aby podjąć skuteczne działania na rzecz osób zagrożonych wykluczeniem społecznym bądź już nim dotkniętych, LGD na podstawie spotkań konsultacyjnych oraz diagnozy określiło główne przyczyny wykluczenia grup społecznych, do których skierowane będzie wsparcie.

Najczęstszą przyczyną korzystania ze świadczeń pomocy społecznej jest problem bezrobocia, który bezpośrednio powiązany jest z ubóstwem ponieważ bezpośrednio przyczynia się do pogorszenia sytuacji materialnej i bytowej osób i ich rodzin. Jednym z problemów walki ze zmniejszeniem poziomu wykluczenia jest brak koordynacji podmiotów przy realizacji projektów dot. wykluczenia społecznego. Jest to jedna z przyczyn rosnącej liczby osób wykluczonych. Jednym z założeń LSR jest poprawa sytuacji w zakresie funkcjonowania tzw. grup defaworyzowanych ze względu na dostęp do rynku pracy.

Za szczególnie niekorzystny uznaje się wzrost liczby osób bezrobotnych o długim okresie pozostawania bez pracy (osoby pozostające bez pracy dłużej niż 12 miesięcy). Stanowią oni 20% ogólnej liczby bezrobotnych na obszarze LSR⁸. Niepokojący jest fakt, że poziom bezrobocia wśród tej grupy ma tendencję rosnącą. Według analizy SWOT oraz przeprowadzonych badań jednym z powodów są niskie kwalifikacje oraz brak chęci do pracy. Wielu bezrobotnych dotkniętych jest syndromem wycuczonej bezradności. W ich wypadku podstawowym przekonaniem organizującym ich życie jest przeświadczenie, że podejmowanie wysiłku w celu znalezienia pracy oraz poprawy swojej sytuacji osobistej i społecznej jest działaniem pozbawionym sensu⁹. Istotnym problemem i powodem wykluczenia jest brak wiary w siebie, co powoduje obniżenie samooceny osoby niepracującej, a w konsekwencji pojawia się nadwrażliwość na ocenę innych. Skutkuje to poczuciem wyobcowania, braku przynależności, izolacji społecznej. Często wraz z długim bezrobociem pojawia się zubożenie – systematyczne ograniczanie potrzeb, a także uzależnienia. Propozycją przeciwdziałania długotrwałemu bezrobociu może być prowadzenie szkoleń i doradztwa (Tabela 6).

Tabela 6. Przeciwdziałanie długotrwałemu bezrobociu w ramach realizacji LSR.

Szkolenia	Osoby z tej grupy bardzo długo nie pracowały, a więc szkolenia nie powinny być długie, i powinny kończyć się zdobyciem konkretnych kompetencji.
Doradztwo	Usługi powinny skupiać się na określeniu predyspozycji i przełamaniu niechęci do podjęcia zatrudnienia.

Zródło: opracowanie własne

Liczba bezrobotnych w wieku do 25 lat (pozostających bez pracy ponad rok) zwiększała się do 2012 roku, po czym zaczęła spadać. Z kolei liczba bezrobotnych w wieku pow. 50 roku życia od 2010 roku sukcesywnie się zwiększa. Zmiany te wynikają z ogólnych przemian demograficznych. Starzenie się ludności wiąże się ze spadkiem liczby osób młodych oraz wzrostem liczebności starszych grup wiekowych. Tendencje te mogą przyczyniać się do wzrostu liczby bezrobotnych, w tym długotrwanie bezrobotnych, w starszych grupach wiekowych. Liczba długotrwanie bezrobotnych w młodszych grupach wiekowych zależy zarówno od jakości i struktury wykształcenia młodzieży, jak i od ogólnej koniunktury gospodarczej na badanym obszarze. Aby przeciwdziałać pogłębianiu się tego zjawiska należy dostosować system wsparcia do potrzeb (Tabela 7).

Tabela 7. Propozycja działań dla osób po 50 roku życia i młodzieży w ramach realizacji LSR.

Szkolenia	Ze względu na to, że bardzo często są to osoby posiadające bogate umiejętności praktyczne, cel szkolenia powinien przede wszystkim skupiać się na przekazaniu uczestnikom wiedzy na temat posługiwania się komputerem, gdyż brak tego typu wiedzy i umiejętności stanowi największą lukę kompetencyjną.
Doradztwo	Szczególnie ważne jest podniesienie samooceny i pokazanie możliwości dalszego rozwoju kariery zawodowej.
Uwagi ogólne	Należy zadbać o tworzenie miejsc pracy zarówno dla osób pow. 50 roku życia jak i dla młodzieży poprzez wsparcie dla przedsiębiorców.

Zródło: opracowanie własne

Na podstawie ankiety można stwierdzić, że grupą defaworyzowaną są również kobiety. Powodem wykluczeń ze względu na płeć może być m.in. mentalność pracodawców i koszty pracy związane z nieobecnością kobiety podczas okresu ciąży i po urodzeniu dziecka.

⁸ Dane z Powiatowego Urzędu Pracy w Wadowicach.

⁹ *Wycuczona bezradność- psychologiczna bariera w ograniczaniu nierówności społecznych*, dr Joanna Moczydłowska, Wyższa Szkoła Finansów i Zarządzania w Białymstoku – Filia w Ełku, 2005, s.6.

Tabela 8. Propozycja działań dla kobiet w ramach realizacji LSR.

Szkolenia	Dla wielu kobiet powrót do pracy po urodzeniu dziecka jest okazją do zmiany zawodu. Jest, więc to grupa otwarta na całkiem nową wiedzę.
Doradztwo	Niezbędne jest wzmocnienie poczucia własnej wartości i określenia predyspozycji zawodowych w przypadku gotowości do całkowitej zmiany zawodu.
Uwagi ogólne	Może istnieć konieczność odnowienia uprawnień do wykonywania zawodu (certyfikaty i uprawnienia) lub uzupełnienia dotychczasowych kompetencji.

Źródło: opracowanie własne

Kolejną grupą wykluczoną są osoby niepełnosprawne. Sytuacja osób z niepełnosprawnością na rynku pracy jest bez wątpienia niekorzystna. Wyraża się to niskim poziomem aktywności zawodowej i relatywnie wysokim bezrobociem. Wysoki poziom bezrobocia w tym środowisku w efekcie rodzi wiele negatywnych zjawisk - pogłębia izolację i bezradność, utrwała negatywne stereotypy społeczne dotyczące pracy osób z niepełnosprawnością¹⁰.

Dodatkową barierą ograniczającą dostęp osób z niepełnosprawnością do rynku pracy są bariery architektoniczne i transportowe, uniemożliwiające samodzielne poruszanie i przemieszczania się. Bariery te skutkują marginalizacją tej grupy osób. Partycypacja społeczna i zawodowa osób niepełnosprawnych jest w znacznym stopniu niska również ze względu na brak samodzielności tych osób, a także potrzebę pomocy innych osób¹¹.

Cała sytuacja życiowa osób niepełnosprawnych powoduje narastanie barier mentalnych również w samych tych osobach i ich najbliższym otoczeniu, charakteryzujących się postawą wycofania z wszelkiej aktywności społecznej i zawodowej. U podłoża tej postawy leży strach przed zmianą dotychczasowej sytuacji¹². Niestety na obszarze LSR prowadzi się ograniczoną ilość działań związanych z aktywizacją niepełnosprawnych.

Tabela 9. Propozycja działań dla niepełnosprawnych w ramach realizacji LSR.

Szkolenia	Bardzo trudno jednoznacznie określić potrzeby ze względu na różnorodność występujących niepełnosprawności oraz okres pozostawania bez pracy. Najistotniejsze jest indywidualne podejście do możliwości fizycznych, kompetencji oraz zawodów, w jakich występuje realność podjęcia zatrudnienia przez uczestników projektu.
Doradztwo	Muszą być nastawione na określenie predyspozycji i możliwości wykonywania zawodu oraz na przekazanie, jakiego rodzaju wsparcie może uzyskać osoba niepełnosprawna i pracodawca ją zatrudniający.
Uwagi ogólne	Bardzo często nie ma przeciwwskazań, by w szkoleniach ogólnodostępnych uczestniczyły osoby niepełnosprawne. Jednak trzeba uwzględnić ich potrzeby np. częstsze przerwy, dostosowanie stanowiska szkoleniowego, zapewnienie dodatkowego miejsca dla tłumacza języka migowego dla osoby niesłyszącej, dostosowanie obiektu architektonicznie do osób niepełnosprawnych. Działania te przyczynią się do wyrównania szans edukacyjnych.

Źródło: opracowanie własne

Przedstawione powyżej narzędzia aktywizacji zawodowej i społecznej związane z przeciwdziałaniem wykluczeniu pozwolą na zmianę ich sytuacji na rynku pracy ale również sytuacji bytowej. Jak widać powyżej rodzajów wsparcia jest kilka, nie wszystkie działania jednak będą tak samo efektywne. Należy podjąć wszelkie działania aktywizujące osoby z grup defaworyzowanych ale również wszystkich mieszkańców obszaru LSR.

Zidentyfikowanie grup defaworyzowanych oraz ich potrzeb, a następnie przeprowadzenie działań związanych z przeciwdziałaniem wykluczeniu przyczyni się do niwelowania barier poszczególnych typów obszarów, w tym w szczególności obszarów wymagających interwencji. Jak wynika z danych MOPS oraz analizy ankiet jak również pozostałych źródeł informacji, **obszarami wymagającymi interwencji w odniesieniu do grup defaworyzowanych są:**

- społeczeństwo (m.in. wykluczenia, seniorzy, niepełnosprawność, rekreacja, NGO, kultura)
- przestrzeń publiczna (m.in. środowisko naturalne, wizerunek obszaru, infrastruktura)
- gospodarka (m.in. rozwój przedsiębiorczości, innowacje)

Obszarami wymagającymi interwencji są obszary o najniższym poziomie dostępu mieszkańców do dóbr i usług warunkujących możliwości rozwojowe. Jako jedną z podstawowych przyczyn złych perspektyw rozwojowych obszarów wiejskich można uznać niski poziom dostarczania usług publicznych decydujących o rozwoju (m.in. z zakresu kultury, ochrony zdrowia, edukacji, ochrony środowiska, oraz opieki społecznej). W/w obszary są zagrożone skumulowanymi problemami społecznymi dlatego też należy podjąć wszelkie działania, które będą prowadzić do zaniechania rozpowszechniania się negatywnych zjawisk.

¹⁰ Dane z Ośrodków Pomocy Społecznej z Gminy Wadowice i Gminy Andrychów.

¹¹ *Strategia rozwoju Gminy Wadowice*, op. cit., s.40-41.

¹² *Strategia Rozwoju Gminy Andrychów*, op. cit., s.54.

2. CHARAKTERYSTYKA GOSPODARKI/PRZEDSIĘBIORCZOŚCI (W TYM PRZEDSIĘBIORCZOŚCI SPOŁECZNEJ), BRANŻ Z POTENCJAŁEM ROZWOJOWYM

Cechą charakterystyczną obszaru objętego LSR jest wysoka aktywność gospodarza mieszkańców, na co wskazuje liczba podmiotów gospodarczych. Ich liczba zwiększa się z roku na rok. W 2010 r. na obszarze LGD funkcjonowało 8743 podmiotów gospodarczych a w 2013 już 8810 podmiotów. Jak pokazuje poniższa tabela w badanym okresie możemy zauważyć wzrost liczby podmiotów z sektora prywatnego, a zmniejszenie się liczby podmiotów z sektora publicznego.

Tabela 10. Liczba podmiotów gospodarczych w latach 2010 i 2013.

obszar	Ogółem		sektor publiczny		sektor prywatny	
	2010	2013	2010	2013	2010	2013
Andrychów	4291	4273	68	68	4223	4205
Wadowice	4452	4537	115	104	4337	4433
Obszar LSR	8743	8810	183	172	8560	8638

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych BDL, GUS

Z 8810 firm działających na terenie LSR aż 78% (6878 firm) stanowią osoby prowadzące działalność gospodarczą. Osoby prowadzące działalność gospodarczą w 2013 roku stanowiły 13% wszystkich osób w wieku produkcyjnym na obszarze objętym LSR (Gmina Wadowice 14%, Gmina Andrychów 12%), co świadczy o korzystnym klimacie dla rozwijania przedsiębiorczości oraz przyczynia się do ciągłego wzrostu podmiotów gospodarczych. Nie bez znaczenia dla rozwoju przedsiębiorczości na obszarze LSR są działania gmin wspierające inwestorów oraz istnienie instytucji, firm doradczych oraz kredytowych, które pomagają przedsiębiorcom.

Tabela 11. Liczba osób fizycznych prowadzących działalność gospodarczą na obszarze LSR w 2013r.

Obszar	liczba podmiotów gospodarczych ogółem	osoby fizyczne prowadzące działalność gosp.	
		ogółem	%
Andrychów	4273	3393	79,4%
Wadowice	4537	3485	76,8%
Obszar LSR	8810	6878	78,1%

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych BDL, GUS

Atutem obszaru objętego LSR jest duża liczba podmiotów gospodarczych, zwłaszcza małych i średnich firm. Na terenie gmin Wadowice i Andrychów funkcjonują liczne małe przedsiębiorstwa produkcyjne, często związane z wieloletnią tradycją w danej branży. Jak pokazuje poniższa tabela firmy zatrudniające od 0 do 9 pracowników stanowią ponad 94% wszystkich podmiotów gospodarczych działających na obszarze LSR. Firmy zatrudniające od 10 do 49 pracowników stanowią niecałe 4% wszystkich podmiotów w badanym okresie.

Tabela 12. Podmioty gospodarki na obszarze LSR w zależności od liczby zatrudnionych.

Obszar	2010					2013				
	ogółem	0-9	10-49	50-249	259-999	ogółem	0-9	10-49	50-249	259-999
Andrychów	4291	4069	184	31	7	4273	4087	142	37	7
Wadowice	4452	4208	198	38	8	4537	4325	162	43	7
Obszar LSR	8743	8277	382	69	15	8810	8412	304	80	14

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych BDL, GUS

Główne branże jakie występują na obszarze objętym LSR to przemysł spożywczy w Gminie Wadowice oraz przemysł maszynowy i włókienniczy w Gminie Andrychów¹³. Największym ośrodkiem przemysłowym regionu jest Andrychów. Przez wiele lat dominował tu przemysł włókienniczy, silników Diesla, obrabiarek numerycznie sterowanych. Obecnie do największych zakładów należą:

- Andropol S.A. (przemysł bawełniany);
- Grupa Kapitałowa Gwarant S.A. Andoria – Mot i Odlewnia Motoryzacyjna (silniki Diesla oraz części motoryzacyjne);

¹³ Charakterystyka Zasobów Ludzkich dla Powiatu Wadowickiego, Wojewódzki Urząd Pracy w Krakowie, Kraków, 2009, s. 6.

- Andrychowska Fabryka Maszyn S.A. (tokarki CNC);
- KZWM „Ogniochron” S.A. (sprzęt gaśniczy i ratowniczy);
- TRAILIS Zasław TSS Sp. z o. o. Sp. k. (naczepy ciągnikowe);
- SM Logistic Sp. z o. o. (transport logistyczny – produktów spożywczych i przemysłowych);
- Wosana S.A. (wytwórnia soków i napojów).

Drugim ośrodkiem przemysłowym są Wadowice. Swoje siedziby mają tu przedsiębiorstwa:

- Grupa Maspex Wadowice (przemysł spożywczy);
- Zakłady Przemysłu Cukierniczego Skawa S.A. (przemysł spożywczy);
- Fabryka Elementów Hydrauliki PONAR - WADOWICE S.A. (z grupy NFI);
- METCHEM” Sp. z o. o. Wadowice (wyroby z tworzyw sztucznych dla motoryzacji oraz sprzętu AGD).

W 2008 roku w Andrychowie została utworzona rozporządzeniem Rady Ministrów podstrefa specjalnej strefy ekonomicznej o wielkości 26,3 ha. Podstrefa Andrychów znajduje się w odległości około 60 km od Krakowa i międzynarodowego portu lotniczego w Balicach. Na jej terenie, w oparciu o zezwolenie wydane przez Zarząd Krakowskiego Parku Technologicznego, działalność prowadzi TRAILIS Zasław TSS Sp. z o. o. Sp. k.¹⁴

Wysoka aktywność gospodarcza na obszarze objętym LSR przejawia się ilością podmiotów prowadzących jednoosobową działalność gospodarczą. Poziom przedsiębiorczości na obszarze objętym LSR jest relatywnie wysoki. W badanym okresie utrzymuje się na zbliżonym poziomie i wynosi średnio 108 podmiotów na 1 tys. mieszkańców, co w porównaniu do województwa małopolskiego (104 podmioty w przeliczeniu na 1 tys. mieszkańców w 2013 r.) i powiatu wadowickiego (101 podmiotów na 1 tys. mieszkańców w 2013 r.) jest wartością zdecydowanie korzystną.

Tabela 13. Poziom przedsiębiorczości na obszarze LSR w latach 2010-2013.

Obszar	podmioty wpisane do rejestru na 1000 ludności	
	2010	2013
Woj. Małopolskie	99	104
Powiat wadowicki	100	101
Andrychów	98	97
Wadowice	117	119
Obszar LSR	108	108

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych BDL, GUS

W poszczególnych gminach obszaru LSR poziom przedsiębiorczości rozkłada się nierównomiernie. W Gminie Andrychów w latach 2010-2013 działało przeciętnie 97 podmiotów zarejestrowanych w przeliczeniu na 1 tys. mieszkańców, jest to wartość zbliżona do wskaźników dla województwa małopolskiego, czy powiatu wadowickiego, gdzie średnia wartość wynosi ok. 100 podmiotów na 1 tys. mieszkańców. Podmioty zarejestrowane w sektorze usług rynkowych stanowią około 51% wszystkich podmiotów, podczas gdy średnia dla województwa małopolskiego wynosi 66%¹⁵. Natomiast w Gminie Wadowice istnieje znacznie więcej podmiotów niż średnia w województwie małopolskim czy powiecie wadowickim. W badanym okresie w Gminie Wadowice istniało średnio 118 podmiotów zarejestrowanych na 1 tys. mieszkańców, czyli ok. 20% więcej niż średnia wojewódzka czy powiatowa, co świadczy o dużej przedsiębiorczości mieszkańców¹⁶.

Pomimo dużej przedsiębiorczości mieszkańców, nie wykazują oni dużego zainteresowania przedsiębiorczością społeczną. Na obszarze LGD „Wadoviana” znajduje się niewiele przedsiębiorstw ukierunkowanych na ekonomię społeczną¹⁷. W Strategii Rozwoju Gminy Wadowice zwrócono uwagę na konieczność podejmowania działań w duchu ekonomii społecznej, gdyż to pozwoli na niwelowanie postaw roszczeniowych oraz bierności mieszkańców wyuczonych poprzez dawanie narzędzi do samorealizacji¹⁸.

Indywidualny rozwój charakteryzujący obszar LSR nie sprzyja zrównoważonemu rozwojowi, przez co są widoczne braki w infrastrukturze społecznej i jakości społecznej, szczególnie na terenach wiejskich. Ponadto aktywni, drobni przedsiębiorcy często wykazują zainteresowanie innowacjami w swojej działalności, jednak bariery związane z funkcjonowaniem mikroprzedsiębiorstw utrudniają wdrażanie pomysłów a wprowadzanie innowacji zwiększyłyby konkurencyjność przedsiębiorstw na rynku. Wielu przedsiębiorców korzystających z doradztwa w Biurze LGD zaznaczało, iż największą przeszkodą do realizacji wielu pomysłów jest brak środków finansowych na wdrożenie projektu, w tym na zabezpieczenie wkładu własnego. Podobną opinię wyrazili przedstawiciele sektora

¹⁴ Tamże, s.7.

¹⁵ *Strategia Rozwoju Gminy Andrychów*, op. cit., s.16.

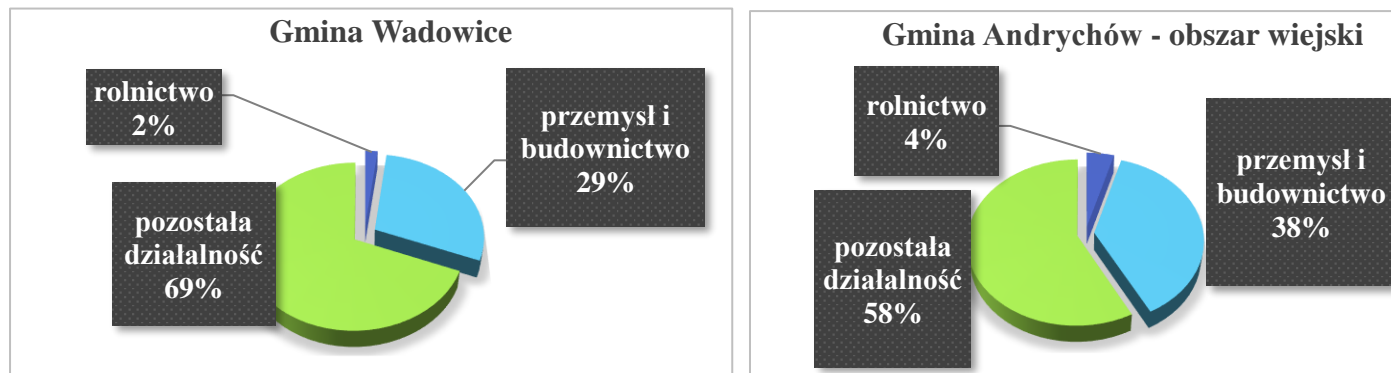
¹⁶ *Strategia Rozwoju Gminy Wadowice*, op. cit. s. 51.

¹⁷ <http://www.spoldzielniesocjalne.org/malopolskie.htm>, <http://www.es.malopolska.pl/>

¹⁸ *Strategia Rozwoju Gminy Wadowice*, op. cit. s.114.

gospodarczego biorący udział w wywiadzie fokusowym przeprowadzonym na potrzeby przygotowania badania ewaluacyjnego¹⁹.

Wykres 3. Podmioty gospodarki narodowej w Rejestrze REGON w 2013 r.

Źródło: opracowanie własne na podstawie BDL, GUS

Pomimo tradycji rolniczych obszaru, nie jest to istotny sektor gospodarki. Jak pokazują dane GUS rolnictwo na obszarze objętym LSR stanowi 6% wszystkich zarejestrowanych podmiotów (wyk.3). Dość dużą rolę odgrywa przemysł i budownictwo, stanowiące 34% wszystkich podmiotów. Zdecydowanie największą grupę stanowią podmioty prowadzące pozostałą działalność, co świadczy o wcześniej już omawianej aktywności gospodarczej mieszkańców. Z podobnym rozkładem działalności mamy do czynienia na poziomie powiatu wadowickiego.

Niski udział rolnictwa w sektorach gospodarki spowodowany jest dużym rozdrobieniem gospodarstw oraz wysokim (pow. 20% dla Gminy Wadowice²⁰) odsetkiem gruntów o niekorzystnych warunkach gospodarowania. Z roku na rok obserwujemy zmniejszającą się liczbę podmiotów w rejestrze REGON w sektorze rolnictwa (na obszarze LGD w 2010 było zarejestrowanych 123 podmiotów, w 2013 już tylko 104²¹) co sprawia, iż rolnictwo ma raczej formę schyłkową, stanowi jednak doskonałą bazę dla rozwoju gospodarstw agroturystycznych, gospodarstw ekologicznych oraz tradycyjnej produkcji i przetwórstwa, gdzie mieszkańcy obszaru mogliby przetwarzać swoje produkty, co przyczyniłoby się do większego rozwoju przedsiębiorczości w odpowiedzi na zmniejszający się udział rolnictwa.

3. RYNEK PRACY

Na obszarze objętym LSR można zaobserwować wzrost liczby osób bezrobotnych w omawianym okresie. W 2013 roku na obszarze LSR liczba osób bezrobotnych zwiększyła się o 8% w stosunku do roku 2010. Podobną tendencję obserwujemy również na terenie Powiatu Wadowickiego i w Województwie Małopolskim.

Tabela 14. Liczba osób bezrobotnych na obszarze LSR, Powiatu Wadowickiego oraz Województwa Małopolskiego w latach 2010 – 2013.

Liczba bezrobotnych w latach	2010		2013	
	ogółem	kobiety	ogółem	Kobiety
Obszar LSR	4 016	2 116	4 351	2 192
Powiat wadowicki	6 897	3702	7 731	3 976
Województwo Małopolskie	142 221	75 517	164 434	84 534

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych BDL, GUS

W analizie rynku pracy ważne jest również zbadanie skali bezrobocia. Pod tym względem obszar LGD i gminy wchodzące w jej skład wypadają gorzej niż powiat Wadowicki czy Województwo Małopolskie. Udział osób bezrobotnych w liczbie ludności w wieku produkcyjnym w Gminie Andrychów wynosi 9,3% (2013r.). W Gminie Wadowice udział osób bezrobotnych w liczbie osób w wieku produkcyjnym jest mniejszy i wynosi 7,4% (w powiecie wadowickim 7,7 % a w województwie małopolskim 7,8%) w roku 2013. Na obszarze LSR wskaźnik ten wynosi 8,35% i jest wyższy niż w Województwie Małopolskim i Powiecie Wadowickim.

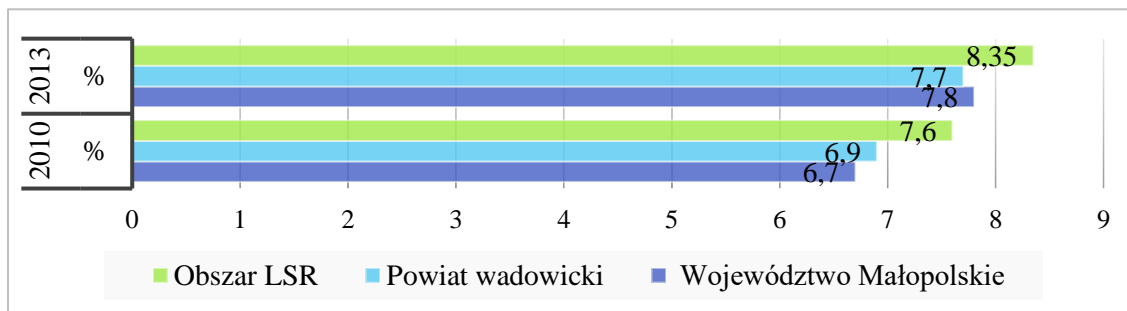
Poniższy wykres przedstawia zmiany w poszczególnych latach w ramach opisywanego zjawiska.

Wykres 4. Udział bezrobotnych w liczbie ludności w wieku produkcyjnym w latach 2010-2013.

¹⁹ Raport z badania ewaluacyjnego działalności LGD „Wadoviana”, op. cit., s. 57.

²⁰ Dane z Referatu Podatkowego Urzędu Miejskiego w Wadowicach (stan na 01.01.2013).

²¹ Dane z BDL, GUS (Podmioty Gospodarki Narodowej wpisane do rejestru REGON w latach 2010-2013).

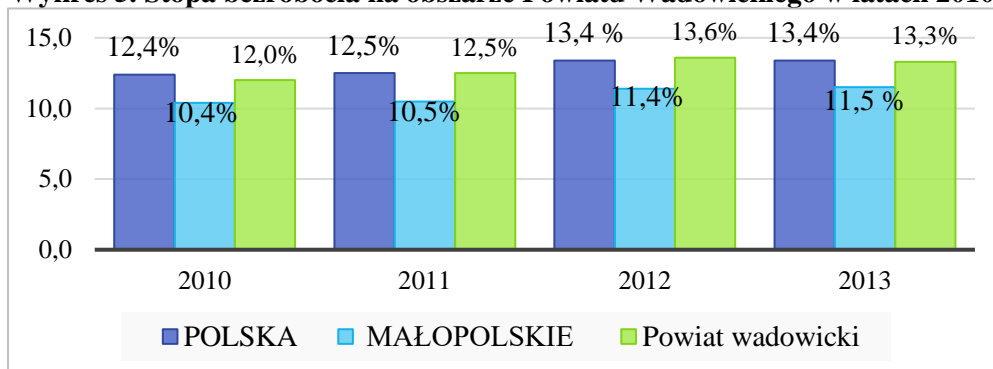

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych BDL, GUS

Od 2010 roku obserwujemy zwiększenie się udziału osób bezrobotnych w liczbie osób w wieku produkcyjnym. Dlatego tak ważne jest podejmowanie działań mających na celu stymulowanie przedsiębiorczości mieszkańców obszaru LSR i wspieranie zatrudnienia poprzez doradztwo i szkolenia, zarówno dla pracowników jak i pracodawców, na co zwrócona została szczególna uwaga w Strategii Rozwoju Gminy Andrychów, której problem ten dotyczy w największym zakresie²².

Niezwykle ważnym wskaźnikiem z punktu widzenia analizy rynku pracy jest stopa bezrobocia, opisująca zjawisko bezrobocia w danej populacji, najczęściej definiuje się ją jako stosunek liczby osób bezrobotnych do liczby osób czynnych zawodowo. Analizując dane za okres 2010-2013 dla powiatu wadowickiego możemy zauważyć, iż w badanym okresie stopa bezrobocia wzrosła o 1% i utrzymuje się na podobnym poziomie, co średnia dla kraju. W porównaniu do województwa małopolskiego, powiat wadowicki wypada słabiej – średnia stopa bezrobocia dla Małopolski jest o 2% niższa niż w powiecie wadowickim (wykres 5).

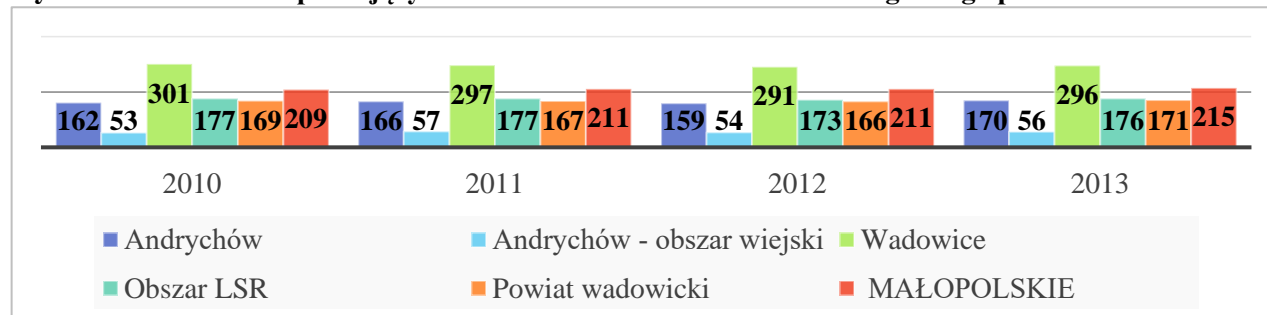
Wykres 5. Stopa bezrobocia na obszarze Powiatu Wadowickiego w latach 2010-2013.

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych BDL, GUS

Istotne z punktu widzenia rynku pracy jest określenie liczby osób pracujących. Dla całego obszaru LGD liczba osób pracujących (176) na 1000 osób według innego podziału niż PKD jest wyższa niż wartość dla powiatu wadowickiego w 2013 r. (wykres 6).

Wykres 6. Liczba osób pracujących na 1000 w latach 2010-2013 według innego podziału niż PKD.

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych BDL, GUS

W porównywanym okresie wskaźnik ten dla Małopolski wyniósł 215 osób, a dla powiatu wadowickiego 171 osób. Zdecydowanie mniej korzystnie kształtuje się wspomniany wskaźnik w Gminie Andrychów – na obszarze wchodzącym w skład LGD w badanym okresie liczba osób pracujących na 1000 osób według innego podziału niż PKD średnio wynosiła 55 osób. Wartość tego wskaźnika w Gminie Andrychów jest zdecydowanie niższa niż średnia dla całego województwa małopolskiego, powiatu czy nawet obszaru LGD. W Strategii Rozwoju Gminy Andrychów

²² Strategia Rozwoju Gminy Andrychów, op. cit., str. 41.

zwrócono również uwagę na te dysproporcje w poziomie zatrudnienia i konieczność podjęcia działań zmierzających do zniwelowania różnic na poziomie gmin oraz województwa małopolskiego²³.

Analizując rynek pracy, należy wziąć pod uwagę osoby w szczególnej sytuacji na rynku pracy, do których zgodnie z Ustawą o promocji zatrudnienia i instytucjach rynku pracy z dnia 20.04.2004 r.²⁴ należą osoby bezrobotne. Na obszarze objętym LSR najliczniejszą grupą z osób będących w szczególnej sytuacji na rynku pracy stanowiły w 2013 roku osoby bez wykształcenia średniego (stanowią 57% wśród ogółu bezrobotnych), osoby długotrwale bezrobotne (50% wszystkich bezrobotnych), kobiety (51% wśród wszystkich bezrobotnych). Poniższa tabela prezentuje jak powyższe zagadnienie kształtowało się w latach 2010- 2013.

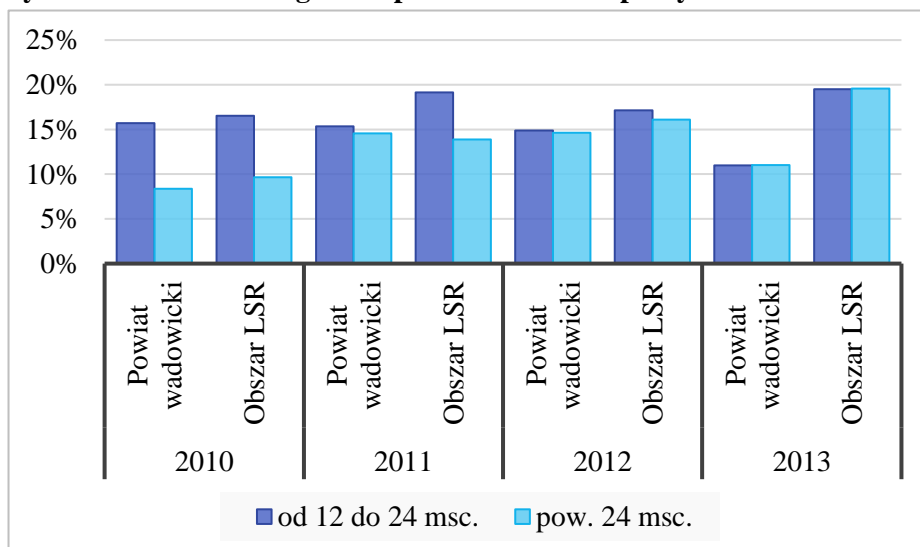
Tabela 15. Kategorie osób w szczególnej sytuacji na rynku pracy na obszarze LSR w latach 2010-2013.

Kategorie osób w szczególnej sytuacji na rynku pracy:	2010	2013
Osoby do 25 roku życia	28%	24%
Osoby które ukończyły szkołę wyższą do 27 r. ż.	2%	1%
Kobiety	54%	51%
Kobiety nie pracujące po ur. dziecka	3%	7%
Długotrwale bezrobotni	41%	50%
Osoby pow. 50 r. ż	19%	22%
Osoby bez kwalifikacji zawodowych	18%	14%
Osoby bez doświadczenia zawodowego	27%	23%
Osoby bez wykształcenia średniego	56%	57%
Samotnie wychowujące dziecko do 18 r.ż	3%	4%
Po odbywaniu kary pozbawienia wolności	1%	1%
Niepelnosprawni	5%	6%

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych PUP w Wadowicach

Istotnym aspektem opisującym sytuację na rynku pracy jest czas pozostawania bez pracy przez bezrobotnych. Ważne jest zwłaszcza uchwycenie kategorii tzw. osób długotrwale bezrobotnych, którzy stanowią 19% wszystkich bezrobotnych. Za osobę długotrwale bezrobotną można uznać osobę, która pozostaje bez pracy przez okres co najmniej 12 miesięcy w ciągu ostatnich dwóch lat.

Wykres 7. Bezrobotni wg czasu pozostawania bez pracy w latach 2010-2013.

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych BDL, GUS

Na obszarze LGD możemy zaobserwować niepokojące zjawisko powiększającej się z roku na rok liczby osób długotrwale bezrobotnych (wykres 7). W ciągu 4 lat (2010-2013) liczba osób pozostających bez pracy od roku

²³ Tamże, str. 16.

²⁴ Ustawa z dnia 20 kwietnia 2004 r. o promocji zatrudnienia i instytucjach rynku pracy, (Dz.U. 2004 nr 99 poz. 1001), art.49.

do dwóch lat wrosła o 3% (z 16% w 2010 do 19% w 2013). Większą tendencję wzrostową możemy zaobserwować w grupie osób pozostających bez pracy dłużej niż dwa lata – w analizowanym okresie zanotowano 10% wzrost udziału osób z tej grupy w ogólnej liczbie bezrobotnych.

W porównaniu do całego Powiatu Wadowickiego obszar objęty LSR nie wypada zbyt korzystnie. W całym okresie objętym badaniem, liczba osób długotrwale bezrobotnych w powiecie była niższa niż na obszarze LGD. Dysproporcje tego zjawiska są szczególnie widoczne w 2013r. gdzie odnotowujemy 10% różnicę między powiatem a obszarem LSR. Na wagę tego niepokojącego zjawiska zwracają również uwagę mieszkańcy obszaru LGD „Wadoviana” w przeprowadzonej ankiecie. W pytaniu dotyczącym wskazania osób/grup wykluczonych, osoby długotrwale bezrobotne były najczęściej wskazywane (aż 44% wszystkich odpowiedzi). Jako źródło tego stanu rzeczy respondenci najczęściej wskazywali m.in. niskie kwalifikacje, brak odpowiednich ofert pracy oraz występowanie tzw. „szarej strefy”.

Biorąc pod uwagę strukturę bezrobocia pod względem wykształcenia osób pozostających bez pracy, nie ulega wątpliwości, iż zjawisko bezrobocia w niejednakowym stopniu dotyka osoby o różnym poziomie wykształcenia. Na obszarze LGD najwięcej bezrobotnych jest w grupie osób z wykształceniem zasadniczym zawodowym (stanowią oni aż 57% ogółu bezrobotnych w 2013r.) W analizowanym okresie liczba osób bez wykształcenia średniego utrzymuje się na podobnym poziomie. Niskie kwalifikacje oraz brak odpowiedniego wykształcenia bardzo często były wskazywane jako powody wykluczenia przez respondentów ankiety przeprowadzonej na potrzeby budowy LSR- aż 36% ankietowanych wskazywało brak kwalifikacji i wykształcenia jako powód wykluczenia i ograniczenia dostępu do oferty kulturalnej obszaru na którym mieszkają. Poniższa tabela przedstawia liczbę osób bezrobotnych ze względu na wykształcenie.

Tabela 16. Liczba osób bezrobotnych ze względu na wykształcenie.

Wyszczególnienie		Wykształcenie				
		wyższe	Policealne i średnie zawodowe	średnie ogólnokształcące	zasadnicze zawodowe	gimnazjalne i poniżej
2010	Powiat wadowicki	619	1637	804	2386	1445
	Obszar LSR	370	936	457	1390	857
2011	Powiat wadowicki	623	1717	770	2489	1549
	Obszar LSR	375	964	436	1411	934
2012	Powiat wadowicki	694	1863	795	2870	1679
	Obszar LSR	395	1076	442	1624	1004
2013	Powiat wadowicki	398	1030	411	1526	986
	Obszar LSR	398	1030	411	1526	986

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych PUP w Wadowicach

Pomimo iż w skali całego kraju, jak i w województwie, osoby z wykształceniem wyższym stanowią wciąż najmniejszy odsetek osób bezrobotnych, to jednak na objętym LSR obserwujemy stały wzrost liczby osób bezrobotnych w tej grupie: z 370 osób w 2010 roku do 398 osób w 2013 roku. Podobny trend dotyczył osób z wykształceniem średnim zawodowym i policealnym. Zaobserwowane trendy potwierdzają zatem, iż wykształcenie wyższe nie stanowi już gwarancji znalezienia pracy, a coraz większym zainteresowaniem cieszą się osoby z wykształceniem zawodowym posiadający konkretne kwalifikacje i fachowe umiejętności. Pomimo korzystnych dla tej grupy bezrobotnych zmian jakie możemy zaobserwować na rynku pracy, osoby te stanowią nadal najliczniejszą grupę wśród osób bezrobotnych na obszarze LGD „Wadoviana”, co nabiera szczególnego znaczenia w kontekście obserwowanej w skali całego kraju zapaści systemu szkolnictwa zawodowego.

Kolejną grupą osób w szczególnej sytuacji na rynku pracy są kobiety, które w 2013 roku stanowiły 51% wszystkich bezrobotnych (Tabela 15). Na obszarze objętym LSR można zaobserwować pewną nierównowagę w zakresie płci bezrobotnych. Stosunek liczby bezrobotnych kobiet do liczby bezrobotnych mężczyzn do 2013 był bowiem wyższy niż średnia w województwie małopolskim czy w kraju. Związane to było w dużej mierze ze strukturą miejsc pracy na rynku lokalnym, m.in. znaczną rolą firm przemysłowych, a także z tradycyjnie wysokim zatrudnieniem kobiet w upadłym już przemyśle włókienniczym (Andropol S.A. w Andrychowie)²⁵. Pomimo niepokojących danych z PUP czy GUS dotyczących bezrobocia kobiet, sami mieszkańcy nie dostrzegają tego problemu. W przeprowadzonej ankiecie, niewiele ponad 10% respondentów, wskazywało kobiety, jako grupę osób będącą w szczególnej sytuacji na rynku pracy. Wpływ na taką opinię ma prawdopodobnie tradycyjnie pojmowany

²⁵ *Charakterystyka zasobów ludzkich Małopolski – powiat wadowicki*, Instytut Rozwoju Miast dla WUP w Krakowie, Kraków 2012, s.16.

model rodziny, oraz stereotypy. Taki stan rzeczy sprawia, iż kobiety niepracujące, dla społeczności lokalnej nie stanowią grupy wykluczonej. Poniższa tabela obrazuje jak na przestrzeni lat kształtował się stosunek bezrobotnych kobiet do liczby bezrobotnych mężczyzn.

Tabela 17. Stosunek bezrobotnych kobiet do bezrobotnych mężczyzn w latach 2010- 2013.

	2010	2011	2012	2013
Obszar LSR	1,11	1,22	1,09	1,02
Powiat wadowicki	1,16	1,14	1,11	1,06
POLSKA	1,08	1,15	1,06	1,04
woj. Małopolskie	1,13	1,19	1,09	1,06

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych BDL, GUS

Z powyższych danych wynika, iż w roku 2011 w każdej analizowanej grupie odnotowano zwiększenie przewagi bezrobotnych kobiet nad liczbą mężczyzn. Po roku 2011 dysproporcje w zakresie płci osób bezrobotnych systematycznie się zmniejszają.

Specjalną uwagę należy zwrócić na grupę osób bezrobotnych będących w ewidencji osób niepełnosprawnych. Niemożność podjęcia pracy w wielu zawodach oraz konieczność dostosowywania miejsc pracy specjalnie pod ich indywidualne potrzeby często stanowi barierę utrudniającą lub nawet uniemożliwiającą im powrót na rynek pracy. Zgodnie z danymi udostępnionymi przez Główny Urząd Statystyczny, grupa osób bezrobotnych niepełnosprawnych zarejestrowanych na terenie LSR stanowiła w 2013 roku 6% ogółu bezrobotnych zarejestrowanych w tym regionie.

Tabela 18. Liczba osób niepełnosprawnych pozostających bez pracy w latach 2010-2013.

Obszar	2010			2011			2012			2013		
	ogółem	niepełnosprawni	%	ogółem	niepełnosprawni	%	ogółem	niepełnosprawni	%	ogółem	Niepełnosprawni	%
Powiat wadowicki	6897	331	5%	7141	398	6%	7901	440	6%	7731	404	5%
Obszar LSR	4016	209	5%	4120	250	5%	4541	290	6%	4351	249	6%

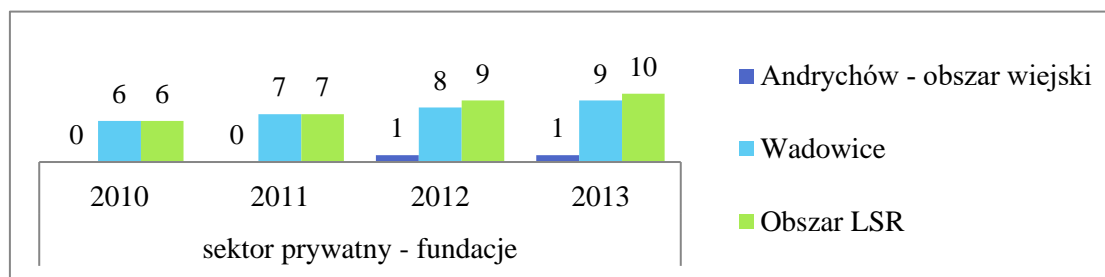
Źródło: opracowanie własne na podstawie danych BDL, GUS

Bezrobotne osoby niepełnosprawne, zgodnie z danymi GUS, stanowią jedną z najmniej licznych grup w szczególnej sytuacji na rynku pracy, jednak mieszkańcy obszaru LGD zwracali na nich szczególną uwagę podczas rozwiązywania ankiet. Osoby niepełnosprawne wskazywano najczęściej jako drugą, zaraz po osobach długotrwale bezrobotnych, grupę narażoną na wykluczenie – aż 44% respondentów wskazywało osoby niepełnosprawne. Spowodowane to jest zapewne wieloma barierami architektonicznymi występującymi na obszarze objętym LSR, na które wskazywali respondenci ale także brakiem zajęć aktywizacyjnych dla takich osób, złym skomunikowaniem wsi z miastem (brak środków transportu publicznego przystosowanego dla potrzeb osób niepełnosprawnych), wyobcowaniem oraz brakiem możliwości adaptacyjnych w społeczeństwie.

4. DZIAŁALNOŚĆ SEKTORA SPOŁECZNEGO, W TYM INTEGRACJA/ROZWÓJ SPOŁECZEŃSTWA OBYWATELSKIEGO

O aktywności społecznej mieszkańców świadczy ilość zarejestrowanych organizacji pozarządowych. Na obszarze objętym LSR obserwujemy wzrost zainteresowania działalnością trzeciego sektora oraz wzrost liczby zarejestrowanych fundacji i stowarzyszeń. Jak pokazuje poniższa tabela w analizowanym okresie, (2010-2013) każdego roku została zarejestrowana co najmniej 1 nowa fundacja. Dość duże zróżnicowanie w aktywności mieszkańców w tej dziedzinie możemy zauważyć na obszarach wiejskich. W gminie Andrychów na obszarze objętym LSR można zauważyć znikome działania mające na celu rejestrowanie nowych fundacji – w badanym okresie powstała i działa tylko jedna fundacja. Sytuacja dużo lepiej przedstawia się w gminie Wadowice, gdzie z roku na rok obserwujemy wzrost liczby zarejestrowanych podmiotów a ich liczba jest dziesięciokrotnie większa niż w Gminie Andrychów.

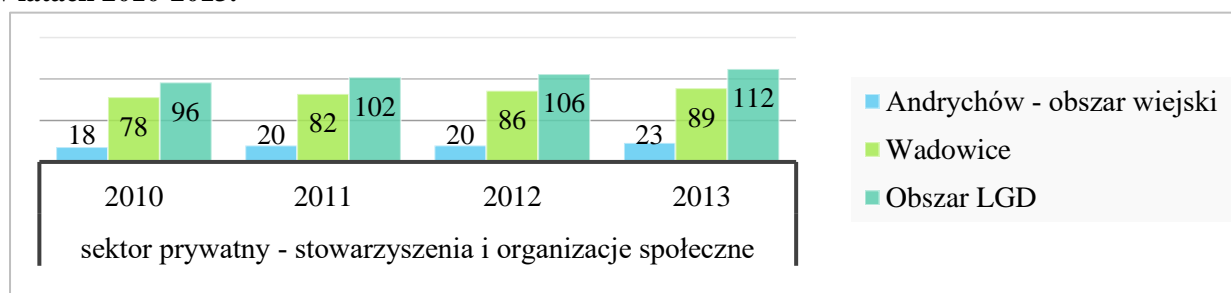
Wykres 8. Liczba fundacji na obszarze LSR w latach 2010-2013.

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych BDL, GUS

Większą aktywność mieszkańców obserwujemy w zakresie tworzenia stowarzyszeń i organizacji społecznych (wykres 9.). W badanym okresie możemy zauważyć ponad 16% wzrost liczby zarejestrowanych stowarzyszeń na obszarze LGD – liczba to wzrosła z 96 w 2010 roku do 112 w 2013 roku. Podobnie jak w przypadku fundacji większą aktywność obserwujemy w Gminie Wadowice, gdzie w badanym okresie powstało 11 nowych stowarzyszeń i organizacji społecznych. Na obszarze objętym LSR w Gminie Andrychów sytuacja nie jest aż tak dynamiczna. W badanym okresie powstało pięć nowych stowarzyszeń i organizacji społecznych.

Wykres 9. Liczba stowarzyszeń i organizacji społecznych na obszarze LGD „Wadoviana” w latach 2010-2013.

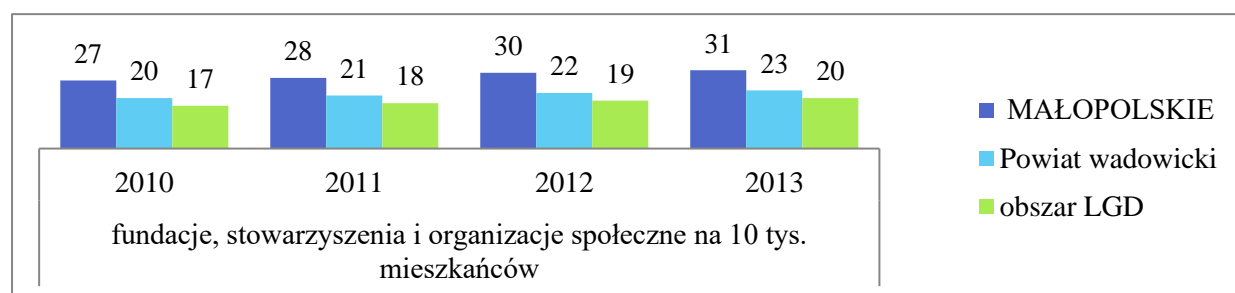

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych BDL, GUS

Na obszarze objętym LSR w 2013 roku zarejestrowane były w sumie 122 podmioty związane z działalnością społeczną: 10 fundacji i 112 stowarzyszeń. Jednak nie wszystkie podmioty działają aktywnie w sferze społecznej. Wiele z nich boryka się z wieloma problemami finansowymi czy lokalowymi.

Na tle Województwa Małopolskiego i Powiatu Wadowickiego obszar LGD wypada niezbyt korzystnie. W roku 2013 liczba zarejestrowanych podmiotów przypadająca na 10 tys. mieszkańców była na obszarze LGD prawie o 36% niższa niż w województwie małopolskim i o 13% niższa niż w powiecie wadowickim, co świadczy o średniej aktywności mieszkańców w rejestrowaniu organizacji pozarządowych.

Wykres 10. Liczba fundacji, stowarzyszeń i organizacji społecznych na 10 tys. mieszkańców na obszarze LSR.

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych BDL, GUS.

Jednak jak pokazują badania przeprowadzone przez Stowarzyszenie Klon/Jawor w kilkudziesięciu tysiącach organizacji działających w Polsce zrzeszonych jest kilka milionów Polaków a tylko część z nich faktycznie angażuje się w działania, pozostałych natomiast, poza formalnym członkostwem, niewiele łączy z organizacjami. Przeciętne stowarzyszenie zrzesza 35 członków, mniejsze są organizacje zlokalizowane na wsi, liczą średnio 30 członków. Trzeba jednak zaznaczyć, że liczba zarejestrowanych członków jest na ogół wskaźnikiem czysto formalnym. Najczęściej dzieje się bowiem tak, że tylko część zrzeszonych osób faktycznie angażuje się w życie organizacji,

pozostali natomiast figurują jedynie w statystykach, nie wykazując żadnej aktywności²⁶. Powoduje to wiele trudności dla organizacji, m.in. związane z brakiem osób gotowych bezinteresownie zaangażować się w działania organizacji czy problemem z utrzymaniem dobrej jakości pracowników i liderów²⁷. Sygnały docierające do LGD „Wadoviana” wskazują, iż podobny problem dotyka również organizacje działające na obszarze LSR.

Trend jaki obserwujemy na obszarze objętym LSR jest odzwierciedleniem sytuacji panującej w całym kraju. Jak możemy przeczytać w Narodowej Strategii Integracji Społecznej: „aktywność polskiego społeczeństwa w zinstytucjonalizowanej działalności społecznej nie jest imponująca, jednak potencjał społecznego zaangażowania w szerszym i zorganizowanym wymiarze wciąż się rozwija. Najbardziej aktywni są ludzie w przedziale wieku 30-55 lat, podczas gdy najmniej widoczne zaangażowanie społeczne występuje na skrajnych pozycjach społecznych: wśród osób najbiedniejszych i najlepiej sytuowanych. Dominuje współdziałanie w ramach rodziny oraz kręgach przyjacielskich. Tradycją jest też aktywność w nieformalnych grupach samopomocowych”²⁸.

Trzon obywatelskiego zaangażowania wydaje się trwały, mimo, iż nie jest liczny. Według badań CBOS w aktywność społeczną w 2011 roku zaangażowanych było 16% ludności²⁹. Jak pokazują dane, w działania społeczne z roku na rok angażuje się coraz więcej osób. W 2013 roku zgodnie z badaniem przeprowadzonym przez Stowarzyszenie Klon/Jawor, w życie społeczne angażowało się 34% Polek i Polaków³⁰. Podobne tendencje można zauważyć w ankiecie przeprowadzonej na potrzeby budowy LSR – aż 31,3% respondentów stanowili przedstawiciele sektora społecznego. Należy zauważyć, iż w przeprowadzonej ankiecie wskazana grupa była najliczniejsza. Przywołane wcześniej badanie Stowarzyszenia Klon/Jawor pokazuje, że w następujących po sobie latach zmiany aktywności społecznej nie ulegają bardzo istotnym wahaniom – co roku aktywność podejmuje około jedna trzecia osób biorących w badaniu³¹.

Działalność sektora społecznego na obszarze objętym LSR napotyka wiele trudności, co zostało wskazane przez respondentów w Ankiecie diagnostycznej³² służącej do wypracowania projektu Strategii Rozwoju Gminy Wadowice. Problemy jakie były wskazywane najczęściej to:

- aktywność organizacji pozarządowych, w stosunku do wielkości populacji, istniejących potrzeb i źródeł finansowania,
- zasoby organizacji pozarządowych (ludzie - finanse - sprzęt- doświadczenie - trwałość projektów),
- współpraca organizacji pozarządowych,
- doradztwo prawne, programowe i finansowe³³.

Problemy wskazywane przez respondentów w tym obszarze, wśród innych zdiagnozowanych obszarów problemowych wskazywane były najrzadziej. Świadczy to o braku znaczenia – „zdaniem respondentów - kapitału społecznego i obywatelskiego dla rozwijaniu szans życiowych; działania społeczne, kooperatywność i obywatelskość nie są postrzegane jako szansa”³⁴.

„Zagadnienia finansowania działalności organizacji pozarządowych wiązały się do tej pory bezpośrednio z brakiem klarownych i stabilnych zasad ich współpracy z administracją publiczną, a także z trudnościami w pozyskiwaniu alternatywnych źródeł finansowania (dotacje, darowizny, sponsorzy itp.). Nic zatem dziwnego, że większość organizacji zajmujących się przeciwdziałaniem biedzie i wykluczeniu społecznemu (76%) sygnalizuje problemy z pozyskiwaniem koniecznych do działania środków finansowych i rzeczowych. Tego rodzaju sytuacja znacząco utrudnia opracowywanie długofalowych planów działania”³⁵.

Gminy Wadowice i Andrychów corocznie podejmują plany współpracy z organizacjami pozarządowymi, które mają na celu wykonywanie zadań ustawowo powierzonych Gminie. Potencjał organizacji pozarządowych wskazuje na możliwość lepszego zaspokajania potrzeb zbiorowych wspólnym wysiłkiem samorządu i tych organizacji³⁶. „Najbardziej aktywne są organizacje sportowe, kulturalne i przeciwdziałające patologiom społecznym.

²⁶ Podstawowe fakty o organizacjach pozarządowych, raport z badania, Stowarzyszenie Klon/Jawor, Warszawa, 2013, s.67.

²⁷ Tamże, s.206.

²⁸ Narodowa Strategia Integracji Społecznej dla Polski, Ministerstwo Gospodarki, Pracy i Polityki Społecznej, Warszawa 2004, s.75.

²⁹ Komunikat z badań CBOS „Aktywność społeczna Polaków”, nr 60/2014, Warszawa 2014, s.11.

³⁰ Zaangażowanie społeczne Polek i Polaków –raport z badania 2013, Stowarzyszenie Klon/Jawor, 2014, s.41.

³¹ Tamże, s. 76.

³² Ankieta diagnostyczna służąca do wypracowania projektu strategii Gminy Wadowice była rozpowszechniana w okresie od 20 sierpnia do 15 września 2014, przez Urząd Miejski (Biuro Obsługi Mieszkańców, Miejski Ośrodek Pomocy Społecznej, itd.) oraz przez ankieterów. Łącznie otrzymano zwrot 201 ankiet.

³³ Strategia Rozwoju Gminy Wadowice, op. cit., s.29.

³⁴ Tamże, s.26.

³⁵ D. Głogosz, Problemy rozwoju sektora pozarządowego w Polsce – charakterystyka ogólna, w: S. Golinowska (red.), „Pozarządowe instytucje społeczne. Między państwem a społeczeństwem”, Warszawa 1999, s.169.

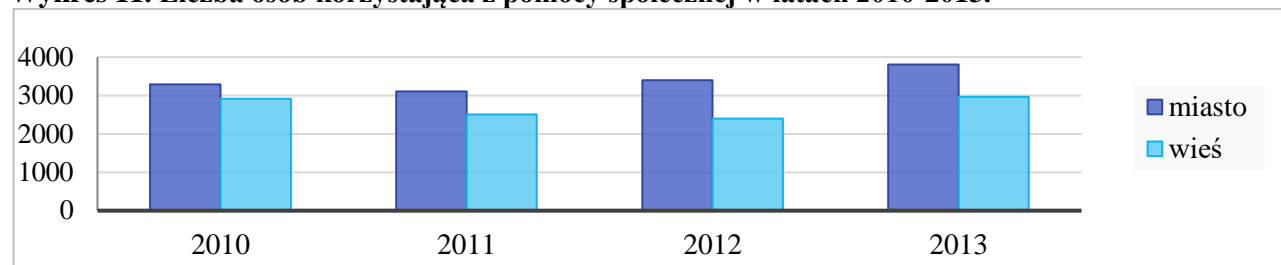
³⁶ Program współpracy Gminy Andrychów z organizacjami pozarządowymi oraz innymi podmiotami prowadzącymi działalność pożytku publicznego na rok 2015, Andrychów, 2014.

Widoczny jest brak organizacji zajmujących się promowaniem przedsiębiorczości, edukacji kreatywnej – podnoszeniem kompetencji społeczności Gminy³⁷.

5. PROBLEMY SPOŁECZNE NA OBSZARZE LSR

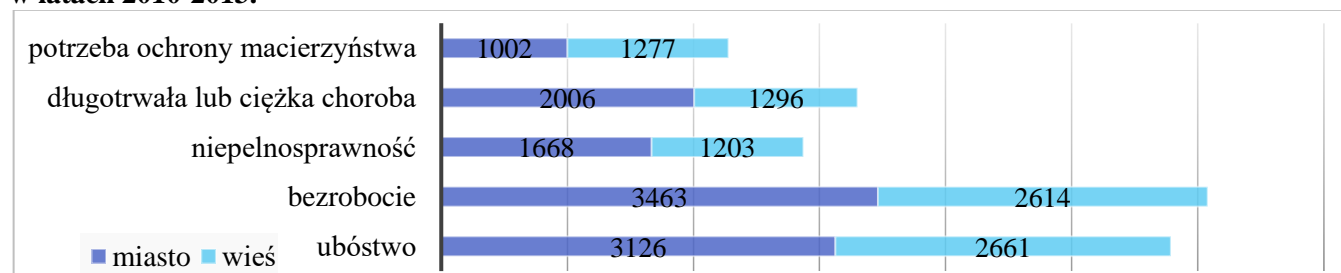
Z danych Miejskich Ośrodków Pomocy Społecznej działających na obszarze LGD wynika, że w społeczności lokalnej występują grupy społeczne wymagające wsparcia z punktu widzenia jakości życia. Główny ciężar i większość zadań dotyczących wsparcia środowisk zagrożonych różnymi problemami i patologiami realizuje Miejski Ośrodek Pomocy Społecznej, który gromadzi i weryfikuje dane dotyczące osób potrzebujących pomocy. Na obszarze LSR działa również kilka organizacji i instytucji wspierających materialnie i niematerialnie najbardziej potrzebujących. W tabeli poniżej przedstawiono zestawienie powodów korzystania ze świadczeń pomocy społecznej w latach 2010-2013. Wśród najczęstszych problemów występujących wśród mieszkańców obszaru LSR, znajdują się: ubóstwo, bezrobocie, niepełnosprawność, długotrwała choroba, bezradność w sprawach opiekuńczo – wychowawczych. Są to też obszary w których najczęściej udzielana jest pomoc.

Wykres 11. Liczba osób korzystająca z pomocy społecznej w latach 2010-2013.

Źródło: opracowanie własne, na podstawie danych z MOPS na lata 2010-2013

Wykres 12. Liczba osób korzystająca z pomocy społecznej ze względu na najczęstsze powody korzystania w latach 2010-2013.

Źródło: opracowanie własne, na podstawie danych z MOPS na lata 2010-2013

Jak pokazują powyższe zestawienia, liczba osób objętych systemem pomocy społecznej ulega zmianom wykazując jednocześnie tendencję rosnącą. Wynika to nie zawsze ze skali pojawiających się problemów społecznych, a przede wszystkim z ubóstwa co obrazuje poniższy wykres. Możemy zauważyć, że w latach 2010-2013 głównymi problemami było bezrobocie i ubóstwo. Te dwa zjawiska są ze sobą ściśle powiązane, ponieważ skutkiem bezrobocia jest właśnie zjawisko ubóstwa. Od 2010 roku poziom ubóstwa sukcesywnie wzrastał wraz z poziomem bezrobocia. Jest wynikiem z analizy danych jest to problem bardzo istotny i wymagający interwencji gdyż prowadzi do zubożenia społeczeństwa.

Osoby długotrwale ubogie cechuje poczucie bezradności, bezsilności oraz zepchnięcia na margines. Z powodu podejmowania prac dorywczych i potrzeby oszczędzania, takie osoby nie uczestniczą czynnie w życiu społecznym³⁸. Ubóstwo jest ważnym problemem społecznym, o czym świadczy liczba osób korzystających z pomocy społecznej w tym zakresie. Jak już wcześniej wspomniano bezrobocie ma bezpośredni wpływ na zjawisko ubóstwa. Osoby długotrwale bezrobotne m.in. poprzez brak lub ograniczone środki nie biorą aktywnego udziału w życiu społeczności lokalnej. Mała ilość infrastruktury rekreacyjnej jest również ograniczeniem dla w/w grupy społecznej.

Kolejnym istotnym problemem społecznym prowadzącym do wykluczenia społecznego jest niepełnosprawność. Niepełnosprawność jest często przyczyną pogorszenia warunków bytowych rodzin osób niepełnosprawnych. Osoby te poprzez bariery architektoniczne nie korzystają lub mają bardzo utrudniony dostęp do miejscowej infrastruktury i kultury.

Z analizy SWOT wynika, że społeczność lokalna postrzega istniejącą infrastrukturę społeczną, kulturalną, sportowo-rekreacyjną i turystyczną jako niedostosowaną w wystarczającym stopniu do współczesnych potrzeb i standardów. Ma to bezpośredni wpływ na standard życia osób zamieszkujących dany obszar w szczególności osób

³⁷ Strategia Rozwoju Gminy Wadowice, op. cit., s.34.

³⁸ Strategia Rozwiązywania Problemów Społecznych w Gminie Wadowice na lata 2014-2020, Wadowice, 2014., s.25.

niepełnosprawnych. Znaczenie infrastruktury w procesie wielofunkcyjnego rozwoju obszarów wiejskich wynika z faktu, że stanowi ona podstawę wszelkiej działalności gospodarczej, warunkując jej zakres, strukturę i przestrzenne rozmieszczenie. W tym kontekście poziom rozwoju infrastruktury decydować może o atrakcyjności danego regionu, gminy, wsi, a więc stanowić o szansach lub barierach jej dalszego rozwoju.

Jak wynika z analizy SWOT na obszarze LGD mamy również do czynienia z wykluczeniem cyfrowym. W województwie małopolskim 70,7 % gospodarstw domowych ma dostęp do Internetu. Jednak tak wysoki poziom nie ma odzwierciedlenia w mniejszych miejscowościach. E-wykluczenie to nie tylko dostęp do narzędzi, ale również umiejętności posługiwania się nimi, tym bardziej, że różnice w poziomie dostępu i w odsetku osób korzystających z globalnej sieci wykazują tendencję do zmniejszania się w przeciwieństwie do utrzymujących się znacznych różnic w zakresie kompetencji cyfrowych oraz korzyści uzyskiwanych dzięki aktywnemu funkcjonowaniu w Internecie. Zaletą obszaru LGD jest darmowy dostęp do komputerów i Internetu w instytucjach publicznych. Uczniowie mają możliwość skorzystania ze sprzętu komputerowego oraz Internetu np. w Bibliotekach miejskich. Trzeba zwrócić uwagę na słabo rozwinięty system e-urzędu, który znacznie ułatwiłby kontakt mieszkańców z urzędami miejskimi.

Jak wynika z ankiety jednym z obszarów wymagającym pilnych działań jest ochrona środowiska. Pogorszenie stanu środowiska naturalnego, szczególnie w okresie jesienno-zimowym jest wynikiem antyekologicznych przyzwyczajzeń mieszkańców. Dlatego też uznano, że należy podjąć działania zmierzające do zwiększenia świadomości ekologicznej wśród społeczności na obszarze LGD. Niezbędne jest również uświadomienie społeczności w zakresie OZE. Dzięki ukazaniu pozytywnych efektów OZE i przekonaniu do nich społeczności można znacząco polepszyć stan środowiska naturalnego, które ze względu na położenie obszaru jest wizytówką LGD. Zmiany klimatu spowodowane zanieczyszczeniami środowiska w przyszłości mogą być powodem klęsk żywiołowych na obszarze LSR.

6. WEWNĘTRZNA SPÓJNOŚĆ OBSZARU LSR

Oprócz nieulegającej wątpliwości spójności przestrzennej, obszar objęty LSR, czyli Gminy Wadowice i Andrychów (z wyłączeniem miasta Andrychów), bez wątpienia może wykazać się również spójnością ze względów, które ogólnie można określić jako społeczno-gospodarcze.

Atrakcyjne położenie geograficzne, liczne szlaki turystyczne przecinające cały obszar oraz bliskość dużych aglomeracji miejskich: krakowskiej i górnośląskiej, pozwalają na prężny rozwój turystyki na tym terenie, która stanowi coraz ważniejszy sektor gospodarki lokalnej. Bogactwo wartych zobaczenia i zwiedzenia miejsc, liczne szlaki do wędrówek pieszych i rowerowych usytuowane na całym obszarze, mnogość obiektów architektonicznych, w tym głównie budowli sakralnych, oraz miejsc nierozzerwalnie związanych z postacią Świętego Jana Pawła II, sprawia, iż obszar ten posiada niezwykle potencjał turystyczny.

Z uwagi na fakt, że gminy wchodzące w skład LGD sąsiadują ze sobą i położone są w jednym historycznie ukształtowanym obszarze, ich rozwój społeczny i ekonomiczny przebiega w podobny sposób. Zarówno w przeszłości jak i obecnie Andrychów i Wadowice były ważnymi ośrodkami przemysłu oddziałującymi na otoczenie i choć transformacja gospodarcza odcisnęła swoje piętno na tym terenie powodując upadek lub reorganizację dużych zakładów produkcyjnych, teren ten nadal jest siedzibą dużych podmiotów gospodarczych takich jak Grupa Maspex Wadowice, Zakłady Przemysłu Cukierniczego SKAWA S.A., czy Zakłady Przemysłu Bawełnianego Andropol S.A.

Choć wymienione podmioty gospodarcze stanowią ważne elementy życia gospodarczego, to najważniejszą siłą napędową stanowią drobni przedsiębiorcy. Należy wskazać, iż zarówno społeczeństwo w gminie Andrychów jak i w gminie Wadowice cechuje się stosunkowo wysokim, wyższym od średniej województwa, wskaźnikiem przedsiębiorczości, rozumianym jako liczbę podmiotów na 1000 mieszkańców. Jest to odpowiednio 97 podmiotów w gminie Andrychów i 117 w gminie Wadowice na 1000 mieszkańców, podczas gdy średnia dla województwa wynosi 93,63. Jest to niewątpliwie ogromna zaleta i element, w którym należy upatrywać szans rozwoju tego obszaru. Niepokojącym jednak sygnałem, wskazującym na pogarszanie się sytuacji gospodarczo – bytowej na omawianym obszarze, jest ujemne saldo migracji, dotyczące obu gmin LGD. Ponieważ osoby migrujące to przede wszystkim ludzie młodzi - dalsze narastanie tego zjawiska, przy systematycznie malejącym przyroście naturalnym spowoduje, iż będzie następował coraz szybszy wzrost wskaźnika osób w wieku poprodukcyjnym i znacznie się zmniejszała ilość osób w wieku przedprodukcyjnym i produkcyjnym.

Podsumowując, należy stwierdzić, iż obszar planowany do objęcia Lokalną Strategią Rozwoju na lata 2014-2020 jest spójny zarówno z oczywistych względów geograficznych jak i społeczno-gospodarczych, które zostały zdeterminowane przez podobne uwarunkowania historyczne, społeczne i gospodarcze omawianego obszaru.

7. CHARAKTERYSTYKA OBSZARÓW ATRAKCYJNYCH TURYSTYCZNIE ORAZ WSKAZANIE POTENCJAŁU DLA ROZWOJU TURYSTYKI

Obszar objęty LSR jest bardzo atrakcyjny turystycznie. W każdej gminie należącej do LGD „Wadoviana” można zobaczyć wiele ciekawych miejsc o charakterze kulturowym, przyrodniczym i religijnym. Na obszarze LSR można wypoczywać przez cały rok. Różnorodność oferty pozwala na uprawianie pieszej turystyki górskiej, rowerowej górskiej i nizinnej, konnej, sportów zimowych, wspinaczki skałkowej, wędkowania, paralotniarstwa, myślistwa.

Magnesem przyciągającym największą ilość turystów są miejsca kultu religijnego i te związane z życiem św. Jana Pawła II. W wielu miejscowościach gmin można spotkać zabytkowe kościoły, kaplice i cmentarze.

Zwiększenie zainteresowania turystyką religijną można było zaobserwować po beatyfikacji Jana Pawła II. Jak podaje Muzeum Dom Rodzinny Jana Pawła II w Wadowicach ruch turystyczny od II kwartału 2011r do połowy 2012 r. intensywnie wzrastał. W kolejnych kwartałach zanotowano mocny spadek, który wyniósł niemal 37%³⁹. W związku z organizacją Światowych Dni Młodzieży w 2016r. spodziewany jest kolejny wzrost popularności turystyki religijnej wśród odwiedzających województwo małopolskie.

Na obszarze objętym LSR oprócz doskonałych warunków do rozwijania turystyki religijnej istnieją także warunki do rozwijania turystyki poznawczej. Są tutaj liczne zabytki architektury świeckiej: zespoły pałacowo-dworskie, parki, ciekawe układy urbanistyczne do których należą m.in. pałac Bobrowskich w Andrychowie, Dworek Emila Zegadłowicza w Gorzeniu Górnym. Cennym zabytkiem drewnianego budownictwa sakralnego jest kościół parafialny p.w. św. Erazma BM w Barwałdzie Dolnym, znajdujący się na szlaku architektury drewnianej województwa małopolskiego. Na terenie Kleczy Dolnej znajduje się budynek Collegium Marianum ks. Pallotyńów będący pierwszym domem pallotyńskim w Polsce. W Wadowicach znajduje się również wiele zabytkowych obiektów, m.in. Bazylika pod wezwaniem Ofiarowania NMP, która jest ściśle związana z młodością Jana Pawła II a także kościół p.w. św. Józefa, klasztor OO. Karmelitów Bosych, budynek koszarowy z 1827 roku, cmentarze oraz układ urbanistyczny miasta. Na obszarze objętym LSR zlokalizowanych jest sporo obiektów o charakterze zabytkowym, jednak często są one zaniedbane i niezagospodarowane. Wiele z nich nie jest również objęte nadzorem konserwatorskim co dodatkowo sprzyja ich niszczeniu i degradacji. Dotyczy to zwłaszcza licznie występujących na obszarze LGD przydrożnych kapliczek i krzyży, które stanowią wyjątkową wartość i świadczą o bogactwie kulturowym obszaru. Niestety niska świadomość społeczeństwa w zakresie własnego dziedzictwa sprawia, iż obiekty te nie są wystarczająco wykorzystane do promocji obszaru.

Obszar LGD położony jest na atrakcyjnych terenach pod względem przyrodniczym. Turystyka krajoznawcza opiera się o walory przyrodnicze Beskidu Małego i Średniego, gdzie funkcjonują piesze, rowerowe i konne szlaki turystyczne oraz schroniska turystyczne. Istotną formą turystyki, rozwijającą się na terenie LGD, jest agroturystyka i towarzysząca jej produkcja zdrowej żywności⁴⁰. W okolicach Leskowca oraz Gronia Jana Pawła II (do 2004 r. Jaworzyna; 890 m n.p.m.), znajdują się liczne szlaki turystyczne. Papież w latach swego dzieciństwa i młodości wielokrotnie wchodził na Leskowiec i Jaworzynę, pieszo lub na nartach. Turyści wędrujący szlakami Beskidu Małego odwiedzają też chętnie Sanktuarium Ludzi Gór na Groniu Jana Pawła II w masywie Leskowca, w którym są zgromadzone pamiątki po papieżu. Północne zbocza Gronia Jana Pawła II stwarzają dogodne warunki do uprawiania narciarstwa zjazdowego. Na północnych stokach Beskidu Małego usytuowany jest ośrodek Czarny Groń (Rzyki), który obfituje w wiele atrakcji dla miłośników białego szaleństwa. Teren przeznaczony do uprawiania sportów zimowych osadzony jest w dolinie, co pozwala na korzystanie ze stoków aż do późnej wiosny. Oprócz szlaków turystycznych w regionie jest przystań kajakowa, stadniny i miejsca związane z jazdą konną. Na terenie gminy Andrychów – w Inwałdzie – funkcjonuje jedyny w Małopolsce „Park Miniatur”, gdzie można podziwiać modele najslawniejszych cudów architektonicznych świata, m.in. Świątynie Akropolu, Koloseum, Krzywa Wieża w Pizie i inne⁴¹.

Obszar objęty LSR jest znany także dzięki ludziom. Oprócz św. Jana Pawła II z regionem związanych jest wiele innych znanych postaci, m.in. karmelita św. Rafał Kalinowski, teolog i pisarz religijny Marcin Wadowita, generał Walerian Czuma, poeta Emil Zegadłowicz, ludowy rzeźbiarz okresu międzywojennego Jędrzej Wowro czy śpiewaczka operowa Ada Sari⁴².

O atrakcyjności turystycznej regionu świadczą badania prowadzone przez województwo małopolskie, które od 2003 r. prowadzi stały monitoring ruchu turystycznego. W 2013 r. województwo małopolskie odwiedziło 12,6 mln osób (w 9,9 mln odwiedzający krajowi a 2,7 mln odwiedzający z zagranicy). Oznacza to, iż liczba odwiedzających wzrosła w stosunku do 2012 r. o 4,2 % a zapoczątkowany w 2009 r. trend wzrostowy nadal się utrzymuje. W powyższych badaniach Wadowice wskazywane są jako jedno z najatrakcyjniejszych miejsc w Małopolsce⁴³. Do wzrostu popularności obszaru LGD z pewnością przyczyni się powstający w sąsiedniej Świnnej Porębie Zbiornik Wodny, który wpłynie na podniesienie atrakcyjności turystycznej regionu i zwiększenie ruchu turystycznego. Również mieszkańcy upatrują w powstającym obiekcie szanse na rozwój obszaru LGD, co zostało wskazane podczas konsultacji społecznych.

Turyści odwiedzający obszar LSR mogą skorzystać z możliwości noclegu w wielu obiektach różnego typu: hotelach, schroniskach, kwaterach prywatnych, polach biwakowych czy agroturystyce. Na obszarze LSR dla turystów dostępnych jest **1714** miejsc noclegowych z czego aż **58%** jest dostępnych na obszarze Gminy Andrychów.

Tabela 19. Liczba obiektów i miejsc noclegowych na obszarze objętym LSR (stan na 31.12.2013).

³⁹ *Strategia Rozwoju Powiatu Wadowickiego*, op. cit., s.51.

⁴⁰ *Charakterystyka Zasobów Ludzkich dla Powiatu Wadowickiego*, op. cit., s.8.

⁴¹ *Programu Opieki nad Zabytkami Powiatu Wadowickiego*, Starostwo Powiatowe w Wadowicach, Wadowice 2012.

⁴² *Strategia Rozwoju Powiatu Wadowickiego* op. cit., s.52.

⁴³ *Badanie ruchu turystycznego w województwie małopolskim*, Gdańsk 2013, s.17.

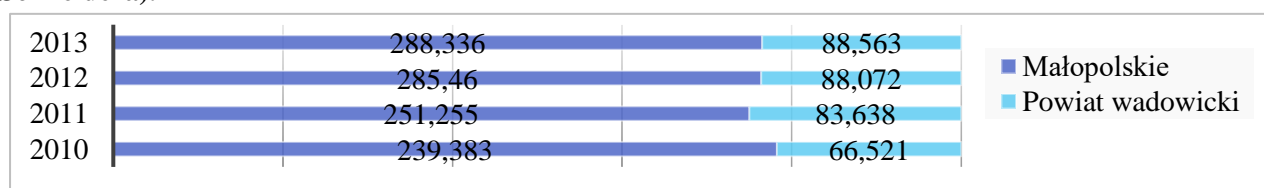
Obiekty	Andrychów		Wadowice		Obszar LSR	
	liczba obiektów	liczba miejsc noclegowych	liczba obiektów	liczba miejsc noclegowych	liczba obiektów	liczba miejsc noclegowych
Hotele	3	575	4	256	7	831
Inne obiekty świadczące usługi noclegowe (dom pielgrzyma, schronisko, pole namiotowe, kwatery prywatne, itp.)	6	177	10	375	16	552
Gospodarstwa agroturystyczne	18	236	7	95	25	331
Razem	27	988	21	726	48	1714

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych Wydziału Obsługi Ruchu Turystycznego Urzędu Miejskiego w Wadowicach, Wydziału Turystyki, Sportu i Kultury Urzędu Miejskiego w Andrychowie

Na terenie Gminy Andrychów najwięcej miejsc noclegowych dla turystów jest w hotelach- 58% miejsc. Drugim typem obiektów, które dysponują dużą liczbą miejsc są gospodarstwa agroturystyczne. W pozostałych obiektach świadczących usługi noclegowe znajduje się 18% miejsc. W Gminie Wadowice najwięcej miejsc dla przyjezdnych jest w innych obiektach świadczących usługi noclegowe i hotelach, oferują one 87% wszystkich miejsc noclegowych w gminie. Tylko 13% miejsc noclegowych tworzą gospodarstwa agroturystyczne. Na obszarze objętym LSR funkcjonuje 25 obiektów świadczących usługi agroturystyczne, które dysponują 331 miejscami noclegowymi o różnym charakterze. Zdecydowaną przewagę w liczbie obiektów i miejsc noclegowych ma Gmina Andrychów na obszarze której funkcjonuje ponad 70% wszystkich obiektów agroturystycznych. W głównej mierze wynika to z położenia gminy na obszarze Parku Krajobrazowego Beskidu Małego, które stwarza korzystne warunki do korzystania z walorów przyrodniczych wynikających z takiego położenia oraz rozwijania turystyki⁴⁴.

W celu dokonania oceny rozwoju funkcji turystycznej obszaru wykorzystuje się różnorodne wskaźniki, jednym z nich jest wskaźnik intensywności ruchu turystycznego (tzw. wskaźnik Schneidera). Jest to miernik intensywności ruchu turystycznego, wyrażający liczbę turystów korzystających z noclegów przypadających na 100 stałych mieszkańców obszaru⁴⁵. Urząd Statystyczny w Krakowie, jako jednostka prowadząca obliczenia statystyczne dla Gminy Wadowice i Andrychów prowadzi obliczenia powyższego wskaźnika tylko do szczebla powiatu, nie uwzględniając odrębności i specyfiki poszczególnych gmin. Biorąc pod uwagę dostępne dane (wyk. 15), można zauważyć, iż w badanym okresie liczba turystów korzystających z noclegów przypadająca na 100 mieszkańców stale wzrasta – w 2013 r. w porównaniu do 2010 liczba ta wzrosła o 30%. Zatem można uznać ruch turystyczny za stosunkowo intensywny. Niemniej jednak, widoczne jest wyraźne zwiększanie się zainteresowania turystów obszarem LSR jako miejscem wypoczynku i rekreacji.

Wykres 13. Liczba turystów korzystająca z noclegów przypadająca na 100 mieszkańców (wskaźnik Schneidera).

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych BDL, GUS

Walory turystyczne nie są jedynym czynnikiem, który ma wpływ na zwiększenie ruchu turystycznego. Bardzo istotna dla turystów i odwiedzających jest infrastruktura noclegowa, gastronomiczna czy komunikacyjna. Brak odpowiedniej bazy turystycznej oraz mała ilość szlaków turystycznych sprawia, że turystyka nie może się rozwijać. Odpowiedni standard infrastruktury turystycznej jest podstawą funkcjonowania na rynku turystycznym, dlatego tak istotna jest infrastruktura towarzysząca, która wpływa na uatrakcyjnienie pobytu turystów, taka jak restauracje, muzea, dyskoteki, centra sportowe itp.⁴⁶.

Analizując obszar objęty LSR pod kątem turystyki można zauważyć, iż brak jest wspólnej oferty turystycznej oraz marki lokalnej dla obu gmin objętych LSR. Związane jest to ze specyfiką oferty przygotowanej dla turystów. Na wadowickim rynku turystycznym przeważają grupy „odwiedzających”, czyli osoby o aktywności ograniczonej do zakupu biletu wstępu do Muzeum Jana Pawła II, „kremówek papieskich” i „pamiątek”. Jest to duża grupa osób, co potwierdzają statystyki Centrum Informacji Turystycznej. Wartość nabywcza tej grupy jest jednak niska, czego

⁴⁴ Charakterystyka Zasobów Ludzkich dla Powiatu Wadowickiego, op. cit., s.9.

⁴⁵ D. Chudy-Hyski, Ocena wybranych uwarunkowań rozwoju funkcji turystycznej obszaru, w: „Infrastruktura i ekologia terenów wiejskich”, Nr 2/1/2006, PAN, Oddział w Krakowie, s.3.

⁴⁶ Strategia Rozwoju Powiatu Wadowickiego na lata 2015- 2020, Wadowice, 2014 s. 60.

konsekwencją są niewielkie korzyści rynkowe, nie zachęcające inwestorów do podejmowania ryzyka biznesowego⁴⁷. W Gminie Andrychów ze względu na unikatowe walory przyrodnicze i krajobrazowe rozwija się turystyka górską, rowerowa czy narciarstwo, tworząc szeroką i różnorodną ofertę. W świadomości mieszkańców Gminy Andrychów coraz bardziej zaznacza się jej wizerunek jako ośrodka turystyczno-rekreacyjnego⁴⁸.

Jak ważne dla obszaru LGD jest rozwijanie turystyki wskazywali również respondenci w ankiecie przeprowadzonej na potrzeby przygotowania niniejszej strategii. W odpowiedzi na pytanie: „Jaki powinien być główny kierunek rozwoju obszaru LGD "Wadoviana" tj. gmin Wadowice i Andrychów?” prawie 77% respondentów wskazało turystykę jako główny kierunek rozwoju obszaru. Według respondentów usługi rekreacyjne, rozwój agroturystyki oraz usługi noclegowe są tymi rodzajami pozarolniczej działalności gospodarczej, które mają największe szanse na dalszy rozwój. Aż 42% respondentów uważa, że działalność związana z usługami rekreacyjnymi ma największe szanse na rozwój w nowej perspektywie finansowej 2014-2020. Drugim najbardziej rozwojowym typem działalności według respondentów jest rozwijanie agroturystyki - 37% wskazań mieszkańców biorących udział w ankiecie. Mieszkańcy obszaru LGD biorący udział w ankiecie wskazują usługi noclegowe jako trzeci typ działalności najbardziej pożądaną i dającą możliwość rozwoju. Wskazuje na nie aż 36% respondentów. Opinia mieszkańców znalazła również odzwierciedlenie w Strategiach Rozwoju Gmin tworzących LGD – zwraca się w nich szczególną uwagę na potencjał jakim jest turystyka. W Gminach dostrzega się, że rozwój infrastruktury rekreacyjno - turystycznej oraz oryginalne przedsięwzięcia kulturalne mogą przełożyć się na wzrost zainteresowania daną Gminą wśród potencjalnych odwiedzających a z drugiej przyczynić się do wzrostu zamożności mieszkańców. Oryginalność walorów obszaru objętego LSR same w sobie nie gwarantują samoistnego rozwoju turystyki i rekreacji. Bliskość regionalnych ośrodków turystycznych takich jak Kraków czy Wieliczka sprawia, że niewątpliwie atrakcyjny obszar LSR, potrzebuje dodatkowego wzmocnienia. Potrzebne są intensywne działania promocyjne, skierowane nie tylko do mieszkańców Małopolski i Śląska ale także dla mieszkańców całego regionu Polski południowej, którzy nie kojarzą obszaru LSR z możliwością wypoczynku i spędzania wolnego czasu. Potrzebne jest stworzenie wizerunku obszaru, który będzie łączył walory przyrodnicze z turystycznymi, kulturowymi i rekreacyjnymi. Oryginalność niektórych produktów terytorialnych, jakie są przedmiotem konsumpcji dla mieszkańców, turystów, inwestorów, czy osób codziennie przybywających na obszar LSR, powinna być traktowana jako ważny argument w działaniach promocyjnych.

IV. ANALIZA SWOT

Cechy obszaru Lokalnej Grupy Działania „Wadoviana”, zarówno te będące mocnymi stronami, jak i te będące słabymi stronami mają swoje odzwierciedlenie w zaplanowanych przedsięwzięciach i założonych celach. Wybór właściwej drogi rozwoju musi się opierać na rzetelnej analizie oddziaływania różnych czynników na rozwój w aktualnej sytuacji, jak i w okresie objętym opracowaną strategią rozwoju LGD „Wadoviana”. Zgromadzenie wszelkich dostępnych i istotnych danych oraz wnioski z diagnozy stanowią podstawę przy opracowaniu tego dokumentu. Wiodącym narzędziem stosowanym do oceny czynników wzrostu jak i regresu przy uwarunkowaniach wewnętrznych i zewnętrznych jest analiza SWOT. Przy zastosowaniu tej metody podczas spotkań konsultacyjnych z mieszkańcami obszaru LGD oceniono mocne i słabe strony oraz szanse i zagrożenia.

Tabela 20. Analiza SWOT.

Mocne strony	Odniesienie do diagnozy	Słabe strony	Odniesienie do diagnozy
Bliskość atrakcji turystycznych	Rozdział 3.7	Zaniedbane i niezagospodarowane obiekty zabytkowe	Rozdział 3.7
Korzystne położenie komunikacyjne	Rozdział 3.7	Monotematyczność oferty kulturowej	Rozdział 3.7
Dziedzictwo Jana Pawła II	Rozdział 3.7	Niska świadomość społeczeństwa w zakresie własnego dziedzictwa	Rozdział 3.7
Duża ilość obiektów zabytkowych podlegających ochronie	Rozdział 3.7	Mała ilość szklaków turystycznych	Rozdział 3.7
Bogactwo kulturowe obszaru	Rozdział 3.7	Słaba promocja wydarzeń kulturalnych oraz zasobów lokalnych	Rozdział 3.7
Walory przyrodniczo-krajobrazowe	Rozdział 3.7	Niewystarczająca infrastruktura rekreacyjno- turystyczna	Rozdział 3.7
Bogata i zróżnicowana oferta turystyczna i kulturalna	Rozdział 3.7	Słabe wykorzystanie terenów nad brzegami rzek oraz terenów zielonych	Rozdział 3.7
Aktywność inwestycyjna, turystyczna oraz kulturalna sąsiednich gmin	Rozdział 3.7	Brak odpowiedniej organizacji ruchu	Rozdział 3.7

⁴⁷ *Strategia Rozwoju Gminy Wadowice*, op. cit., s. 41.

⁴⁸ *Strategia Rozwoju Gminy Andrychów*, op. cit., s.21.

Dobre położenie w pobliżu aglomeracji krakowskiej i śląskiej	Rozdział 3.7	Niewydolny układ komunikacyjny z powodu braku publicznego transportu	Rozdział 3.7
Gęsta sieć dróg lokalnych	Rozdział 3.7	Słaba jakość infrastruktury drogowej	Rozdział 3.7
Bogaty kalendarz wydarzeń sportowo- rekreacyjnych	Rozdział 3.7	Niewystarczająca współpraca w dziedzinie turystyki	Rozdział 3.7
Prężnie działające podmioty w obszarze turystyki	Rozdział 3.7	Słaba strategia promocji turystycznej	Rozdział 3.7
Odnowione targowiska miejskie	Rozdział 3.7	Słabo rozwinięta sieć teleinformatyczna	Rozdział 3.5
Rozwijająca się infrastruktura sportowo- rekreacyjna	Rozdział 3.7/3.5	Brak powszechnego dostępu do Internetu	Rozdział 3.5
Darmowy dostęp do komputerów i Internetu w instytucjach publicznych	Rozdział 3.5	Niedostosowanie infrastruktury publicznej do osób starszych i niepełnosprawnych	Rozdział 3.5
Działalność charytatywna	Rozdział 3.5	Niedostatecznie rozwinięty system e-urzędu	Rozdział 3.5
Duża liczba podmiotów gospodarczych	Rozdział 3.2	Zły stan infrastruktury komunalnej	Rozdział 3.5
Dostępność rynku pracy w dużych pobliskich aglomeracjach	Rozdział 3.2	Słabe wykorzystanie OZE	Rozdział 3.5
Obecność dużych firm na lokalnym rynku	Rozdział 3.2	Niska świadomość ekologiczna	Rozdział 3.5
Przedsiębiorcze społeczeństwo	Rozdział 3.2	Wysoka emisja pyłów, szczególnie w okresie zimowym	Rozdział 3.5
Aktywność mieszkańców – liderzy lokalni, inicjatywy oddolne	Rozdział 3.4	Mało rentowne i rozdrobnione gospodarstwa rolne	Rozdział 3.2
Wysoki poziom wykształcenia	Rozdział 3.3	Brak otoczenia wspierającego przedsiębiorczość	Rozdział 3.2
Duża liczba aktywnych organizacji pozarządowych	Rozdział 3.4	Niskie wykorzystanie rozwiązań innowacyjnych w przedsiębiorstwach	Rozdział 3.2
Współpraca partnerska NGO	Rozdział 3.4	Bezrobocie powyżej średniej wojewódzkiej	Rozdział 3.3
		Brak miejsc przetwórstwa produktów lokalnych	Rozdział 3.2
		Niski poziom wsparcia doradczego oraz finansowego dla przedsiębiorców	Rozdział 3.2
		Ograniczone możliwości inwestycyjne ze względów środowiskowych	Rozdział 3.2
		Niewystarczająca współpraca handlowa z lokalnymi wytwórcami produktów tradycyjnych	Rozdział 3.2
		Brak pracowników z odpowiednimi kwalifikacjami	Rozdział 3.2/3.3/3.5
		Brak marki lokalnej	Rozdział 3.7
		Bierność mieszkańców	Rozdział 3.4
		Słaby dialog międzypokoleniowy	Rozdział 3.4
		Zła sytuacja finansowa i lokalowa NGO	Rozdział 3.4.
		Niski poziom kompetencji społeczności lokalnej	Rozdział 3.3/3.5
		Duża liczba osób bezrobotnych: długotrwale, po 50 r.ż. i przed 25 r. ż.	Rozdział 3.5/3.3
		Duża liczba osób korzystających z pomocy MOPS	Rozdział 3.5

		Brak koordynacji przy realizacji projektów wykluczenia społecznego	Rozdział 3.5
		Rosnąca liczba osób uzależnionych i wykluczonych	Rozdział 3.5
		Ograniczona ilość działań aktywizujących seniorów i niepełnosprawnych	Rozdział 3.5
		Duża liczba osób z niskimi kompetencjami	Rozdział 3.1/3.5
		Ograniczona aktywność osób niepełnosprawnych i seniorów	Rozdział 3.5

Szanse	Odniesienie do diagnozy	Zagrożenia	Odniesienie do diagnozy
Współpraca pomiędzy instytucjami kultury	Rozdział 3.7	Aktywność inwestycyjna, turystyczna oraz kulturalna sąsiednich gmin	Rozdział 3.7
Rosnąca liczba wydarzeń kulturalnych	Rozdział 3.7	Niszczenie substancji zabytkowej	Rozdział 3.7
Rozwój turystyki	Rozdział 3.7	Spadek zainteresowania osobą Jana Pawła II	Rozdział 3.7
Wzrost znaczenia komunikacji kolejowej	Rozdział 3.7	Reprywatyzacja obiektów zabytkowych	Rozdział 3.7
Rozwój infrastruktury drogowej i komunikacyjnej	Rozdział 3.7	Spadek zainteresowania tradycją lokalną wśród młodzieży	Rozdział 3.7
Dostępność zewnętrznych źródeł finansowania	Rozdział 3.2/3.4	Spadek liczby odwiedzających ze względu na słabo rozwiniętą infrastrukturę komunikacyjną	Rozdział 3.7
Wzrost zainteresowania aktywną formą wypoczynku	Rozdział 3.7	Wzrost natężenia ruchu drogowego	Rozdział 3.7
Rozwój świadomości ekologicznej	Rozdział 3.5	Ograniczenie środków na infrastrukturę sportowo- rekreacyjną	Rozdział 3.5
Inwestycje w OZE	Rozdział 3.5	Dewastacja obiektów sportowo- rekreacyjnych	Rozdział 3.5
Zmiany w prawie wpływające na ochronę środowiska	Rozdział 3.5	Zagrożenie wykluczeniem społecznym mieszkańców obszaru LGD	Rozdział 3.1
Polityka wspierania przedsiębiorczości	Rozdział 3.2	Nawyki i przyzwyczajenia antyekologiczne społeczeństwa	Rozdział 3.5
Rozwój drobnej wytwórczości	Rozdział 3.2	Wzrost zanieczyszczenia środowiska	Rozdział 3.5
Rozwój nowych rynków zbytu	Rozdział 3.2	Niejasne przepisy i utrudnienia w prowadzeniu działalności gospodarczej	Rozdział 3.2
Rozwój stref aktywności gospodarczej	Rozdział 3.2	Rosnąca konkurencja na rynkach wynikająca z globalizacji oraz przeważającej ilości dużych sieci handlowych	Rozdział 3.2
Wzrost aktywności mieszkańców obszaru LGD , w tym grup defaworyzowanych	Rozdział 3.5	Niepewna przyszłość przemysłu	Rozdział 3.2
Wzrost wsparcia oraz współpraca NGO	Rozdział 3.4	Utrudnienia administracyjne i prawne w funkcjonowaniu NGO	Rozdział 3.4
Wzrost udziału seniorów w życiu społecznym	Rozdział 3.5	Malejące zaangażowanie mieszkańców obszaru w działalność społeczną	Rozdział 3.4
Zwiększenie pomocy dla grup defaworyzowanych	Rozdział 3.5	Starzenie się społeczeństwa	Rozdział 3.5

Cyfryzacja	Rozdział 3.5	Wzrost zagrożeń klęskami żywiołowymi	Rozdział 3.5
Rozwój rynku pracy poprzez inwestycje	Rozdział 3.2	Zubożenie społeczeństwa	Rozdział 3.5
Wykorzystanie zasobów kulturalnych i zabytkowych do promocji obszaru.	Rozdział 3.7	Migracja- odpływ kapitału ludzkiego- ujemne saldo migracji	Rozdział 3.5
		Brak koordynacji działań instytucji publicznych	Rozdział 3.5
		Wzrost bezrobocia	Rozdział 3.3
		Kwalifikacje zawodowe niedostosowane do rynku pracy	Rozdział 3.3/3.5
		Rozluźnienie więzi społecznych	Rozdział 3.5

Źródło: opracowanie własne

PODSUMOWANIE ANALIZY SWOT

Praktyczne wykorzystanie analizy SWOT polega na wzmocnieniu mocnych stron regionu, wykorzystaniu szans, a także ich poszukiwaniu lub pobudzaniu, przy jednoczesnym eliminowaniu słabych stron i omijaniu lub osłabianiu zagrożeń. Wnioski z analizy SWOT wykorzystane zostały przy określaniu celów i przedsięwzięć zawartych w LSR, a także przy ustalaniu lokalnych kryteriów wyboru operacji.

Jak wynika z analizy SWOT konieczna jest promocja regionalizmu wśród młodego pokolenia, aby kultywowane było dziedzictwo kulturowe terenu LGD. Bogate dziedzictwo kulturowe m.in. zachowane tradycje, obyczaje jak również dziedzictwo Jana Pawła II jest niewątpliwie mocną stroną obszaru (Rozdział 3.7).

Słabe strony w tym obszarze są przede wszystkim wynikiem braku dobrze rozwiniętej infrastruktury ogólnej i turystycznej, braku koordynacji działań promocyjnych regionu. Obszar LGD „Wadoviana” posiada możliwości rozwoju turystyki w oparciu o walory naturalne (turystyka krajoznawczo-przyrodnicza), w zakresie agroturystyki i turystyki kwalifikowanej (wycieczki rowerowe, piesze, wędkarstwo, ornitologia), jak również związanej z kulturą. Szansą może być również wzrost znaczenia regionalizmu i odrębności kulturalnej (kultywowanie tradycji, regionalne kulinaria i moda na wyroby lokalne) (Rozdział 3.7).

Głównym zagrożeniem jest ograniczenie środków na infrastrukturę turystyczną, kulturową i rekreacyjną. Spadek zainteresowania sportem dzieci i młodzieży jest zagrożeniem na dużą skalę, gdyż w obecnych czasach brak miejsc spotkań dla młodzieży ale również całej społeczności może prowadzić do licznych wykluczeń społecznych (Rozdział 3.5).

Korzystny wpływ na rozwój może mieć wsparcie lokalnej przedsiębiorczości w zmaganiach z trendami globalizacyjnymi, oraz presji na zwiększenie nakładów na rozwój produktów i usług, oraz podtrzymania poziomu konkurencyjności ofert. W sferze gospodarki słabą stroną jest zbyt małe wsparcie doradcze oraz finansowe dla podmiotów gospodarczych oraz brak wykwalifikowanych pracowników (Rozdział 3.2). Podczas spotkań konsultacyjnych mieszkańcy wskazywali również problem dotyczący przetwórstwa produktów lokalnych. Z diagnozy wynika, że należałoby stworzyć miejsca w których mieszkańcy obszaru mogliby przetwarzać swoje produkty, co przyczyniłoby się do większego rozwoju przedsiębiorczości w odpowiedzi na zmniejszający się udział rolnictwa (rozdział 3.2 diagnozy) Niewątpliwie mocną stroną w sferze gospodarki jest przedsiębiorcze społeczeństwa czego wyrazem jest duża liczba podmiotów gospodarczych na obszarze LGD. Obszar LGD „Wadoviana” dysponuje wysokim potencjałem dla rozwoju agroturystyki i promocji lokalnych wyrobów (Rozdział 3.2).

Najbardziej istotnym zagrożeniem w sferze gospodarczej są niejasne przepisy i utrudnienia w prowadzeniu działalności gospodarczej. Zagrożeniem może być również efektywniejsza promocja innych regionów zarówno w kraju jak i za granicą. Skutkiem czego będą się nasilały migracje zarobkowe prowadzące do utraty tożsamości kulturowej i więzi z „małą ojczyzną”. Szanse w obszarze gospodarki dotyczą w głównej mierze polityki wsparcia przedsiębiorczości. Istotnym jest, aby mieszkańcy dostrzegli zmiany potrzeb w zakresie zagospodarowania czasu wolnego, świadczenia usług agroturystycznych, a w głównej mierze kwalifikacji zawodowych na potrzeby rynku pracy.

Słabe strony obszaru działania LGD „Wadoviana” wynikają z niedostatecznej wiedzy proekologicznej mieszkańców co prowadzi do pogorszenia stanu środowiska naturalnego (Rozdział 3.5). Głównymi zagrożeniami w sferze ochrony środowiska są antyekologiczne nawyki mieszkańców obszaru co może skutkować wzrostem zanieczyszczenia środowiska. Szansą jest zwiększenie świadomości społeczeństwa w zakresie stosowania OZE (Rozdział 3.5). Niewątpliwą szansą jest również możliwość większego wykorzystania zasobów przyrodniczych zarówno w sferze turystyki jak i promocji regionu.

Analizując dane zebrane podczas spotkań z mieszkańcami należy stwierdzić, że ważnym wyzwaniem stojącym przed LGD „Wadoviana” jest stwarzanie warunków rozwojowych dla mieszkańców obszaru w tym dla osób z grup defaworyzowanych. Duża aktywność społeczna mieszkańców wymaga wsparcia, z powodu występujących braków w podstawowej infrastrukturze zapewniającej sprawną organizację i funkcjonowanie

obywatelskich form aktywności społecznej (NGO) (Rozdział 3.4). Aktywność ta jest przede wszystkim hamowana przez postawy społeczne wynikające z bezrobocia czy poziomu wykształcenia. Z tego względu, dla zachowania integralności wspólnoty LGD, konieczne jest w pierwszej kolejności podjęcie działań zmierzających do zwiększenia dostępności rynku pracy, a w efekcie podniesienia aktywności mieszkańców, co umożliwi większe zaangażowanie ich w działalność kulturalną, edukacyjną czy sportową. Działania te powinny przynieść pozytywne efekty w sferze społecznej (zahamowanie bezrobocia, podtrzymanie tożsamości i przywiązania do obszaru LGD, większa integracja społeczna, zahamowanie migracji)

Przewaga słabych stron dotyczy przede wszystkim sfery działalności JST oraz NGO i partnerów życia społecznego (zbyt małe środki na wspieranie inicjatyw, słaba koordynacja wspólnych działań). Rozwojowi obszaru nie sprzyja również szereg czynników, tj.: bezrobocie, niski poziom kwalifikacji, bierność części środowisk wiejskich (mała aktywność społeczności lokalnej, hermetyczne środowiska, roszczeniowe postawy mieszkańców), brak oferty zagospodarowania czasu wolnego dla dzieci, młodzieży i dorosłych. Ważnym elementem kształtującym rozwój w szczególności młodego pokolenia jest działalność placówek kulturalnych i sportowych. Z analizy SWOT wynika, że na obszarze działania LGD „Wadoviana” ich liczba jest niewystarczająca, nie spełniają także oczekiwań mieszkańców.

Główną szansą w obszarze sfery społecznej jest ukierunkowanie społeczeństwa na dalszą edukację. Zwiększenie aktywności mieszkańców obszaru LSR, w tym osób z grup defaworyzowanych jest szansą na rozwój regionu.

Głównym zagrożeniem dotyczącym sfery społecznej są problemy demograficzne (wzrost liczby ludności w wieku poprodukcyjnym, migracja młodzieży), oraz niska aktywność osób bezrobotnych w zakresie poszukiwania pracy, jak również działalności społecznej. Brak świadomości w zakresie podnoszenia kwalifikacji zawodowych prowadzi do zubożenia społeczeństwa i ograniczenia środków finansowych na działalność kulturalną i sportową. Efektem jest nasilanie patologii społecznych i zwiększenie liczby osób korzystających z pomocy społecznej

Dobre warunki dla rozwoju gospodarczego i społecznego, realizacja funkcji rekreacyjno-turystycznych, oraz dostarczanie wartościowych i konkurencyjnych produktów i usług, to obszary krytyczne dla wdrażania Lokalnej Strategii Rozwoju, wynikające bezpośrednio z przeprowadzonej analizy SWOT.

W tabeli 21 przedstawiono matrycę logiczną powiązań diagnozy obszaru i ludności, analizy SWOT oraz celów i wskaźników.

V. CELE I WSKAŹNIKI

Na podstawie wniosków z konsultacji społecznych przeprowadzonych w dwóch gminach z terenu działania LGD „Wadoviana”, analizy SWOT, **badan własnych, ewaluacyjnych** oraz diagnozy obszaru **sformułowane zostały cele ogólne, szczegółowe i przedsięwzięcia**. Punktem odniesienia do ustalania celów ogólnych i szczegółowych oraz przedsięwzięć je realizujących była ocena jakości życia mieszkańców, poziomu przedsiębiorczości, rozwoju sfery gospodarczej oraz działalności organizacji pozarządowych. Ocena ta umożliwiła dokonanie hierarchizacji czynników szczegółowo zidentyfikowanych w analizie SWOT, co w konsekwencji umożliwiło sformułowanie celów najbardziej pożądaných do realizacji, po uwzględnieniu konsultacji społecznych.

Cele strategiczne obejmują następujące obszary:

- aktywność gospodarcza mieszkańców,
- jakość życia mieszkańców,

Cele LSR zostały sformułowane z wykorzystaniem „metody problemowej”. Formułowanie celów opiera się o analizę SWOT, gdzie pierwszym etapem jest identyfikacja problemów.

Tabela 21 przedstawia cele ogólne LSR, przypisane im cele szczegółowe, jak również przedsięwzięcia, które realizują te cele oraz wskaźniki obrazujące poziom realizacji.

Tabela 21. Cel ogólny 1 Wspieranie rozwoju przedsiębiorczości na obszarze LSR, w szczególności sektora turystyki lub rekreacji .

1.	CEL OGÓLNY		Wspieranie rozwoju przedsiębiorczości na obszarze LSR, w szczególności sektora turystyki lub rekreacji					
1.1	CELE SZCZEGÓŁOWE		Tworzenie możliwości zatrudnienia					
1.2			Podniesienie poziomu innowacji w przedsiębiorstwach					
			Wskaźnik oddziaływania dla celu ogólnego	Jednostka miary	stan początkowy 2014 Rok	Plan 2024 rok	Źródło danych/sposobu pomiaru	
W.1	Liczba aktywnych podmiotów gospodarczych na obszarze LSR			sztuka	5 075	+20 (+0,39 %)	Beneficjent, LGD, GUS/ ankieta, badania własne	
			Wskaźnik rezultatu dla celów szczegółowych	Jednostka miary	stan początkowy 2014 Rok	plan 2024 rok	Źródło danych/sposób pomiaru	
W.1.1.1	Liczba utworzonych miejsc pracy (ogółem)			sztuka	0	48	Beneficjent/ sprawozdanie, LGD/badania własne	
W.1.2.1	Liczba utworzonych miejsc pracy w przedsiębiorstwach, które wdrożyły innowacyjne rozwiązania			sztuka	0	2	Beneficjent/ sprawozdanie, LGD/badania własne	
W.1.2.2	Liczba osób, które podniosły kompetencje z zakresu innowacyjnych rozwiązań			osoba	0	2	Beneficjent/ sprawozdanie, LGD/badania własne	
W.1.2.3	Liczba projektów współpracy skierowanych do przedsiębiorców z zakresu innowacyjnych rozwiązań			sztuka	0	1	LGD/sprawozdanie, badania własne	
Przedsięwzięcia		Grupy docelowe	Sposób realizacji (konkurs, projekt grantowy, operacja własna, projekt współpracy, aktywizacja itp.)	Wskaźniki produktu				
				Nazwa	Jednostka miary	Wartość		Źródło danych/sposób pomiaru
						Początkowa 2014 rok	Końcowa 2024 rok	
P.1.1.1	Zakładanie nowych mikro i małych przedsiębiorstw	Osoby fizyczne, mikro przedsiębiorcy, małe przedsiębiorstwa, grupy	Konkurs	Liczba operacji polegających na utworzeniu nowego przedsiębiorstwa	sztuka	0	27	Beneficjent/ sprawozdanie, LGD/badania własne

		defaworyzowane, potencjalni przedsiębiorcy						
<i>P.1.1.2</i>	Rozwój mikro i małych przedsiębiorstw	Osoby fizyczne, mikro przedsiębiorcy, małe przedsiębiorstwa, grupy defaworyzowane	Konkurs	Liczba operacji polegająca na rozwoju istniejącego przedsiębiorstwa	Sztuka	0	20	Beneficjent/ sprawozdanie, LGD/badania własne
<i>P.1.1.3</i>	Rozwój produktów lokalnych	Rolnicy, przedsiębiorcy, osoby fizyczne, NGO, grupy defaworyzowane	Konkurs	Liczba operacji polegających na rozwoju działalności gospodarczej, wykorzystujących potencjał produktów lokalnych.	Sztuka	0	1	Beneficjent/ sprawozdanie, LGD/badania własne
<i>P.1.2.1</i>	Wprowadzanie do przedsiębiorstw innowacyjnych rozwiązań poprzez inwestycje i/lub szkolenia	Osoby fizyczne, mikro przedsiębiorcy, małe przedsiębiorstwa	Konkurs, projekty współpracy	Liczba innowacyjnych operacji wdrożonych przez przedsiębiorstwa, które otrzymały wsparcie	Sztuka	0	1	Beneficjent/ sprawozdanie, LGD/badania własne
				Liczba zrealizowanych projektów współpracy międzynarodowej w zakresie innowacyjnych rozwiązań poprzez inwestycje i/lub szkolenia	Sztuka	0	1	LGD/sprawozdanie, badania własne
<i>Suma</i>		Osoby fizyczne, mikro przedsiębiorcy, małe przedsiębiorstwa, grupy defaworyzowane, potencjalni przedsiębiorcy, rolnicy, NGO	Konkurs, projekty współpracy					

Źródło: opracowanie własne

Tabela 22. Cel ogólny 2 Podniesienie jakości życia w oparciu o walory turystyczne lub kapitał społeczny.

2. CEL OGÓLNY		Podniesienie jakości życia w oparciu o walory turystyczne lub kapitał społeczny				
2.1 CELE		Rozwój obszaru w szczególności w kierunku turystyki, rekreacji, kultury i dziedzictwa				
2.2 SZCZEGÓŁOWE		Rozwój aktywności mieszkańców obszaru LSR				
		Wskaźnik oddziaływania dla celu ogólnego	Jednostka miary	Stan początkowy 2014 rok	Plan 2024 rok	Źródło danych/sposobu pomiaru
W.2.	Wzrost liczby osób wyrażających zadowolenie z poziomu jakości życia na obszarze LSR		%	41,5 %	+20 p.p.	LGD/ ankieta monitorująca
		Wskaźnik rezultatu dla celów szczegółowych	Jednostka miary	Stan początkowy 2014 Rok	Plan 2024 rok	Źródło danych/sposobu pomiaru
W.2.1.1	Wzrost liczby osób odwiedzających zabytki i obiekty niekomercyjnej i ogólnodostępnej infrastruktury rekreacyjnej, turystycznej lub kulturalnej		osoba	56 478	+1100	Informacja Turystyczna, Beneficjent, LGD/dane, deklaracje beneficjenta
	Liczba nowopowstałych obiektów infrastruktury rekreacyjnej i turystycznej		sztuka	0	9	LGD/sprawozdania
W.2.1.2	Liczba osób, które skorzystały z szkoleń/wyjazdów studyjnych dotyczących współpracy w zakresie usług turystycznych		osoba	0	45	Beneficjent, LGD/ankiety, deklaracje beneficjenta
W.2.1.3	Liczba projektów współpracy wykorzystujących lokalne zasoby: przyrodnicze, kulturowe, historyczne, turystyczne, produkty lokalne		sztuka	0	2	LGD/sprawozdania
W.2.1.4	Liczba projektów współpracy skierowanych do przedsiębiorców, grup defaworyzowanych lub turystów		sztuka	0	2	LGD/sprawozdania
W.2.2.1	Liczba osób uczestniczących w działaniach aktywizujących społeczność lokalną		osoba	0	100	LGD/dokumentacja fotograficzna
W.2.2.2	Liczba projektów współpracy wykorzystujących lokalne zasoby: przyrodnicze, kulturowe, historyczne, turystyczne, produkty lokalne		sztuka	0	2	LGD/badania własne
W.2.2.3	Liczba projektów współpracy skierowanych do przedsiębiorców, grup defaworyzowanych lub turystów		sztuka	0	2	LGD/badania własne
W.2.2.4	Liczba osób, które otrzymały wsparcie po uprzednim udzieleniu indywidualnego doradztwa w zakresie ubiegania się o wsparcie na realizację LSR, świadczonego w biurze LGD		osoba	0	80	Beneficjent/ sprawozdanie, LGD/badania własne
W.2.2.5	Liczba osób uczestniczących w spotkaniach informacyjno-konsultacyjnych		osoba	0	216	LGD/ listy obecności, dokumentacja fotograficzna
W.2.2.6	Liczba osób zadowolonych ze spotkań prowadzonych przez LGD		osoba	0	174	LGD /ankiety

W.2.2.7	Liczba osób uczestniczących w działaniach informacyjno-edukacyjnych w zakresie ochrony środowiska i/lub przeciwdziałaniu negatywnym zmianom klimatu	osoba	0	40	LGD/ listy obecności, dokumentacja fotograficzna			
Przedsięwzięcia	Grupy docelowe	Sposób realizacji (konkurs, projekt grantowy, operacja własna, projekt współpracy, aktywizacja itp.)	Wskaźniki produktu					
			Nazwa	Jednostka miary	Wartość		Źródło danych/sposób pomiaru	
					Początkowa 2014 rok	Końcowa 2024 rok		
P.2.1.1	Tworzenie i/lub rozwój niekomercyjnej i ogólnodostępnej infrastruktury rekreacyjnej, turystycznej lub kulturalnej, w tym wykorzystującej innowacyjne rozwiązania	Konkurs,	Liczba nowych lub rozwiniętych obiektów niekomercyjnej i ogólnodostępnej infrastruktury rekreacyjnej, turystycznej lub kulturalnej, w tym wykorzystujących innowacyjne rozwiązania	sztuka	0	9	Beneficjent, LGD/ badania własne, protokół odbioru	
			Projekt współpracy	Liczba zrealizowanych projektów współpracy w zakresie infrastruktury rekreacyjnej i turystycznej	sztuka	0	1	LGD/ protokół odbioru, dokumentacja fotograficzna
				Liczba LGD uczestniczących w projekcie współpracy	sztuka	0	4	LGD/badania własne/
P.2.1.2	Renowacja i/lub restauracja obiektów zabytkowych i ich otoczenia, w tym z	Wszyscy potencjalni beneficjenci, NGO	Konkurs	Liczba zabytków i ich otoczenia poddanych	sztuka	0	6	Beneficjent, LGD/ protokół odbioru, dokumentacja fotograficzna

	wykorzystaniem innowacyjnych rozwiązań			pracom renowacyjnym lub restauratorskim w wyniku wsparcia otrzymanego w ramach realizacji strategii, w tym z wykorzystaniem innowacyjnych rozwiązań				
P.2.1.3	Promocja dziedzictwa lokalnego lub obszaru LSR	Mieszkańcy obszaru LGD, grupy defaworyzowane, JST, NGO	Projekt grantowy, konkurs, projekt współpracy, projekty własne	Liczba inicjatyw/działañ promujących dziedzictwo lokalne lub obszar LSR	sztuka	0	8	Beneficjent, LGD/ dokumentacja fotograficzna, listy obecności, badania własne
				Liczba zrealizowanych projektów współpracy krajowej	sztuka	0	2	LGD/badania własne
				Liczba zrealizowanych projektów współpracy międzynarodowej	sztuka	0	2	LGD/badania własne
P.2.1.4	Wspieranie współpracy w zakresie świadczenia usług turystycznych	Wszyscy potencjalni beneficjenci, mieszkańcy LGD, JST, NGO	Konkurs, projekty własne,	Liczba szkoleń/wyjazdów studyjnych dotyczących współpracy w zakresie usług turystycznych	sztuka	0	1	Beneficjent, LGD/ dokumentacja fotograficzna, listy obecności, badania własne

P.2.2.1	Realizacja działań aktywizujących społeczność lokalną, w tym grupy defaworyzowane	Mieszkańcy obszaru, grupy defaworyzowane, NGO	Projekty grantowe, aktywizacja, konkursy, projekty współpracy	Liczba działań aktywizujących społeczność lokalną, tym grupy defaworyzowane	sztuka	0	7	Beneficjent, LGD/ listy obecności, dokumentacja fotograficzna, deklaracje beneficjenta, badania własne
				Liczba zrealizowanych projektów współpracy krajowej	sztuka	0	2	LGD/badania własne
				Liczba zrealizowanych projektów współpracy międzynarodowej	sztuka	0	2	LGD/badania własne
				Liczba osobodni szkoleń dla organów LGD	os/dzień	0	30	LGD/listy obecności, dokumentacja fotograficzna
				Liczba osobodni szkoleń dla pracowników LGD	os/dzień	0	42	LGD/listy obecności
				Liczba podmiotów którym udzielono indywidualnego doradztwa	osoba	0	806	LGD/ karty udzielonego doradztwa
				Liczba spotkań informacyjno-konsultacyjnych LGD z mieszkańcami	sztuka	0	27	LGD/listy obecności, dokumentacja fotograficzna

P.2.2.2	Działania informacyjne - edukacyjne w zakresie ochrony środowiska i/lub przeciwdziałaniu negatywnym zmianom klimatu	Mieszkańcy obszar, grupy defaworyzowane	Aktywizacja, projekty własne, projekty grantowe, konkurs	Liczba działań informacyjno-edukacyjnych w zakresie ochrony środowiska i/lub przeciwdziałaniu negatywnym zmianom klimatu.	sztuka	0	3	Beneficjent, LGD/ listy obecności, dokumentacja fotograficzna, deklaracje beneficjenta, badania własne
Suma		Wszyscy potencjalni beneficjenci, mieszkańcy LGD, grupy defaworyzowane, NGO, JST	Konkurs, projekty grantowe, projekty własne, projekty współpracy, aktywizacja					

Źródło: opracowanie własne

C 1. Wspieranie rozwoju przedsiębiorczości na obszarze LGD, w szczególności sektora turystyki lub rekreacji

Uzasadnienie:

Z diagnozy obszaru LGD wynika, że poziom bezrobocia w powiecie wadowickim na koniec 2013 roku wynosił 13,3% (rozdział 3.3 diagnozy). Wysokość stopy bezrobocia nie jest niepokojąca, ale mimo to mieszkańcy obszaru LSR podczas spotkań konsultacyjnych wskazali na problem bezrobocia. Z rozdziału 3.2 diagnozy wynika, że na obszarze działania LGD istotnie zmniejsza się udział rolnictwa, a większe zakłady przemysłowe straciły swoją dominującą pozycję. W opinii uczestników spotkań konsultacyjnych oraz respondentów ankiet zdecydowanie największe szanse na pobudzenie gospodarcze, a tym samym na zmniejszenie bezrobocia, tkwią w miejscowych firmach: mikro i małych przedsiębiorstwach. Niezbędne jest więc uruchamianie indywidualnej przedsiębiorczości mieszkańców (P.1.1.1) oraz wspieranie inwestorów tworzących nowe miejsca pracy (P.1.1.2). Istotne jest również stworzenie możliwości szkoleniowych i doradczych dla przedsiębiorców gdyż brak takiego zaplecza sygnalizowano na spotkaniach konsultacyjnych z mieszkańcami. Uczestnicy spotkań zwracali również uwagę na innowacyjność (P.1.2.1) oraz rozwój przetwórstwa produktów lokalnych (P.1.1.3). W rozdziale 3.2 diagnozy obszaru zwrócono uwagę na możliwość stworzenia miejsc w których mieszkańcy obszaru mogliby przetwarzać swoje produkty, co przyczyniłoby się do większego rozwoju przedsiębiorczości w odpowiedzi na zmniejszający się udział rolnictwa (rozdział 3.2 diagnozy). Wprowadzanie innowacji zwiększy konkurencyjność przedsiębiorstw na rynku (rozdział 3.2 diagnozy).

Tworzenie miejsc pracy, warunków do podjęcia pracy osobom dotąd pozostającym bez zatrudnienia, a także korzystnych warunków do tworzenia nowych firm, sprzyjających zwiększeniu potencjału osób wykluczonych lub zagrożonych wykluczeniem z rynku pracy to jeden z głównych celów.

W 2020 r. Stowarzyszenie Lokalna Grupa Działania „Wadoviana” spełniło warunki przedstawione przez Ministra Rolnictwa i Rozwoju Wsi, dotyczące możliwości ubiegania się o dodatkowe środki finansowe i pozyskało je do budżetu LSR w ramach PROW 2014-2020, w wysokości 760 000,00 zł. Po dokonaniu analizy przeprowadzonych naborów wniosków z zakresu wsparcia przedsiębiorczości w latach 2016-2020 oraz zgłaszanego zapotrzebowania przez potencjalnych Wnioskodawców, Stowarzyszenie podjęło decyzje o przekazaniu kwoty 200 000,00 zł na działania związane z podejmowaniem działalności gospodarczej (Przedsięwzięcie P.1.1.1 Zakładanie nowych mikro i małych przedsiębiorstw) oraz kwoty w wysokości 360 000,00 zł na działania związane z rozwojem działalności gospodarczej (Przedsięwzięcie P.1.1.2 Rozwój mikro i małych przedsiębiorstw). Dodatkowe 200 000,00 zł Stowarzyszenie przekazało na przedsięwzięcie P.2.1.1. Tworzenie i/lub rozwój niekomercyjnej i ogólnodostępnej infrastruktury rekreacyjnej, turystycznej lub kulturalnej, w tym wykorzystującej innowacyjne rozwiązania Wraz z zwiększeniem kwot przeznaczonych na poszczególne przedsięwzięcia, zaplanowano odpowiednie zwiększenie wskaźników planowanych do osiągnięcia: Liczba operacji polegających na utworzeniu nowego przedsiębiorstwa – z 7 do 11 sztuk oraz Liczba operacji polegających na rozwoju istniejącego przedsiębiorstwa z 10 do 12 sztuk.

W latach 2016-2020 Stowarzyszenie LGD „Wadoviana” przeprowadziło 2 nabory na podejmowanie działalności gospodarczej oraz 4 nabory na rozwój działalności gospodarczej. We wszystkich naborach kwota wniosków złożonych w naborze przewyższała kwotę środków dostępnych w naborze. Zainteresowanie tego typu operacjami na obszarze LGD „Wadoviana” jest duże, stąd decyzja o przekazaniu dodatkowych środków na ten cel.

W związku ze zmianą Programu Rozwoju Obszarów Wiejskich na lata 2014-2020 dokonaną w 2021 r. Stowarzyszenie Lokalna Grupa Działania „Wadoviana” pozyskała dodatkowe środki na realizację LSR w ramach PROW 2014-2020 w wysokości 423 000 euro.

Na podstawie wyników badania ankietowego przeprowadzonego wśród mieszkańców obszaru LGD „Wadoviana”, zaobserwowanego zainteresowania naborami przeprowadzonymi w maju 2021 r. oraz zgłaszanych uwag mieszkańców obszaru stwierdzono, że istnieje zapotrzebowanie na nabory wniosków w zakresie:

- Rozwoju mikro i małych przedsiębiorstw
- Tworzenia i/ lub rozwoju niekomercyjnej i ogólnodostępnej infrastruktury rekreacyjnej, turystycznej lub kulturalnej, w tym wykorzystującej innowacyjne rozwiązania. Przeprowadzone konsultacje oraz dotychczasowe doświadczenia wykazały, że analiza obszaru LGD „Wadoviana” oraz analiza SWOT są nadal aktualne. Nie ma konieczności wprowadzania do LSR nowych wskaźników lub celów.

W związku z powyższym Stowarzyszenie LGD „Wadoviana” rozdysonowało dodatkowe środki finansowe na realizację następujących przedsięwzięć:

- Kwotę w wysokości 150 000 euro na przedsięwzięcie 1.1.1 Zakładanie nowych mikro i małych przedsiębiorstw. Zgodnie z przedstawionymi przez Ministra Rolnictwa i Rozwoju Wsi wytycznymi odnośnie zwiększenia budżetu LSR, co najmniej 35% środków dodatkowych musi zostać przeznaczona na przedsięwzięcie dotyczące premii na rozpoczęcie działalności gospodarczej. Nabory wniosków przeprowadzone w ramach tego przedsięwzięcia w maju 2021 r. potwierdzają konieczność przeznaczenia środków na tworzenie nowych firm. Kwota złożonych wniosków w naborze przewyższała limit dostępnych środków. Zaplanowano zwiększenie wskaźnika produktu: Liczba operacji polegających na utworzeniu nowego przedsiębiorstwa z 11 do 23 szt.

- Kwotę w wysokości 200 000 euro na przedsięwzięcie 2.1.1 Tworzenie i/lub rozwój niekomercyjnej i ogólnodostępnej infrastruktury rekreacyjnej, turystycznej lub kulturalnej, w tym wykorzystującej innowacyjne rozwiązania. Zaplanowano zwiększenie wskaźnika produktu: Liczba nowych lub rozwiniętych obiektów z 7 do 9 szt.

- Kwotę w wysokości 73 000 euro na przedsięwzięcie 1.1.2 Rozwój mikro i małych przedsiębiorstw. Zaplanowano zwiększenie wskaźnika produktu: Liczba operacji polegających na rozwoju przedsiębiorstwa z 12 do 13 szt. Ponadto oszczędności powstałe z realizacji przedsięwzięć, gdzie wskaźniki zostały osiągnięte, zostały przesunięte na wsparcie operacji w zakresie rozwoju mikro i małych przedsiębiorstw.

W 2022 roku dokonano zwiększenia wskaźnika produktu: Liczba operacji polegających na rozwoju przedsiębiorstwa z 13 do 15 szt, ze względu na planowany do ogłoszenia nabór na to przedsięwzięcie, w celu wykorzystania środków pochodzących zarówno z oszczędności powstałych po przeprowadzeniu naboru w 2021 roku oraz dodatkowych środków przeznaczonych na to przedsięwzięcie.

Ponadto z uwagi na brak zainteresowania wnioskodawców realizacją projektów w ramach przedsięwzięcia: P.1.1.3 Rozwój produktów lokalnych oraz przedsięwzięcia P.1.2.1 Wprowadzanie do przedsiębiorstw innowacyjnych rozwiązań poprzez inwestycje i/lub szkolenia (W przeprowadzonych w 2022 naborach nie wpłynął żaden wniosek), przesunięto środki do przedsięwzięcia „Rozwój mikro i małych przedsiębiorstw” w łącznej wysokości 160 090,00 euro. Dokonano również zwiększenia wskaźnika produktu: Liczba operacji polegających na rozwoju przedsiębiorstwa z 15 do 17 szt.

C2. Podniesienie jakości życia w oparciu o walory turystyczne lub kapitał społeczny

Uzasadnienie:

Wyniki diagnozy oraz przeprowadzonych spotkań konsultacyjnych i badań ankietowych wskazują na wysokie zapotrzebowanie społeczności na poprawę jakości życia. Jakość życia jest kategorią subiektywną i trudno mierzalną. Jest to pojęcie bardzo złożone, zależne od wielu różnorodnych cech. Omawiając jakość życia analizuje się następujące czynniki: stan środowiska naturalnego, stan infrastruktury sportowej i rekreacyjnej, dostęp do kultury, współuczestnictwo w życiu społecznym, sytuacje na rynku pracy, stopa życiowa mieszkańców.

Jak wynika z diagnozy obszaru ocena jakości życia mieszkańców ujmowała potrzeby mieszkańców w zakresie tych właśnie czynników (rozdział 3.1, 3.2, 3.3, 3.5, 3.7 diagnozy). Jakość życia jest ściśle związana ze zrównoważonym rozwojem, dlatego działania zaplanowane w ramach przedsięwzięcia ukierunkowane są przede wszystkim na zapewnienie mieszkańcom obszaru LGD wsparcia ich rozwoju w dziedzinach sprzyjających budowaniu kapitału społecznego. Realizacja LSR z założenia powinna przyczyniać się do poprawy jakości życia na obszarach wiejskich m.in. poprzez wzrost aktywności lokalnych społeczności. Zaplanowane w ramach przedsięwzięcia zadania mają m.in. charakter aktywizacyjny, a ich celem jest zaspokojenie potrzeb społecznych i kulturalnych mieszkańców. Odnoszą się więc one do społeczno-kulturowych wartości oddziaływujących na jakość życia. Na podstawie analizy rozdziału 3.5 diagnozy obszaru można stwierdzić, że działania związane z aktywizacją powinny być skierowane do wszystkich mieszkańców obszaru a w szczególności do grup defaworyzowanych (P.2.2.1).

Z diagnozy wynika, że wśród obszarów działań, które wymagają wsparcia na terenie objętym LSR, znajdują się między innymi działania z zakresu organizacji szkoleń i innych przedsięwzięć o charakterze edukacyjnym oraz organizacji imprez kulturalnych, rekreacyjnych, sportowych. Wskazuje to na mało atrakcyjną ofertę spędzenia czasu wolnego oraz niskie możliwości realizowania swoich zainteresowań. Konieczne jest więc wsparcie inicjatyw ukierunkowanych na podnoszenie poziomu wiedzy, rozwój kultury oraz promocję aktywnego wypoczynku. Rozbudowa oferty spędzania czasu wolnego przyczyni się do zmiany stylu życia społeczności, a w konsekwencji do jej prawidłowego rozwoju i podwyższenia wartości kapitału społecznego jak również włączenia społecznego. Kolejną kwestią problemową na obszarze LGD, która ma odzwierciedlenie w diagnozie obszaru LGD (rozdział 3.4, 3.5) jest brak aktywności społecznej mieszkańców. Jak wynika z rozdziału 3.4 powodem niskiej aktywności społecznej, szczególnie w zakresie działalności organizacji pozarządowych, jest między innymi brak własnych środków finansowych na realizację celów statutowych oraz problemy lokalowe.

W odniesieniu do diagnozy obszaru LGD „Wadoviana” należy zwrócić uwagę na obszar jakim jest promocja i rozwój aktywności lokalnej oraz wspieranie działalności organizacji pozarządowych działających na rzecz rozwoju społeczno-gospodarczego. Respondenci ankiet wskazywali także na słabą promocję obszaru działania LGD - ważną kwestią jest więc również zapewnienie skutecznej promocji obszaru LGD poprzez realizację działań nakierowanych na propagowanie jego walorów przyrodniczych, historycznych, kulturowych, rekreacyjno-turystycznych lub gospodarczych (P.2.1.3). W ramach tego celu realizowane będą działania związane z przeciwdziałaniem wykluczeniom społecznym jak również wzmocnieniu kapitału społecznego.

Kolejnym obszarem wymagających interwencji jest zły stan techniczny obiektów zabytkowych, jak i stopniowe zatracanie dorobku dziedzictwa kulturowego (P.2.1.2) (rozdział 3.7). Jak wynika z diagnozy obszaru skutkuje to coraz mniejszym utożsamianiem się mieszkańców z obszarem, na którym żyją. Spowodowane jest to

między innymi niedostatecznym wyposażeniem instytucji działających w zakresie kultury oraz niedostateczną ilością działań integrujących środowisko, nakierowanych na propagowanie dziedzictwa kulturowego wśród młodszych pokoleń. Z podobnymi problemami spotykają się nie tylko instytucje kultury, ale również inne podmioty, takie jak Koła Gospodyń Wiejskich oraz organizacje pozarządowe (rozdział 3.4 diagnozy obszaru).

Zabytki są charakterystycznym i nieodłącznym elementem obszaru LGD o czym możemy przeczytać w rozdziale 3.7 diagnozy obszaru. Wiele z tych obiektów wymaga jednak renowacji. Niektóre obiekty po odpowiedniej modernizacji mogłyby dodatkowo pełnić funkcje publiczne (edukacyjne, kulturalne, turystyczne itp.). Konieczne jest więc wsparcie inicjatyw mających na celu zachowanie lokalnego dziedzictwa kulturowego (P.2.1.2, P.2.1.3).

Znaczenie infrastruktury w procesie wielofunkcyjnego rozwoju obszarów wiejskich wynika z faktu, że stanowi ona podstawę wszelkiej działalności gospodarczej, warunkując jej zakres, strukturę i przestrzenne rozmieszczenie. W tym kontekście poziom rozwoju infrastruktury decydować może o atrakcyjności danego regionu, gminy, wsi, a więc stanowić o szansach lub barierach jej dalszego rozwoju. Wpływa bezpośrednio na standard życia zamieszkujących dany obszar osób w szczególności osób niepełnosprawnych (rozdział 3.5). Z diagnozy obszaru wynika iż społeczność lokalna postrzega istniejącą infrastrukturę społeczną, kulturalną, sportowo-rekreacyjną i turystyczną jako niedostosowaną w wystarczającym stopniu do współczesnych potrzeb i standardów (P.2.1.1).

Rozdział 3.5 diagnozy obszaru wskazuje na bardzo istotną kwestię jaką jest stan środowiska naturalnego (P.2.2.2). Pogorszenie stanu środowiska naturalnego, szczególnie w okresie jesienno-zimowym jest wynikiem antyekologicznych przyzwyczajzeń mieszkańców. Należy podjąć działania zmierzające do zwiększenia świadomości ekologicznej wśród społeczności na obszarze LGD. Niezbędne jest również uświadomienie społeczności w zakresie OZE. Dzięki ukazaniu pozytywnych efektów OZE i przekonaniu do nich społeczności można znacząco polepszyć stan środowiska naturalnego, które ze względu na położenie obszaru jest wizytówką LGD.

W ramach Celu ogólnego 2 **Podniesienie jakości życia w oparciu o walory turystyczne lub kapitał społeczny** realizowane będą następujące projekty współpracy:

„Kulinarne Unikaty Chałup - Nowością Inspiracją Atrakcją” – KUCHNIA realizował będzie następujące cele: **C.2.1** Rozwój obszaru w szczególności w kierunku turystyki, rekreacji, kultury i dziedzictwa, **C.2.2** Rozwój aktywności mieszkańców obszaru LSR, oraz wskaźniki produktu: Liczba inicjatyw/działań promujących dziedzictwo lub obszar LSR; Liczba działań aktywizujących społeczność lokalną, w tym grupy defaworyzowane; Liczba zrealizowanych projektów współpracy krajowej. W/w projekt zakładał będzie działania związane z zachowaniem dziedzictwa kulturowego poprzez wypromowanie potraw regionalnych z obszaru działania LGD biorących udział w projekcie, wypromowanie obszaru LGD biorących udział w projekcie, w tym obiektów przyrodniczych i kulturowych mających wpływ na sztukę kulinarną, prezentację dziedzictwa kulturowego oraz aktywizację społeczności lokalnej. Potencjalnymi partnerami będą: Stowarzyszenie LGD „Podbabiogórze”, Stowarzyszenie Lokalna Grupa Działania „Dolina Soły”, „Stowarzyszenie LGD „Żywiecki Raj”.

Traditional Village Trip - realizował będzie następujące cele: **C.2.1** Rozwój obszaru w szczególności w kierunku turystyki, rekreacji, kultury i dziedzictwa, **C.2.2** Rozwój aktywności mieszkańców obszaru LSR, oraz wskaźniki produktu: Liczba inicjatyw/działań promujących dziedzictwo lub obszar LSR; Liczba działań aktywizujących społeczność lokalną, w tym grupy defaworyzowane; Liczba zrealizowanych projektów współpracy międzynarodowej. Projekt będzie polegał na inwentaryzacji zasobów poszczególnych obszarów pod kątem turystów, nie tylko z obszaru partnerskich. Potencjalnymi partnerami **będą dwie LGD z Rumunii: Asociația GAL SUCEVITA-PUTNA oraz Asociația GAL Covurlui.**

„Geocaching jako wzrost atrakcyjności turystycznej w LGD-ach” realizował będzie następujące cele: **C.2.1** Rozwój obszaru w szczególności w kierunku turystyki, rekreacji, kultury i dziedzictwa, **C.2.2** Rozwój aktywności mieszkańców obszaru LSR, oraz wskaźniki produktu: Liczba inicjatyw/działań promujących dziedzictwo lub obszar LSR; Liczba działań aktywizujących społeczność lokalną, w tym grupy defaworyzowane; Liczba zrealizowanych projektów współpracy krajowej. Projekt będzie polegał na wytworzeniu społeczności geocacherskiej współpracującej pomiędzy Lokalnymi Grupami Działania. Społeczność będzie oddziaływać na innych mieszkańców poprzez aktywne angażowanie ich do turystyki geocacherskiej i wspólnego promowania swojego regionu poprzez uruchomienie skrytek. Potencjalnymi partnerami będą: Stowarzyszenie LGD „Dolina Soły”, Stowarzyszenie LGD Kraina Łęgów Odrzańskich .

„Aktywizacja mieszkańców w zakresie przedsiębiorczości partnerskich LGD“ - projekt realizował będzie następujące cele: **C.1.2** Podniesienie poziomu innowacji w przedsiębiorstwach, **C.2.1** Rozwój obszaru w szczególności w kierunku turystyki, rekreacji, kultury i dziedzictwa, **C.2.2** Rozwój aktywności mieszkańców obszaru LSR, oraz wskaźniki produktu: Liczba innowacyjnych operacji wdrożonych przez przedsiębiorstwa, które otrzymały wsparcie; Liczba inicjatyw/działań promujących dziedzictwo lub obszar LSR; Liczba działań aktywizujących społeczność lokalną, w tym grupy defaworyzowane; Liczba zrealizowanych projektów współpracy międzynarodowej. Projekt skierowany do przedsiębiorców mający na celu wymianę doświadczeń z podmiotami z zagranicy. Zwiedzanie małych i średnich przedsiębiorstw, zapoznanie się z ofertą firm oraz stworzenie banku

dobrych praktyk. Projekt zakładać będzie rozwijanie aktywności gospodarczej osób prowadzących swoją działalność, dzielenie się doświadczeniami w pozyskiwaniu środków zewnętrznych na rozwój przedsiębiorczości. Potencjalni partnerzy: Stowarzyszenie LGD „Dolina Soły”, LAG Provincie Drenthe z Holandii.

„Projekt rowerowy” – projekt realizować będzie następujące cele: C.2.1. Rozwój obszaru w szczególności w kierunku turystyki, rekreacji, kultury i dziedzictwa, C.2.2. Rozwój aktywności mieszkańców obszaru LSR, oraz wskaźniki rezultatu: Liczba projektów współpracy wykorzystujących lokalne zasoby: przyrodnicze, kulturowe, historyczne, turystyczne, produkty lokalne; Liczba projektów współpracy skierowanych do przedsiębiorców, grup defaworyzowanych (określonych w LSR) lub turystów. Projekt ma na celu utworzenie w pobliżu przebiegających lub planowanych tras rowerowych na obszarze LGD „Wadoviana” oraz obszarach partnerskich LGD nowej infrastruktury związanej z turystyką i rekreacją, miejsc przyjaznych dla rowerzystów np. altany. Potencjalni partnerzy: Stowarzyszenie LGD „Podbabiogórze”, Stowarzyszenie LGD „Wadoviana”, Stowarzyszenie „Dolina Karpi”.

Cele Strategii Rozwoju Lokalnego kierowanego przez Społeczność odnoszą się do zagadnień i problemów specyficznych dla obszaru LGD. W założeniu są one zgodne z celami Programu Rozwoju Obszarów Wiejskich na lata 2014- 2020 tj.: poprawą konkurencyjności rolnictwa, zrównoważonym zarządzaniem zasobami naturalnymi i działaniami w dziedzinie klimatu oraz zrównoważonym rozwojem terytorialnym obszarów wiejskich. Cele są także zgodne z celami przekrojowymi (EFRROW) Programu Rozwoju Obszarów Wiejskich 2014-2020 i będą stanowiły wkład w realizację tych celów w zakresie innowacyjności, środowiska oraz łagodzenia zmiany klimatu. Poprzez wdrażanie Strategii Rozwoju Lokalnego Kierowanej przez Społeczność realizowany będzie również cel szczegółowy 6B „wspieranie włączenia społecznego, ograniczenia ubóstwa i rozwoju gospodarczego na obszarach wiejskich”. Cele są adekwatne do specyfiki obszaru. Są spójne i wynikają z przeprowadzonej analizy SWOT i przeprowadzonej diagnozy obszaru. Opierają się na silnych stronach, dążą do wyeliminowania słabych stron, wykorzystania okazji i przeciwstawianiu się zagrożeniom. Przedstawione cele są zbieżne i uzupełniają cele określone w innych dokumentach programowych gmin obszaru LGD (jak opisano w rozdziale X LSR).

Cele zawarte w Strategii Rozwoju Lokalnego Kierowanej Przez Społeczność finansowane będą w całości ze środków EFRROW w ramach PROW na lata 2014-2020.

W ramach RLKS będą realizowane przedsięwzięcia na rzecz wszystkich grup docelowych określonych w LSR, w zakresie wdrażania rozwiązań z obszaru aktywnej integracji o charakterze środowiskowym. Wśród przedsięwzięć LSR w tym obszarze znalazły się:

- **P.2.1.1** - Tworzenie i/lub rozwój niekomercyjnej i ogólnodostępnej infrastruktury rekreacyjnej, turystycznej lub kulturalnej, w tym wykorzystującej innowacyjne rozwiązania
- **P.2.1.3** - Promocja dziedzictwa lokalnego lub obszaru LSR
- **P.2.1.4** - Wspieranie współpracy w zakresie świadczenia usług turystycznych
- **P.2.2.1** - Realizacja działań aktywizujących społeczność lokalną, w tym grupy defaworyzowane
- **P.2.2.2** - Działania informacyjno-edukacyjne w zakresie ochrony środowiska i/lub przeciwdziałaniu negatywnym zmianom klimatu

Podejmowane przedsięwzięcia będą następujące:

- aktywizacja społeczno- zawodowa (szkolenia podnoszące kompetencje zawodowe, dające nowe umiejętności),
- organizacja szkoleń, kursów kwalifikacyjnych zgodnie z zapotrzebowaniem lokalnego rynku pracy,
- organizacja warsztatów, szkoleń z zakresu doradztwa zawodowego,
- organizacja zajęć rozwijających i rekreacyjnych, uwzględniających potrzeby młodzieży i osób starszych,
- budowa urządzeń rekreacyjnych na wolnym powietrzu i placów zabaw,
- organizacja imprez integracyjnych,
- organizacja imprez kulturalnych skierowanych do młodzieży.

W ramach realizacji LSR podejmowane będą przedsięwzięcia wspierające rozwój gospodarki oraz przedsiębiorczości społecznej:

- **P.1.1.1** - Zakładanie nowych mikro i małych przedsiębiorstw
- **P.1.1.2** - Rozwój mikro i małych przedsiębiorstw
- **P.1.1.3** - Rozwój produktów lokalnych
- **P.1.2.1** - Wprowadzanie do przedsiębiorstw innowacyjnych rozwiązań poprzez inwestycje i/lub szkolenia.
- **P.2.1.4** - Wspieranie współpracy w zakresie świadczenia usług turystycznych

Działania te będą miały na celu budowę i rozwój lokalnych partnerstw na rzecz tworzenia i rozwoju przedsiębiorczości. Podejmowane będą również działania szkoleniowe i doradcze mające na celu ułatwienie rozpoczęcia lub rozwoju działalności gospodarczej. Wsparcie mikro i małych przedsiębiorstw poprawią konkurencyjność związaną z unowocześnieniem sposobu działania i oferty- innowacje. Przedsięwzięcia wspierające rozwój gospodarczy przyczynią się do rewitalizacji społeczno- gospodarczej obszarów wiejskich oraz ożywienia społeczno- gospodarczego obszaru LGD i poprawy warunków uczestnictwa osób zamieszkujących obszary problemowe w życiu społecznym i gospodarczym.

Z racji ścisłego powiązania przedsięwzięć, które są wymienione w LSR z diagnozą obszaru oraz wynikami spotkań konsultacyjnych większość działań realizowana będzie za pośrednictwem konkursów. W przypadku działań z zakresu przedsięwzięć promocyjnych i aktywizujących zdecydowano się zastosowanie trybu projektów grantowych. W ten sposób stworzono możliwość realizowania operacji pożądaných z punktu widzenia osób i podmiotów najbardziej zainteresowanych, najlepiej znających specyfikę problemów, a często pozbawionych szans na otrzymanie dofinansowania ze względu na nieformalny charakter działalności lub brak środków własnych.

Tabela 23. Tabela logiczna powiązań diagnozy obszaru i ludności, analizy SWOT oraz celów i wskaźników.

Zidentyfikowane problemy/wyzwania a społeczno-ekonomiczne	Cel ogólny	Cel szczegółowy	Planowane przedsięwzięcia	Produkty	Rezultaty	Oddziaływanie	Czynniki zewnętrzne mające wpływ na realizację działań i osiągnięcie wskaźników
Bezrobocie, brak miejsc pracy w tym dla osób z grup defaworyzowanych	Wspieranie rozwoju przedsiębiorczości na obszarze LSR, w szczególności sektora turystyki lub rekreacji	Tworzenie możliwości zatrudnienia	Zakładanie nowych mikro i małych przedsiębiorstw	Liczba operacji polegających na utworzeniu nowego przedsiębiorstwa	Liczba utworzonych miejsc pracy (ogółem);	Liczba aktywnych podmiotów gospodarczych na obszarze LSR	Zmiany na rynku pracy, zmiany w przepisach utrudniające prowadzenie działalności gospodarczej, spadek konkurencyjności firm- niski poziom innowacji
			Rozwój mikro i małych przedsiębiorstw	Liczba operacji polegających na rozwoju istniejącego przedsiębiorstwa			
			Rozwój produktów lokalnych	Liczba operacji polegających na rozwoju działalności gospodarczej, Wykorzystujących potencjał produktów lokalnych.			

		Podniesienie poziomu innowacji w przedsiębiorstwach	Wprowadzanie do przedsiębiorstw innowacyjnych rozwiązań poprzez inwestycje i/lub szkolenia	<p>Liczba innowacyjnych operacji wdrożonych przez przedsiębiorstwa, które otrzymały wsparcie</p> <p>Liczba zrealizowanych projektów współpracy międzynarodowej w zakresie innowacyjnych rozwiązań poprzez inwestycje i/lub szkolenia</p>	<p>Liczba utworzonych miejsc pracy w przedsiębiorstwach, które wdrożyły innowacyjne rozwiązania</p> <p>Liczba osób które podniosły kompetencje z zakresu innowacyjnych rozwiązań</p> <p>Liczba projektów współpracy skierowanych do przedsiębiorców z zakresu innowacyjnych rozwiązań</p>		
Niewystarczająca infrastruktura rekreacyjna, turystyczna i kulturalna, niewystarczająca baza noclegowa	Podniesienie jakości życia w oparciu o walory turystyczne lub kapitał społeczny	Rozwój obszaru w szczególności w kierunku turystyki, rekreacji, kultury i dziedzictwa	Tworzenie i/lub rozwój niekomercyjnej i ogólnodostępnej infrastruktury rekreacyjnej, turystycznej lub kulturalnej, w tym wykorzystującej innowacyjne rozwiązania	<p>Liczba nowych lub rozwiniętych obiektów niekomercyjnej i ogólnodostępnej infrastruktury rekreacyjnej, turystycznej lub kulturalnej w tym wykorzystujących innowacyjne rozwiązania</p> <p>Liczba zrealizowanych projektów współpracy w zakresie</p>	<p>Wzrost liczby osób odwiedzających zabytki i obiekty niekomercyjnej i ogólnodostępnej infrastruktury rekreacyjnej, turystycznej lub kulturalnej;</p> <p>Liczba osób, które skorzystały z szkoleń/wyjazdów studyjnych dot.współpracy w zakresie usług turystycznych</p>	Wzrost liczby osób wyrażających zadowolenie z poziomu jakości życia na obszarze LSR	Spadek zainteresowania turystów obszarem, zmiany w prawie, ograniczenie środków na infrastrukturę,

				infrastruktury rekreacyjnej i turystycznej			
				Liczba LGD uczestniczących w projekcie współpracy			
Zaniedbane i niezagospodarowane obiekty zabytkowe			Renowacja lub restauracja obiektów zabytkowych i ich otoczenia, w tym z wykorzystaniem innowacyjnych rozwiązań	Liczba zabytków i ich otoczenia poddanych pracom konserwatorskim lub restauratorskim w wyniku wsparcia otrzymanego w ramach realizacji strategii w tym z wykorzystaniem innowacyjnych rozwiązań			
			Promocja dziedzictwa lokalnego lub obszaru LSR,	Liczba inicjatyw/ działań promujących dziedzictwo lokalne lub obszar LSR			
				Liczba zrealizowanych projektów współpracy krajowej.			
				Liczba zrealizowanych projektów współpracy międzynarodowej			
			Wspieranie współpracy w	Liczba szkoleń/wyjazdów			

			zakresie świadczenia usług turystycznych	studyjnych dotyczących współpracy w zakresie usług turystycznych		
Słaba promocja obszaru, monotematyczność oferty kulturalnej, brak marki lokalnej		Rozwój aktywności mieszkańców obszaru LSR	Realizacja działań aktywizujących społeczność lokalną, w tym grupy defaworyzowane	Liczba działań aktywizujących społeczność lokalną w tym grupy defaworyzowane	<ul style="list-style-type: none"> - Liczba osób uczestniczących w działaniach aktywizujących społeczność lokalną; - Liczba projektów współpracy wykorzystujących lokalne zasoby: przyrodnicze, kulturowe, historyczne, turystyczne, produkty lokalne; - Liczba projektów współpracy skierowanych do przedsiębiorców, grup defaworyzowanych lub turystów; - Liczba osób, które otrzymały wsparcie po uprzednim udzieleniu indywidualnego doradztwa w zakresie ubiegania się o wsparcie na realizację LSR, świadczonego w biurze LGD; 	Malejące zaangażowanie mieszkańców obszaru w działalność społeczną
Występowanie grup defaworyzowanych takich jak: bezrobotni, osoby powyżej 50 roku życia, młodzież, niepełnosprawni, kobiety, osoby z niskimi kwalifikacjami. Niskie kompetencje mieszkańców obszaru LGD, znaczny odsetek osób korzystających z pomocy społecznej, bierność mieszkańców, niska świadomość ekologiczna, słabe wykorzystanie OZE, wysoka emisja pyłów				Liczba zrealizowanych projektów współpracy krajowej.		
				Liczba zrealizowanych projektów współpracy Międzynarodowej		
				Liczba osobodni szkoleń dla organów LGD		
				Liczba osobodni szkoleń dla pracowników LGD		
				Liczba podmiotów którym udzielono indywidualnego doradztwa		
				Liczba spotkań informacyjno-konsultacyjnych LGD z mieszkańcami		

			Działania informacyjno-educacyjne w zakresie ochrony środowiska i/lub przeciwdziałaniu negatywnym zmianom klimatu	Liczba działań informacyjno-educacyjnych w zakresie ochrony środowiska i/lub przeciwdziałaniu negatywnym zmianom klimatu	- Liczba osób uczestniczących w spotkaniach informacyjno – konsultacyjnych; - Liczba osób zadowolonych ze spotkań przeprowadzonych przez LGD; - Liczba osób uczestniczących w działaniach informacyjno-educacyjnych w zakresie ochrony środowiska i/lub przeciwdziałaniu negatywnym zmianom klimatu		Nawyki i przyzwyczajenia antyekologiczne mieszkańców obszaru, brak zainteresowania mieszkańców obszaru LGD
--	--	--	---	--	---	--	--

Źródło: opracowanie własne

Jednym z elementów, które powinny zostać zawarte w prawidłowo skonstruowanej LSR są wskaźniki. Wskaźnik to miara celów, jakie mają zostać osiągnięte, zaangażowanych zasobów, uzyskanych produktów, efektów oraz innych zmiennych (np. ekonomicznych, społecznych, dot. ochrony środowiska).

Specyfikacja wskaźników przypisanych do przedsięwzięć, celów szczegółowych i celów ogólnych.

W wyniku konsultacji społecznych dokonano wyboru wskaźników do pomiaru realizacji celów ogólnych, szczegółowych oraz przedsięwzięć. Do określenia tych wskaźników wykorzystano również wyniki z ankiet, spotkań konsultacyjnych, obrad zespołu konsultacyjno- doradczego. Podczas w/w spotkań uczestnicy dyskutowali nad propozycjami wskaźników aby podczas dalszych prac dokonać wyboru tych, które będą najbardziej adekwatne do celów i przedsięwzięć.

Jako punkt wyjścia do określenia wskaźników produktu i rezultatu przyjęto wskaźniki przedstawione w Załączniku nr 1 - Lista obszarów tematycznych i wskaźników dla PROW 2014-2020 do Poradnika dla Lokalnych Grup Działania w zakresie opracowania Lokalnej Strategii Rozwoju. Uzupełniono je o wskaźniki wypracowane podczas w/w spotkań.

Cel ogólny 1.

Wskaźnik oddziaływania :

- Liczba aktywnych podmiotów gospodarczych na obszarze LSR.

Wskaźniki obowiązkowe

Wskaźniki rezultatu:

- Liczba utworzonych miejsc pracy (ogółem),
- Liczba projektów współpracy skierowanych do przedsiębiorców, z zakresu innowacyjnych rozwiązań.

Wskaźniki produktu:

- Liczba operacji polegających na utworzeniu nowego przedsiębiorstwa,
- Liczba operacji polegająca na rozwoju istniejącego przedsiębiorstwa,
- Liczba operacji polegających na rozwoju działalności gospodarczej, wykorzystujących potencjał produktów lokalnych.
- Liczba innowacyjnych operacji wdrożonych przez przedsiębiorstwa, które otrzymały wsparcie.
- Liczba zrealizowanych projektów współpracy międzynarodowej w zakresie innowacyjnych rozwiązań poprzez inwestycje i/lub szkolenia.

Cel ogólny 2.

Wskaźnik oddziaływania :

- Wzrost liczby osób wyrażających zadowolenie z poziomu jakości życia na obszarze LSR

Wskaźniki obowiązkowe:

Wskaźniki rezultatu:

- Wzrost liczby osób odwiedzających zabytki i obiekty niekomercyjnej i ogólnodostępnej infrastruktury rekreacyjnej, turystycznej lub kulturalnej,
- Liczba nowopowstałych obiektów infrastruktury rekreacyjnej i turystycznej,
- Liczba osób, które skorzystały z więcej niż jednej usługi turystycznej objętej siecią, która otrzymała wsparcie w ramach realizacji LSR,
- Liczba projektów współpracy wykorzystujących lokalne zasoby: przyrodnicze, kulturowe, historyczne, turystyczne, produkty lokalne,
- Liczba projektów współpracy skierowanych do: przedsiębiorców, grupy defaworyzowane lub turystów,
- Liczba osób uczestniczących w działaniach aktywizujących społeczność lokalną,
- Liczba osób, które otrzymały wsparcie po uprzednim udzieleniu indywidualnego doradztwa w zakresie ubiegania się o wsparcie na realizację LSR, świadczonego w biurze LGD,
- Liczba osób uczestniczących w spotkaniach informacyjno – konsultacyjnych,
- Liczba osób zadowolonych ze spotkań przeprowadzonych przez LGD.
- Liczba osób uczestniczących w działaniach informacyjno- edukacyjnych w zakresie ochrony środowiska i/lub przeciwdziałaniu negatywnym zmianom klimatu

Wskaźniki produktu:

- Liczba nowych lub rozwiniętych obiektów niekomercyjnej i ogólnodostępnej infrastruktury rekreacyjnej, turystycznej lub kulturalnej, w tym wykorzystujących innowacyjne rozwiązania,
- Liczba zrealizowanych projektów współpracy w zakresie infrastruktury rekreacyjnej i turystycznej,
- Liczba LGD uczestniczących w projekcie współpracy,
- Liczba zabytków i ich otoczenia poddanych pracom renowacyjnym lub restauratorskim w wyniku wsparcia otrzymanego w ramach realizacji strategii, w tym z wykorzystaniem innowacyjnych rozwiązań,
- Liczba zrealizowanych projektów współpracy krajowej.
- Liczba zrealizowanych projektów współpracy międzynarodowej,

- Liczba szkoleń/wyjazdów studyjnych dotyczących współpracy w zakresie usług turystycznych,
- Liczba działań aktywizujących społeczność lokalną, w tym grupy defaworyzowane,
- Liczba osobodni szkoleń dla organów LGD,
- Liczba osobodni szkoleń dla pracowników LGD,
- Liczba podmiotów którym udzielono indywidualnego doradztwa,
- Liczba spotkań informacyjno- konsultacyjnych LGD z mieszkańcami,
- Liczba działań informacyjno-edukacyjnych w zakresie ochrony środowiska i/lub przeciwdziałaniu negatywnym zmianom klimatu.

W/w wskaźniki są adekwatne do celów i przedsięwzięć, te zaś wynikają z Analizy SWOT, której zapisy znajdują odzwierciedlenie w diagnozie obszaru. Wybrane wskaźniki są mierzalne, dzięki temu pozwolą na pomiar wszystkich celów i przedsięwzięć. Pokazują wartości racjonalne. Wskaźniki pozwolą zmierzyć na jakim poziomie są realizowane cele i przedsięwzięcia związane z przedsiębiorczością obszaru LSR oraz jakością życia mieszkańców.

Tak sformułowane wskaźniki pozwolą np. ocenić czy dzięki realizacji projektów wzrośnie zatrudnienie i w jakim stopniu zmniejszy się problem bezrobocia (rozdział 3.3 diagnozy). Będzie można określić również czy dzięki realizacji projektów wzrośnie poziom kompetencji mieszkańców obszaru LSR (rozdział 3.2/3.3/3.5 diagnozy).

Zastosowano również dodatkowe wskaźniki, z poza listy, która znajduje się w Poradniku:

Wskaźniki rezultatu:

- Liczba osób które podniosły kompetencje z zakresu innowacyjnych rozwiązań.

Wskaźniki produktu:

- Liczba inicjatyw/działań promujących dziedzictwo lokalne lub obszar LSR.

Uznano, że wskaźniki w takim brzmieniu pozwolą ocenić czy dzięki działaniom aktywizującym i podnoszącym poziom kompetencji dojdzie do prawidłowego rozwoju przedsiębiorczości i podwyższenia kapitału społecznego. Wskaźniki te podobnie jak obowiązkowe są adekwatne do celów i przedsięwzięć, pokazują wartości racjonalne a ich sformułowanie w obecnym kształcie pozwoli na sprawdzenie poziomu realizacji celów i przedsięwzięć.

Przy wyborze wskaźników oddziaływania, rezultatu i produktu kierowano się zasadami tworzenia tego rodzaju mierników, ze szczególnym uwzględnieniem kontekstu adekwatności do celów i przedsięwzięć.

Należy zauważyć, iż wskaźniki rezultatu związane z udziałem osób lub utworzenia podmiotów (np. działalność gospodarcza), realizowane będą adekwatnie do zaplanowanych w czasie wskaźników produktu dla poszczególnych przedsięwzięć. W większości przypadków wskaźniki te mają charakter statystyczny, ponieważ dają wprost informacje na temat postępów realizacji celów szczegółowych.

Ze względu na specyfikacje celów zdecydowano się na dwa rodzaje wskaźników oddziaływania (Tabela 21 i 22). Jeden ze wskaźników koncentruje się na poprawie czynników makroekonomicznych na poziomie obszaru LSR i wchodzących w skład LGD 2 gmin. Drugi wskaźnik oddziaływania ma charakter dynamiczny, ponieważ zobrazuje zmianę w stosunku do stanu początkowego. W kontekście wskaźników związanych z oddziaływaniem danej inwestycji, rezultaty będą osiągnięte sukcesywnie.

Wskaźniki produktu sformułowane zostały adekwatnie do zaplanowanych przedsięwzięć, które to z kolei pomoże zrealizować zarówno cel szczegółowy jak i ogólny. Za pośrednictwem tego wskaźnika mierzone będą konkretne produkty, powstałe w wyniku realizacji operacji (np. nowo utworzone przedsiębiorstwa, nowe lub zmodernizowane obiekty infrastruktury turystyczno- rekreacyjnej, działania aktywizujące społeczność lokalną), które pomogą określić stopień realizacji danego przedsięwzięcia.

Aby zmierzyć poziom realizacji w/w wskaźników LGD będzie wykorzystywać następujące źródła: informacje od beneficjentów, dane własne LGD, protokoły odbioru, ankiety monitorujące, listy obecności ze szkoleń, dokumentacja fotograficzna, deklaracje beneficjentów, sprawozdania.

Wśród wskaźników umieszczonych w LSR należy wyróżnić wskaźniki kluczowe, których wyodrębnienie pozwoli nadawać priorytety w realizacji LSR. Są to następujące wskaźniki:

Wskaźniki kluczowe:

- Wskaźniki oddziaływania: liczba aktywnych podmiotów gospodarczych na obszarze LSR, wzrost liczby osób wyrażających zadowolenie z poziomu jakości życia na obszarze LSR,
- Wskaźnik produktu: liczba działań aktywizujących społeczność, w tym grupy defaworyzowane, liczba działań informacyjno-edukacyjnych w zakresie ochrony środowiska i/lub przeciwdziałaniu negatywnym zmianom klimatu, liczba operacji polegających na utworzeniu nowego przedsiębiorstwa, liczba operacji polegająca na rozwoju istniejącego przedsiębiorstwa, liczba innowacyjnych operacji wdrożonych przez przedsiębiorstwa, które otrzymały wsparcie
- Wskaźnik rezultatu: liczba utworzonych miejsc pracy (ogółem), liczba osób uczestniczących w działaniach aktywizujących społeczność lokalną.

Dane do pomiaru wskaźników zbierane będą systematycznie na podstawie źródeł wymienionych w tabeli 21 i 22. Liczba wskaźników jest wystarczająca do pomiaru realizacji strategii. Pomiar, w przypadku wskaźników produktu i rezultatu, będzie prowadzony systematycznie, w okresach rocznych. Uaktualnienie danych będzie następować zawsze na dzień 31.12 danego roku kalendarzowego. Wskaźniki będą wyliczane na koniec

poszczególnych okresów wynikających z planu działania tj. za lata 2016-2018, 2019-2021 oraz 2022-2023. Poziom realizacji wskaźników produktu i rezultatu będzie liczony poprzez sumowanie produktów uzyskanych w ramach realizacji celów szczegółowych oraz przedsięwzięć. Mając na uwadze charakter większości wskaźników stan początkowy ustalono na poziomie „0”, ze względu na brak możliwości odniesienia do sytuacji zastanej lub zastosowania wskaźnika o charakterze statycznym. Tam, gdzie wartość początkowa jest możliwa do określenia na poziomie innym niż „0”, wykorzystano dostępne dane statystyczne. Wartość końcowa podana jest szacunkowo na podstawie doświadczeń z poprzedniego okresu programowania.

Poziom wskaźników oddziaływania będzie liczony w oparciu o badania własne LGD oraz informacje od beneficjentów. Do stanu początkowego wskaźnika dodany zostanie wynik badań własnych. Stan początkowy został określony na podstawie analizy danych własnych z poprzedniego okresu programowania (ankieta ewaluacyjna) oraz danych z GUS.

Algorytm: Stan początkowy + wartość osiągnięta w 2018 roku + wartość osiągnięta w 2021 roku = Stan końcowy

VI. SPOSÓB WYBORU I OCENY OPERACJI ORAZ SPOSÓB USTANAWIANIA KRYTERIÓW WYBORU

1. OGÓLNA CHARAKTERYSTYKA PRZYJĘTYCH ROZWIĄZAŃ FORMALNO-INSTITUCYJONALNYCH

W ramach LSR będą realizowane następujące rodzaje operacji:

- operacje realizowane indywidualnie w ramach wniosków składanych przez beneficjentów innych niż LGD i wybieranych przez organ decyzyjny, a następnie przedkładanych do weryfikacji do Samorządu Województwa.

- projekty grantowe, czyli operacje, w których beneficjent będący LGD udziela innym podmiotom wybranym przez LGD, zwanym dalej „grantobiorcami”, grantów będących środkami finansowymi programu powierzonymi przez LGD grantobiorcom na realizację zadań służących osiągnięciu celu tej operacji. Grantobiorcą nie może być osoba prowadząca działalność gospodarczą.

- operacje własne- kluczowe dla osiągnięcia celów LSR, służące dobru ogółu, które są realizowane samodzielnie przez LGD i które nie spotkały się z zainteresowaniem innych wnioskodawców.

- projekty współpracy.

W trakcie realizacji LSR, ocena i wybór operacji do dofinansowania będzie przeprowadzany w oparciu o:

- „Procedurę oceny i wyboru operacji w ramach poddziałania „Wsparcie na wdrażanie operacji w ramach strategii rozwoju lokalnego kierowanego przez społeczność” objętego PROW 2014-2020”.

- „Procedurę oceny i wyboru oraz rozliczania, monitoringu i kontroli grantobiorców w ramach poddziałania „Wsparcie na wdrażanie operacji w ramach strategii rozwoju lokalnego kierowanego przez społeczność” objętego PROW 2014-2020”.

- „Procedurę wyboru i oceny projektów własnych w ramach poddziałania „Wsparcie na wdrażanie operacji w ramach strategii rozwoju lokalnego kierowanego przez społeczność” objętego PROW 2014-2020”.

Procedury te powstały na podstawie dotychczasowych doświadczeń LGD w zakresie oceny i wyboru operacji do dofinansowania z poprzedniego okresu oraz we współpracy z partnerami w ramach Małopolskiej Sieci LGD. W trakcie spotkań konsultacyjnych, LGD z Małopolski przy udziale i zaangażowaniu prawnika dobrze znającego zagadnienia podejścia Leader, udało się wypracować jednolite procedury zgodne z przepisami prawa w szczególności z ustawą o RLKS i przepisami szczegółowymi dla EFSI.

Celem opracowanych procedur jest:

- wybór najlepszych operacji, w największym stopniu uwzględniających potrzeby grup szczególnie istotnych (w tym grup defaworyzowanych) poprzez zastosowanie odpowiednich lokalnych kryteriów wyboru,
- zachowanie w poszczególnych głosowaniach odpowiedniego paritetu tak, aby przedstawiciele władzy publicznej ani żadnej pojedynczej grupy interesu nie mieli więcej niż 49 % praw głosu w podejmowaniu decyzji;
- bezstronność członków Rady, poprzez składanie w toku procedury oceniania i wyboru operacji Deklaracji bezstronności i poufności, powodujących konieczność wyłączenia się członków Rady w przypadku zaistnienia ich powiązania z wnioskiem lub wnioskodawcą;
- jawność procesu wyboru poprzez udostępnianie procedur i protokołów z posiedzeń Rady do wiadomości publicznej (na stronie internetowej LGD, w wersji papierowej do wglądu w biurze LGD; poprzez doradztwo telefoniczne, drogą e-mail, osobiste, omawianie procedur w trakcie szkoleń czy warsztatów dla potencjalnych beneficjentów);

Ponadto w trakcie opracowywania procedur przyjęto założenie, iż powinny one być:

- niedyskryminujące,
- przejrzyste,
- regulujące sytuacje wyjątkowe, określono m.in. sposób postępowania w przypadku takiej samej liczby punktów.

Przyjęte procedury zapewniają stosowanie tych samych kryteriów w całym procesie wyboru w ramach danego naboru, określają tryb wniesienia przez wnioskodawców protestu od rozstrzygnięć organu decyzyjnego w sposób zapewniający możliwość skutecznego wniesienia protestu, przewidują prowadzenie rejestru interesów członków organu decyzyjnego, pozwalającego na identyfikację charakteru powiązań z wnioskodawcami/poszczególnymi projektami oraz przewidują przejrzysty sposób postępowania w sytuacji rozbieżnych ocen w ramach kryteriów, procedury uwzględniają ustanowienie osoby/komisji, której zadaniem będzie czuwanie nad prawidłowym przebiegiem procesu oceny i wyboru, poprawności dokumentacji czy też zgodności formalnej.

Podstawowe zasady ustalania wysokości wsparcia na realizację operacji w ramach LSR.

Dopuszczalne kwoty i poziomy intensywności wsparcia na realizację operacji zostały określone w Rozporządzeniu Ministra Rolnictwa i Rozwoju Wsi w sprawie szczegółowych warunków i trybu przyznawania pomocy finansowej w ramach poddziałania „Wsparcie na wdrażanie operacji w ramach strategii rozwoju lokalnego kierowanego przez społeczność” objętego Programem Rozwoju Obszarów Wiejskich na lata 2014-2020 oraz w zapisach LSR:

Tabela 24. Wykaz kwot wsparcia i intensywności pomocy przyznawanej dla projektów realizowanych w ramach poddziałania 19.2 PROW 2014-2020.

	Beneficjent	Maksymalna intensywność wsparcia
Beneficjenci inni niż LGD	Osoby fizyczne rozpoczynające działalność gospodarczą	70 tys. zł
	Podmioty wykonujące działalność gospodarczą, do której stosuje się przepisy ustawy z dnia 2 lipca 2004 r. o swobodzie działalności gospodarczej	Dla małych przedsiębiorstw- 65%; Dla mikroprzedsiębiorstw- 70%;
	Jednostki samorządu terytorialnego (z wyłączeniem województw)	63,63%
	Inne podmioty (stowarzyszenia, fundacje itp.)	90%
Projekty grantowe i granty	Beneficjentem projektu grantowego jest LGD. Beneficjentami grantów są osoby fizyczne i osoby prawne z wyłączeniem osób prowadzących dział. gospodarczą.	100%
Projekty własne	LGD	98%

Źródło: opracowanie własne

W drodze przeprowadzonych konsultacji społecznych, których tematem było określenie intensywności pomocy i kwot wsparcia dla poszczególnych kategorii beneficjentów oraz dotychczasowych doświadczeń dokonano ograniczenia wysokości wsparcia w przypadku osób rozpoczynających działalność gospodarczą (50 tys.) w porównaniu do kwot zawartych w rozporządzeniu. Kwota wsparcia dla osób rozpoczynających działalność gospodarczą została ograniczona ponieważ mniejsza kwota pozwoli na przyznanie środków większej grupie osób. Dodatkowo za ograniczeniem kwoty wsparcia przemawiał fakt, iż wysokość wsparcia dla osób bezrobotnych na rozpoczęcie działalności gospodarczej wynosi ok. 20 tys. zł, a w Programie Operacyjnym Kapitał Ludzki wysokość wsparcia wynosiła ok. 40 tys. zł. a dotacje te cieszyły się dużym zainteresowaniem. W stosunku do pozostałych operacji, w tym grantów, wysokość kwot wsparcia będzie określana każdorazowo bezpośrednio w ogłoszeniu o naborze i będzie zależna od poziomu realizacji wskaźników zaplanowanych do osiągnięcia w Planie Działania. Na podstawie konsultacji społecznych oraz doświadczeń z naboru na zakładanie działalności gospodarczej przeprowadzonego w 2022r., m.in. w wyniku znaczącego wzrostu inflacji zaistniała potrzeba zwiększenia intensywności pomocy dla osób rozpoczynających działalność gospodarczą (70 tys. zł).

2. SPOSÓB USTANAWIANIA I ZMIANY KRYTERIÓW WYBORU ZGODNIE Z WYMOGAMI OKREŚLONYMI DLA PROGRAMÓW, W RAMACH KTÓRYCH PLANOWANE JEST FINANSOWANIE LSR Z UWZGLĘDNIENIEM POWIĄZANIA KRYTERIÓW WYBORU Z DIAGNOZĄ OBSZARU, CELAMI I WSKAŹNIKAMI

Kryteria oceny i wyboru wniosków zostały sformułowane w drodze partycypacji i konsultacji społecznych. Każdy wniosek będzie podlegał:

- wstępnej ocenie wniosku, polegającej w szczególności na ocenie zgodności z LSR i z PROW, do czego posłuży karta oceny zgodności z LSR i z PROW.

- ocenie wg kryteriów lokalnych, które będą jednolite dla każdego wniosku, Rozwiązanie to pozwoli na wybór wniosków, które będą w największym stopniu zgodne z wskazanym w ogłoszeniu o naborze celem szczegółowym/przedsięwzięciem.

Aby wniosek mógł zostać skierowany do dofinansowania będzie musiał obligatoryjnie:

- zostać uznany za zgodny z LSR i z PROW,

- uzyskać co najmniej minimalną wymaganą liczbę punktów wskazaną w lokalnych kryteriach wyboru operacji.

Kryteria lokalne mają za zadanie premiować projekty najbardziej pożądane z punktu widzenia celów LSR i wskaźników do osiągnięcia, ale jednocześnie nie mogą dyskryminować i zupełnie przekreślać szans na otrzymanie dofinansowania innym wnioskodawcom. Kryteria zostały powiązane z diagnozą obszaru a także celami i założonymi do realizacji wskaźnikami.

Preferowane będą takie operacje, które w najlepszym stopniu będą odpowiadać na potrzeby występujące na obszarze sformułowane w diagnozie i analizie SWOT, a więc takie które będą zakładały:

- wsparcie osób z grup defaworyzowanych,
- podnoszenie kwalifikacji,
- tworzenie miejsc pracy (w ilości większej niż wymagana),
- operacje z zakresu turystyki, kultury lub rekreacji, które to obszary zostały wskazane jako kluczowe,
- wykorzystanie rozwiązań proekologicznych, czyli związanych z ochroną środowiska lub przeciwdziałaniem niekorzystnym zmianom klimatu.

Kryteria lokalne, z wymaganą minimalną ilością punktów do osiągnięcia zostały sformułowane w ten sposób aby możliwie duża grupa wniosków zgodnych z LSR kwalifikowała się do pomocy, a z drugiej strony aby do realizacji wybierane były w pierwszej kolejności wnioski najlepsze z punktu widzenia realizacji LSR.

W toku realizacji LSR przewiduje się możliwość zmiany kryteriów oceny i wyboru operacji. W przypadku gdy jeden z celów szczegółowych lub przedsięwzięć nie zostanie zrealizowany w stopniu zadowalającym, podczas gdy inne cele/przedsięwzięcia zostaną już zrealizowane, dopuszcza się możliwość zmiany kryteriów oceny i wyboru operacji na takie, które będą premiować operacje realizujące brakujące cele/przedsięwzięcia. Kryteria będą zmieniane przy zastosowaniu metod partycypacji społeczności lokalnej. Wyklucza się możliwość zmiany kryteriów w trakcie trwania naboru wniosków.

Innowacyjność jako jedną z siedmiu kluczowych cech podejścia Leader należy rozumieć w szerokim znaczeniu tego słowa. Kryteria oceny projektu przewidują premie dla projektów innowacyjnych na obszarze LSR zgodnie z definicją:

Innowacyjność – wdrożenie na obszarze LSR nowego lub ulepszonego produktu, usługi, procesu, organizacji lub sposobu wykorzystania istniejących lokalnych zasobów: przyrodniczych, historycznych, kulturowych czy społecznych. LGD przewiduje premiowanie projektów, które będą miały charakter innowacyjny, w myśl powyższej definicji.

Definicja produktu lokalnego: Produkt lokalny to wyrób lub usługa, wytwarzany/a na obszarze LSR z którymi utożsamiają się mieszkańcy obszaru/regionu (branża: meblarska, tapicerska, obuwnicza, spożywcza, cukiernictwo, kaletnictwo, przemysł maszynowy i włókienniczy, rzemiosło, rękodzieło). Produkt lokalny staje się wizytówką obszaru/regionu poprzez wykorzystanie jego specyficznego charakteru powiązanego z obszarem LSR oraz zaangażowania mieszkańców w rozwój przedsiębiorczości lokalnej.

3. INFORMACJA O REALIZACJI PROJEKTÓW GRANTOWYCH I/LUB OPERACJI WŁASNYCH

W ramach LSR planuje się realizację projektów grantowych, które będą realizowane w ramach celu ogólnego: C.2 Podniesienie jakości życia w oparciu o lokalne zasoby lub kapitał społeczny, celów szczegółowych:

C.2.1. Rozwój obszaru w szczególności w kierunku turystyki, rekreacji, kultury i dziedzictwa,
C.2.2. Rozwój aktywności mieszkańców obszaru LSR oraz przedsięwzięć:

- **P.2.1.3** - Promocja dziedzictwa lokalnego lub obszaru LSR
- **P.2.2.1** -Realizacja działań aktywizujących społeczność lokalną, w tym grupy defaworyzowane.
- **P.2.2.2** -Działania informacyjno-edukacyjne w zakresie ochrony środowiska i/lub przeciwdziałaniu negatywnym zmianom klimatu.

Operacje/projekty zgodne z powyższymi celami i przedsięwzięciami będą mogły być realizowane przez grantobiorców. Realizacja wskazanych przedsięwzięć poprzez projekty grantowe przyczyni się do osiągnięcia celów LSR oraz wpłynie na realizację planowanych do osiągnięcia wskaźników produktu i rezultatu. **Poprzez realizację projektów grantowych zamierza się osiągnąć następujące wskaźniki produktu:**

- liczba inicjatyw/działań promujących dziedzictwo lokalne lub obszar LGD –8
- liczba działań aktywizujących społeczność lokalną, w tym grupy defaworyzowane –7
- liczba działań informacyjno-edukacyjnych w zakresie ochrony środowiska i/lub przeciwdziałaniu negatywnym zmianom klimatu –3

Tym samym projekty grantowe przyczynią się do realizacji wskaźnika rezultatu: Wzrost liczby osób odwiedzających zabytki i obiekty niekomercyjnej i ogólnodostępnej infrastruktury rekreacyjnej, turystycznej lub kulturalnej.

Realizacja projektów grantowych przez podmioty publiczne lub prywatne wybrane w drodze naboru ogłoszonego przez LGD przyczyni się do efektywniejszej realizacji celów i zapewni wysoki poziom wykonania wskaźników, dzięki formie w jakiej grantobiorcy otrzymują wsparcie.

VII. PLAN DZIAŁANIA

Przyjęty przez LGD plan działania zakłada i wskazuje harmonogram osiągania poszczególnych wskaźników produktu, co będzie się przekładało na realizację poszczególnych przedsięwzięć i celów szczegółowych. Konstruując plan działania założono, iż poszczególne wskaźniki produktu do końca 2018 roku zostaną zrealizowane na poziomie nie mniejszym niż 50%. Taki stopień realizacji wskaźników w pierwszych latach pozwoli określić możliwości zrealizowania założonych wskaźników, dokonanie ewentualnych korekt na lata następne by umożliwić realizację wszystkich założonych wskaźników na koniec 2024 roku. LGD planuje realizację większości wskaźników lub związaną umowami większości środków w pierwszych latach aby zminimalizować ryzyko niewykorzystania środków przez beneficjentów.

VIII. BUDŻET LSR

Przy ustaleniu budżetu środki przeznaczone na realizację LSR podzielono zgodnie z celami ogólnymi i szczegółowymi. Połowa środków budżetowych będzie przeznaczona na wsparcie projektów dotyczących rozwoju przedsiębiorczości. W budżecie zabezpieczono również środki na realizację projektów współpracy, koszty bieżące oraz działania aktywizacyjne. Zakres wsparcia oraz wkład środków publicznych w jej realizację na poszczególne działania PROW przedstawia budżet, stanowiący załącznik do LSR.

Tabela 25. Powiązanie budżetu z celami LSR.

CEL SZCZEGÓŁOWY	BUDŻET NA REALIZACJĘ CELU EURO	POWIĄZANIE BUDŻETU Z CELAMI
Cel szczegółowy C.1.1 Tworzenie możliwości zatrudnienia	1 285 629,11	W związku z tym, że w Strategii Rozwoju Lokalnego kładzie się duży nacisk na tworzenie miejsc pracy, ze względu na problem bezrobocia jaki zgłaszano na spotkaniach konsultacyjnych ale również wyniki diagnozy obszaru, więcej środków zostało zaplanowane na realizację celu szczegółowego C.1.1.- 1 285 629,11 euro. W ramach tego celu środki podzielono na trzy przedsięwzięcia. Na realizację P.1.1.1 <i>Zakładanie nowych mikro i małych przedsiębiorstw</i> - 287 500 euro, na realizację P.1.1.2 <i>Rozwój mikro i małych przedsiębiorstw</i> przeznaczono 919 878 euro a na realizację P.1.1.3 <i>Rozwój produktów lokalnych</i> 78 251,11-euro. Taki podział środków wynika z tego, że jak wykazała analiza SWOT oraz diagnoza na obszarze LSR jest dużo podmiotów gospodarczych, które nie zatrudniają pracowników, dlatego też należy ich wesprzeć w dalszym rozwijaniu działalności. Budżet na działania na rozwój przedsiębiorczości stanowi 40,67% całego budżetu LSR.
Cel szczegółowy C.1.2 Podniesienie poziomu innowacji w przedsiębiorstwach	152 447,33	Innowacyjność zgodnie z sugestiami mieszkańców stanowi jeden z elementów rozwojowych obszaru, dlatego na realizację przedsięwzięcia P.1.2.1 przeznaczono 152 447,33 euro., Na cel szczegółowy C.1.2 przeznaczono 5,57% całego budżetu.
Razem cel ogólny C1. Wspieranie rozwoju przedsiębiorczości na obszarze LSR w	1 438 076,44	

szczegółności sektora turystyki lub rekreacji		
Cel szczegółowy C.2.1 Rozwój obszaru w szczególności w kierunku turystyki, rekreacji, kultury i dziedzictwa	1 237 162,22	Walory turystyczne oraz zasoby społeczne zgodnie z diagnozą stanowią duży potencjał obszaru LSR. Z badań ankietowych wynika, że oferta spędzania wolnego czasu na obszarze LSR jest niewystarczająca. Aby poprawić tę ofertę konieczne są inwestycje podnoszące jakość istniejącej infrastruktury lub budowy nowych obiektów (P.2.1.1- 933 500 euro). Ważnym aspektem jest również dbałość o dziedzictwo lokalne oraz promocja tego dziedzictwa (P.2.1.3- 78 662,22 euro). Dlatego też w ramach tego celu realizowane będą przedsięwzięcia mające na celu zachowanie dziedzictwa poprzez remont, remont, adaptacje oraz promocję dziedzictwa obszaru LGD „Wadoviana” (P.2.1.2- 225 000 euro). Dlatego też, budżet na działania związane z realizacją celu C.2.1 stanowi 39,13 % całego budżetu LSR.
Cel szczegółowy C.2.2 Rozwój aktywności mieszkańców obszaru LSR	486 136,34	W realizację LSR włączeni muszą być mieszkańcy obszaru LGD. Aktywizacja społeczeństwa konieczna jest aby osiągnąć założenia celu ogólnego jakim jest podniesienie jakości życia (P. 2.2.1- 474 940,34 euro). Dodatkowo ważnym aspektem jest środowisko naturalne, jako wspólne dobro, dlatego też konieczne jest podnoszenie świadomości mieszkańców w zakresie rozwiązań proekologicznych, w tym niskiej emisji (P.2.2.2- 11 196 euro). Budżet na realizację C. 2.2 stanowi 15,38% całego budżetu LSR.
Razem cel ogólny 2 Podniesienie jakości życia w oparciu o walory turystyczne lub kapitał społeczny.	1 723 298,56	
Razem cele ogólne Razem LSR	3 161 375	

Źródło: opracowanie własne

IX. PLAN KOMUNIKACJI

Plan komunikacji z lokalną społecznością na lata 2014-2023 (Załącznik nr 5 do Strategii) określa zasady prowadzenia działań informacyjno-promocyjnych przez LGD „Wadoviana” a także służy identyfikacji występujących problemów komunikacyjnych. Plan komunikacji został opracowany na podstawie uwag zgłaszanych podczas spotkań konsultacyjnych, wyników ewaluacji oraz ankiet.

Głównym celem działań komunikacyjnych wynikającym z przeprowadzonej analizy jest wspieranie realizacji celów zawartych w Programie Rozwoju Obszarów Wiejskich 2014-2020 oraz zbudowanie spójnego i pozytywnego wizerunku podejścia RLKS, w tym LGD „Wadoviana”. Założone działania komunikacyjne mają przyczynić się do przybliżenia mieszkańcom idei określonych w LSR oraz mają aktywizować lokalną społeczność do włączenia się w realizację LSR poprzez aktywne uczestnictwo w proponowanych przedsięwzięciach.

Cel główny będzie realizowany przez następujące cele ogólne:

- Podniesienie świadomości społecznej na obszarze LSR w zakresie funkcji jakie spełnia PROW 2014-2020.
- Upowszechnienie informacji o korzyściach płynących z wdrażania LSR.
- Pomoc potencjalnym wnioskodawcom (beneficjentom) w procesie pozyskiwania środków z PROW 2014-2020 za pośrednictwem LGD poprzez profesjonalną informację, motywację, doradztwo i wsparcie.
- Zbudowanie sprawnego systemu komunikacji w ramach LGD i pomiędzy LGD a podmiotami z obszaru objętego wdrażaniem lokalnej strategii rozwoju.

Dzięki prowadzonym działaniom komunikacyjnym osiągnięte zostaną następujące **wskaźniki:**

- Organizacja 35 szkoleń/warsztatów aktywizujących społeczność lokalną,
- organizacja 4 konferencji, 10 spotkań/seminariów dot. PROW 2014-2020
- organizacja 4 konkursów związanych z PROW 2014-2020
- wydanie 8 600 sztuk materiałów promocyjnych
- opublikowanie 265 informacji na stronie www.wadoviana.pl
- opublikowanie 45 informacji w mediach lokalnych (prasa, radio, portale internetowe)
- udział w 24 imprezach lokalnych i regionalnych
- wydanie 32 sztuk newsletterów

- przygotowanie 68 komunikatów sms
- przygotowanie 8 raportów badających opinie i satysfakcję beneficjentów

Grupy docelowe, do których będą kierowane poszczególne działania komunikacyjne zostały określone na podstawie analizy SWOT oraz diagnozy obszaru. Wśród tych grup są: mieszkańcy obszaru LSR i wchodzące w jej skład grupy społeczne oraz **grupy defaworyzowane** (osoby długotrwale bezrobotne, kobiety, osoby niepełnosprawne, osoby nieposiadające kwalifikacji zawodowych, osoby powyżej 50 roku życia, młodzież); faktyczni i potencjalni beneficjenci, w tym m.in. przedsiębiorcy, organizacje pozarządowe, jednostki samorządu terytorialnego oraz partnerzy społeczni i gospodarczy.

X. ZINTEGROWANIE

1. ZGODNOŚĆ I KOMPLEMENTARNOŚĆ Z INNYMI DOKUMENTAMI PLANISTYCZNYMI/STRATEGICZNYMI

Cele ogólne, szczegółowe oraz przedsięwzięcia sformułowane w trakcie opracowywania Strategii Rozwoju Lokalnego są spójne z zapisami dokumentów strategicznych wyższego rzędu: krajowymi, regionalnymi i gminnymi. LSR została przygotowana m.in. w oparciu o konsultacje społeczne i na zasadach partycypacji różnych podmiotów, stanowi odzwierciedlenie problemów i zagrożeń, ale także szans i możliwości na obszarze gmin objętych LSR. Cele i założenia LSR są wynikiem przeprowadzonej diagnozy oraz wskazują drogę i kierunki rozwoju obszaru. Zdiagnozowane problemy i szanse rozwoju znajdują także odzwierciedlenie w obszarach interwencji gminnych dokumentów strategicznych, a określone w nich kierunki rozwoju, priorytety i cele strategiczne korelują z tymi zawartymi w LSR. Strategia Rozwoju Lokalnego kierowanego przez Społeczność jest spójna z szeregiem dokumentów strategicznych i operacyjnych wyznaczających kierunki rozwoju LGD „Wadoviana”. Dzięki temu LSR uzupełnia inne działania podejmowane na obszarze LGD, a także wzmacnia ich oddziaływanie. LSR jest komplementarna z dokumentami o charakterze strategicznym obowiązującymi na poziomie gmin objętych jej wdrażaniem, m.in. **Strategią Rozwoju Gminy Andrychów na lata 2014-2020, Strategią Rozwoju Gminy Wadowice na lata 2014-2020, Programem Aktywności Lokalnej Gminy Andrychów na lata 2013-2015 oraz Strategią Rozwiązywania Problemów Społecznych w Gminie Wadowice na lata 2014-2020**. W perspektywie rozwoju regionalnego najważniejszym dokumentem jest **Strategia Rozwoju Województwa Małopolskiego na lata 2014-2020** oraz **Regionalny Program Operacyjny Województwa Małopolskiego na lata 2014-2020**. Cele i przedsięwzięcia określone w LSR wpisują się we wskazane w powyższych dokumentach kierunki rozwoju oraz osie priorytetowe. Do głównych dokumentów strategicznych, na podstawie których prowadzona jest polityka rozwoju kraju należą m.in. **Krajowa Strategia Rozwoju Regionalnego 2010-2020: Regiony, Miasta, Obszary wiejskie**. Jest to jedna z 9 zintegrowanych strategii, która wskazuje zakres terytorialnego wpływu interwencji realizowanych w ramach różnych polityk publicznych. Innym ważnym na poziomie europejskim dokumentem jest **Strategia na rzecz inteligentnego i zrównoważonego rozwoju sprzyjającego włączeniu społecznemu - Europa 2020**, dotycząca zwalczania bezrobocia.

2. INTEGRACJA RÓŻNYCH METOD, SEKTORÓW, PARTNERÓW, ZASOBÓW, BRANŻ DZIAŁALNOŚCI GOSPODARCZEJ

Zintegrowany charakter LSR został zapoczątkowany już na etapie formułowania strategii przede wszystkim poprzez partycypacyjny sposób opracowania LSR. Zintegrowane podejście stało się warunkiem zachowania spójności strategii, jej celów i przedsięwzięć ze specyfiką obszaru; spójność specyfiki obszaru z systemem ustalonych celów ogólnych i szczegółowych została zagwarantowana przede wszystkim w drodze szerokiej konsultacji treści strategii z reprezentantami różnych środowisk lokalnych. W procesie opracowania LSR wykorzystano szereg narzędzi konsultacyjnych co umożliwiło osiągnięcie niezbędnej zbieżności pomiędzy treścią i formą celów a lokalną hierarchią wartości. Dzięki temu zintegrowane zostały lokalne podmioty tworząc dobrą podstawę dla wdrożenia strategii. Zintegrowany charakter LSR przejawia się w spójności i kompleksowości przedsięwzięć zaplanowanych w ramach poszczególnych celów zawartych w LSR.

Cele LSR wykazują zintegrowane podejście poprzez spójność i kompleksowość celów ogólnych, celów szczegółowych a zarazem planowanych przedsięwzięć. Cel ogólny C.1. Wspieranie rozwoju przedsiębiorczości na obszarze LSR w szczególności sektora turystyki lub rekreacji jest powiązany z celem ogólnym C.2 Podniesienie jakości życia w oparciu o walory turystyczne lub kapitał społeczny. Realizacja celu ogólnego C.2 ma za zadanie przyczynić się do wzrostu liczby osób wyrażających zadowolenie z poziomu jakości życia na obszarze LSR, a stanie się tak jeśli zostanie zrealizowany cel ogólny C.1, gdyż wzrost liczby aktywnych podmiotów gospodarczych na obszarze LSR przełoży się bezpośrednio na wzrost liczby osób wyrażających zadowolenie z poziomu jakości życia na obszarze LSR.

Komplementarność celów LSR można zaobserwować również na poziomie celów szczegółowych. Cel szczegółowy C.1.1 Tworzenie możliwości zatrudnienia, jest powiązany z celem szczegółowym C.1.2. Podniesienie poziomu innowacji w przedsiębiorstwach. Większość rozwiązań innowacyjnych w przedsiębiorstwach będzie związane z podnoszeniem kompetencji osób w nich zatrudnionych oraz z zwiększeniem zatrudnienia. W ramach celu szczegółowego C.2.1 Rozwój obszaru w szczególności w kierunku turystyki, rekreacji, kultury i dziedzictwa

zaobserwowano powiązanie z celem szczegółowym C.2.2 Rozwój aktywności mieszkańców obszaru LSR. Powstanie nowej infrastruktury lub rozwijanie istniejącej jest powiązane z pobudzeniem aktywności na obszarze LSR. Odnowione lub zaadaptowane obiekty zabytkowe lub nowa infrastruktura rekreacyjna, turystyczna i kulturalna przyczynią się do powstawania nowych inicjatyw i działań aktywizujących na obszarze LSR. Podjęcie takich działań nie było by możliwe bez wspomnianej wcześniej infrastruktury, która jest niezwykle ważnym bodźcem dla mieszkańców i społeczności lokalnej do podejmowania różnorodnych inicjatyw.

Zintegrowanie przejawia się również w ramach przedsięwzięć. Przedsięwzięcie P.2.1.1 Tworzenie i/lub rozwój niekomercyjnej infrastruktury (...) oraz przedsięwzięcie P.2.1.2 Renowacja i/lub restauracja obiektów zabytkowych (...) mogą generować powstawanie miejsc pracy co jest związane z realizacją celu szczegółowego C.1.1. Tworzenie możliwości zatrudnienia, Przedsięwzięcie P.2.1.2 Renowacja i/lub restauracja obiektów zabytkowych (...) jest powiązane z P.2.1.3. Promocja dziedzictwa lokalnego lub obszaru LSR, gdyż renowacja obiektu znajdującego się na obszarze LSR przyczyni się do jego promocji, a z drugiej strony będzie mógł być wykorzystywany w celach promocyjnych. Tworzenie możliwości zatrudnienia, a co za tym idzie realizacja przedsięwzięć P.1.1.1 oraz P.1.1.2 związanych z powstawaniem miejsc pracy jest również powiązany z P.2.2.2, gdyż osoby biorące udział w szkoleniach zwiększają swoje szanse na podjęcie pracy lub samo zatrudnienie.

Zintegrowane podejście możemy również zaobserwować w odniesieniu do **różnorodnych metod** jakie zostały zastosowane w odniesieniu do zidentyfikowanych problemów. Bezrobocie, brak miejsc pracy w tym dla osób z grup defaworyzowanych będzie zwalczane dzięki tworzeniu nowych mikro i małych przedsiębiorstw, ale również poprzez rozwijanie już istniejących przedsiębiorstw i wprowadzanie rozwiązań innowacyjnych. Problem związany z niewystarczającą infrastrukturą rekreacyjną, turystyczną i kulturalną oraz niewystarczającą bazą noclegową będzie rozwiązywany poprzez budowę nowych oraz rozwijanie istniejących obiektów infrastruktury na obszarze LSR oraz remont lub/i adaptację obiektów zabytkowych. Powyższe przyczyni się do promocji dziedzictwa lokalnego i obszaru LSR, a tym samym do zmniejszenia problemów związanych ze słabą promocją obszaru oraz monotematycznością oferty kulturalnej. Przeciwdziałanie wykluczeniu społecznemu grup defaworyzowanych, w tym ze względu na dostęp do rynku pracy będzie możliwe dzięki działaniom aktywizującym i szkoleniom w ramach przedsięwzięć do celu szczegółowego C.2.2 ale także celu szczegółowego C.1.1 związanego z tworzeniem miejsc pracy.

Wykorzystanie różnorodnych metod sprawia, iż w działania związane z realizacją LSR **zaangażowani zostaną różni partnerzy i sektory**. Podejście zintegrowane w ramach LSR uwzględnia zawiązanie partnerstw w różnych sektorach dla zrealizowania projektów. W rezultacie takiego podejścia będzie można zaobserwować integrację podmiotów z sektora gospodarczego, społecznego, publicznego i mieszkańców. Wiele działań zaplanowanych do zrealizowania nie będzie możliwe właśnie bez zawiązania współpracy. Tworzona współpraca obejmować może JST, NGO oraz sektor gospodarczy. Realizatorami działań będą zarówno samorządy gmin, jak i organizacje pozarządowe, grupy nieformalne. Realizacja celu szczegółowego C.2.2. Rozwój aktywności mieszkańców obszaru LSR, w który z pewnością zaangażuje się sektor społeczny nie będzie możliwy bez współpracy z sektorem publicznym i sektorem gospodarczym, odpowiedzialnym ze realizację celu C.2.1. Rozwój obszaru w szczególności w kierunku (...). Realizacja celów szczegółowych C.1.1 i C.1.2 nie będzie możliwa bez zawiązania partnerstwa na linii przedsiębiorca – nauka, tak aby możliwa była realizacja projektów innowacyjnych w przedsiębiorstwach. Poprzez realizację celów zawartych w LSR nastąpi **zintegrowanie różnych zasobów**, np. dziedzictwa kulturowego, promujących lokalne zasoby i przyczyniających się do pozytywnych zmian na obszarze LSR. Dzięki takiemu podejściu zawiązana zostanie współpraca między **różnymi branżami działalności gospodarczej**: sekcja G (handel hurtowy i detaliczny), sekcja I (działalność związana z zakwaterowaniem i usługami gastronomicznymi) oraz sekcja R (działalność związana z kulturą, rozrywką i rekreacją).

Zintegrowane podejście niniejszego dokumentu znajduje również odzwierciedlenie w tabelarycznej matrycy logicznej powiązań i diagnozy obszaru i ludności, analizy SWOT oraz celów i wskaźników znajdującej się w rozdziale IV Analiza SWOT niniejszej strategii. Zamieszczona tam tabela ukazuje w sposób szczegółowy powiązania pomiędzy analizą SWOT, celami i przedsięwzięciami. Zidentyfikowane problemy oraz wyzwania społeczno-diagnostyczne znalazły odzwierciedlenie w celach ogólnych, szczegółowych i przedsięwzięciach dając spójny i kompleksowy obraz. Cele szczegółowe oraz przedsięwzięcia zawarte w Strategii Rozwoju Lokalnego LGD na lata 2014-2020 są zintegrowane z celami przekrojowymi PROW na lata 2014-2020, dotyczącymi innowacyjności, zmian klimatu oraz ochrony środowiska.

Tabela 26. Spójność z dokumentami nadrzędnymi.

Strategia Rozwoju Lokalnego kierowanego przez społeczność LGD Wadoviana	Strategia Rozwoju Gminy Andrychów na lata 2014-2020	Strategia Rozwoju Gminy Wadowice na lata 2014-2020	Program Aktywności Lokalnej Gminy Andrychów na lata 2013-2015	Strategia Rozwiązywania Problemów Społecznych w Gminie Wadowice na lata 2014-2020	Strategia Rozwoju Województwa Małopolskiego (kierunki rozwoju)	Regionalny Program Operacyjny Województwa Małopolskiego	Krajowa Strategia Rozwoju Regionalnego 2010-2020: Regiony, Miasta, Obszary Wiejskie	Strategia na rzecz inteligentnego i zrównoważonego rozwoju sprzyjającego włączeniu społecznemu Europa 2020
<p>Cel ogólny: 1. Wspieranie rozwoju przedsiębiorczości na obszarze LSR w szczególności sektora turystyki lub rekreacji</p>	<p>Cel strategiczny: Konkurencyjna i innowacyjna gospodarka powiązana z efektywnym systemem edukacji i aktywnością mieszkańców</p>	<p>Cel strategiczny 3.1 - rozwój przedsiębiorczości i - zmiana Jakościowa</p>			<p>1.4 Rozwój kształcenia zawodowego i wspieranie zatrudnienia 1.5 Wzmacnianie i promocja przedsiębiorczości 5.2 Rozwój gospodarczy małych i średnich miast oraz terenów wiejskich</p>	<p>Oś priorytetowa 3 Przedsiębiorcza małopolska Cel tematyczny 3. Wzmacnianie konkurencyjności MŚP. Oś priorytetowa 6 Dziedzictwo regionalne Cel tematyczny 8. Promowanie trwałego i wysokiej jakości zatrudnienia oraz wsparcie mobilności pracowników</p>	<p>Cel 1. Wspomaganie wzrostu konkurencyjności regionów „konkurencyjność”</p>	<p>Rozwój sprzyjający włączeniu społecznemu – gospodarka charakteryzująca się wysokim poziomem zatrudnienia i zapewniająca spójność gospodarczą, społeczną i terytorialną Projekt przewodni: „Program na rzecz nowych umiejętności i zatrudnienia”</p>

<p style="writing-mode: vertical-rl; transform: rotate(180deg);">Cel ogólny: 2.Podniesienie jakości życia w oparciu o walory turystyczne lub kapitał społeczny</p>	<p>Cel strategiczny: Wysoka dostępność komunikacyjna gminy dla konkurencyjności gospodarczej i spójności regionalnej</p> <p>Cel strategiczny: Wysoka atrakcyjność turystyczna i rekreacyjna gminy</p> <p>Cel strategiczny: Doskonalenie jakości usług publicznych oraz wzmacnianie kapitału społecznego</p> <p>Cel operacyjny III.2 Rozwój oferty kulturalnej</p> <p>Cel strategiczny: Doskonalenie jakości usług publicznych oraz</p>	<p>Cel strategiczny: 2.1 Gmina wygodna do życia - dostępność komunikacyjna i Transportowa</p> <p>1.4 cyfrowy kapitał społeczny</p> <p>1.3 spójność społeczna</p> <p>1.1 Społeczeństwo obywatelskie - wzrost kompetencji - rozwój kapitału ludzkiego</p> <p>Cel strategiczny: 2.1 Gmina wygodna do życia - ochrona przestrzeni kulturalnej i tożsamości lokalnej - duża i mała infrastruktura sportu i rekreacji</p> <p>1.2 Jakość i dostępność usług w obszarach: zdrowie – kultura -rekreacja/ sport</p> <p>Cel strategiczny:</p>	<p>Cel główny Zwiększenie aktywności życiowej lub społecznej mieszkańców w Gminy Andrychów ze szczególnym uwzględnieniem osób zagrożonych wykluczeniem lub marginalizacją.</p>	<p>Cel główny Zapewnienie mieszkańcom wysokiego poziomu i jakości życia, ochrony zdrowia i bezpieczeństwa oraz równego dostępu do kultury i edukacji</p>	<p>3.3 Zwiększenie dostępności transportowej obszarów o najniższej dostępności w regionie</p> <p>3.5 Rozwój infrastruktury dla społeczeństwa informacyjnego</p> <p>6.3 Poprawa bezpieczeństwa społecznego: integrująca polityka społeczna</p> <p>7.2 Kształtowanie i rozwój aktywności obywatelskiej oraz wzmacnianie kapitału społecznego</p> <p>2.1 Ochrona małopolskiej przestrzeni kulturowej</p> <p>2.2 Zrównoważony rozwój infrastruktury oraz</p>	<p>Oś priorytetowa 6: Dziedzictwo regionalne</p> <p>Cel: podniesienie atrakcyjności i konkurencyjności regionu w oparciu o zasoby dziedzictwa regionalnego</p> <p>Oś priorytetowa 9: regiony spójnie społecznie</p> <p>Cel: wzrost spójności wewnątrzregionalnej w wymiarze społecznym i zdrowotnym</p> <p>Cel tematyczny 9. Promowanie włączenia społecznego, walka z ubóstwem i wszelką dyskryminacją</p>	<p>Cel 2. Budowanie spójności terytorialnej i przeciwdziałanie marginalizacji obszarów problemowych „spójność”</p>	<p>Rozwój sprzyjający włączeniu społecznemu – gospodarka charakteryzująca się wysokim poziomem zatrudnienia i zapewniająca spójność gospodarczą , społeczną i terytorialną</p> <p>Projekt przewodni: „Europejski program walki z ubóstwem”</p> <p>Zrównoważony rozwój – wspieranie gospodarki efektywniej korzystającej z zasobów, bardziej przyjaznej środowisku i bardziej konkurencyjnej</p> <p>projekt przewodni: „Europa efektywnie korzystająca z zasobów”</p>
--	---	---	---	---	--	--	---	--

	<p>wzmacnianie kapitału społecznego</p> <p>Cel operacyjny</p> <p>III.3 Poprawa stanu środowiska naturalnego</p>	<p>2.1 Gmina wygodna do życia</p> <p>- wzorcowa jakość środowiska</p>			<p>komercjalizacja usług czasu wolnego</p> <p>2.4 Wzmocnienie promocji dziedzictwa regionalnego oraz oferty przemysłów czasu wolnego</p> <p>4.5 Rozwój Małopolski Zachodniej</p> <p>6.1 Poprawa bezpieczeństwa ekologicznego oraz wykorzystanie ekologii dla rozwoju Małopolski</p>			
--	---	--	--	--	--	--	--	--

Źródło: opracowanie własne

XI. MONITORING I EWALUACJA

Skuteczność realizacji LSR, w tym osiągnięcie określonych celów i efektów, wiąże się nierozdzielnie z koniecznością bieżącego monitorowania oraz okresowej ewaluacji podejmowanych działań.

Monitoring funkcjonowania LGD będzie przeprowadzany przez pracowników Biura LGD oraz przez Zarząd LGD, a więc przez podmioty wewnętrzne.

Monitoringowi będą podlegały takie elementy jak: 1. Harmonogram ogłaszanych konkursów; 2. Budżet LSR; 3. Wskaźniki realizacji LSR; 4. Zainteresowanie stroną internetową LGD; 5. Pracownicy Biura oraz funkcjonowanie Biura LGD.

Za ewaluację wdrażania LSR odpowiedzialny będzie powołany specjalnie do tego, przez Zarząd LGD, Zespół ds. Ewaluacji LSR, w skład którego wchodzić mogą przedstawiciele Zarządu LGD, Rady LGD, Komisji Rewizyjnej, eksperci zewnętrzni wybrani w drodze konkursu przez Zarząd LGD oraz inne osoby i podmioty, które zgłoszą się i wyrażą chęć współpracy. Zebraniem niezbędnych do przeprowadzenia ewaluacji danych zajmie się Biuro LGD.

Ewaluacji będą podlegały takie elementy jak: 1. Działalność LGD, Funkcjonowanie Biura i pracowników; 2. Skuteczność promocji i aktywizacji społeczności lokalnej; 3. Stopień realizacji celów LSR i stopień realizacji wskaźników; 4. Harmonogram rzeczowo-finansowy; 5. Budżet LSR.

LSR planuje wykorzystanie następujących kryteriów ewaluacji:

- trafność;
- efektywność;
- skuteczność;
- oddziaływanie/wpływ;
- trwałość efektów.

Zostanie przeprowadzona również ewaluacja zewnętrzna, wynikająca z umowy ramowej. Ewaluację zewnętrzną powinien przeprowadzić zewnętrzny ewaluator. Realizacja badania odbywa się jednokrotnie – w 2021 r. Ewaluacja zewnętrzna może zostać zlecona wspólnie, tj. badanie obejmuje kilka lub wszystkie LGD z terenu województwa.

Ewaluacja zewnętrzna dotyczyć będzie co najmniej następujących obszarów badawczych:

- ocena wpływu na kapitał społeczny;
- przedsiębiorczość;
- turystyka i dziedzictwo kulturowe;
- grupy defaworyzowane;
- innowacyjność;
- projekt współpracy;
- ocena funkcjonowania LGD;
- ocena procesu wdrażania;
- wartość dodana podejścia LEADER.

Podczas procesu badawczego zapewniona zostanie triangulacja metod i technik badawczych poprzez zastosowanie analizy danych zastanych, badań jakościowych oraz badań ilościowych.

W wyniku ewaluacji zewnętrznej sporządzony zostanie raport.

Badanie przeprowadzone zostanie zgodnie z Wytycznymi nr 5/3/2017 Ministra Rolnictwa i Rozwoju Wsi w zakresie monitoringu i ewaluacji strategii rozwoju lokalnego kierowanego przez społeczność w ramach Programu Rozwoju Obszarów Wiejskich na lata 2014-2020.

Celem zastosowania monitoringu i ewaluacji jest zbadanie czy LGD w sposób właściwy realizuje postawione przed sobą założenia. Stałe monitorowanie i okresowa ewaluacja pozwoli na podniesienie jakości i efektywności podejmowanych działań a wnioski wyciągane z analizy zebranych w trakcie monitoringu i ewaluacji danych, pozwolą na szybką i sprawną odpowiedź na dynamicznie zmieniające się uwarunkowania społeczno-gospodarcze na terenie LGD.

Szczegółowe zasady monitoringu oraz ewaluacji zostały sformułowane w „Procedurze monitoringu i ewaluacji”.

XII. STRATEGICZNA OCENA ODDZIAŁYWANIA NA ŚRODOWISKO

Zgodnie z art. 47 ustawy z dnia 3 października 2008r. o udostępnianiu informacji o środowisku i jego ochronie, udziale społeczeństwa w ochronie środowiska oraz o ocenach oddziaływania na środowisko (Dz.U. 2013, poz. 1235, tj. z późn. zm.) Stowarzyszenie Lokalna Grupa Działania „Wadoviana” zwróciło się do Regionalnej Dyrekcji Ochrony Środowiska w Krakowie z prośbą o uzgodnienie konieczności przeprowadzenia strategicznej

oceny oddziaływania na środowisko dla projektu dokumentu „Strategia Rozwoju Lokalnego kierowanego przez społeczność dla obszarów wiejskich Gminy Wadowice i Andrychów na lata 2014-2020”.

W odpowiedzi na wystosowane zapytanie Regionalny Dyrektor Ochrony Środowiska w Krakowie stwierdził, iż przedłożony projekt dokumentu, z uwagi na ogólny charakter przewidzianych do realizacji działań oraz brak możliwości oceny wystąpienia znaczącego oddziaływania na środowisko w tym obszarze Natura 2000, nie wymaga przeprowadzenia strategicznej oceny oddziaływania na środowisko w myśl przepisów ustawy o udostępnianiu informacji o środowisku i jego ochronie, udziale społeczeństwa w ochronie środowiska oraz o ocenach oddziaływania na środowisko (Dz. U. Nr 199, poz. 1227).

WYKAZ WYKORZYSTANEJ LITERATURY

1. *Strategia Rozwoju Gminy Andrychów na lata 2014-2020*, Andrychów, 2014.
2. *Strategia Rozwoju Gminy Wadowice na lata 2014-2020*, Wadowice, 2015.
3. *Raport z badania ewaluacyjnego działalności LGD „Wadoviana”*, Grupa ERGO Sp. z o.o., Wrocław, 2015.
4. Statut Stowarzyszenia LGD „Wadoviana”, tekst jednolity z dnia 01.10.2015 r.
5. *Rynek Pracy w Małopolsce, Aktywizacja zawodowa i integracja społeczna*, Wojewódzki Urząd Pracy w Krakowie, Kraków 2014.
6. Dane z Powiatowego Urzędu Pracy w Wadowicach.
7. Moczydłowska J., *Wyuczona bezradność- psychologiczna bariera w ograniczaniu nierówności społecznych*, Wyższa Szkoła Finansów i Zarządzania w Białymstoku – Filia w Ełku, Ełk, 2005.
8. *Charakterystyka Zasobów Ludzkich dla Powiatu Wadowickiego*, Wojewódzki Urząd Pracy w Krakowie, Kraków, 2009.
9. Dane z Referatu Podatkowego Urzędu Miejskiego w Wadowicach (stan na 01.01.2013).
10. Dane z Banku Danych Lokalnych, GUS (Podmioty Gospodarki Narodowej wpisane do rejestru REGON w latach 2010-2013).
11. *Ustawa z dnia 20 kwietnia 2004 r. o promocji zatrudnienia i instytucjach rynku pracy*, (Dz.U. 2004 nr 99 poz. 1001).
12. Turek K., Czarnik Sz., *Wpływ poziomu wykształcenia na karierę zawodową*, [w:] J. Górniak, „Kompetencje jako klucz do rozwoju Polski”, Polska Agencja Rozwoju Przedsiębiorczości – Uniwersytet Jagielloński, Warszawa 2012.
13. *Charakterystyka zasobów ludzkich Małopolski – powiat wadowicki*”, Instytut Rozwoju Miast dla WUP w Krakowie, Kraków 2012.
14. *Podstawowe fakty o organizacjach pozarządowych, raport z badania*, Stowarzyszenie Klon/Jawor, Warszawa, 2013.
15. *Narodowa Strategia Integracji Społecznej dla Polski*, opracowana przez Ministerstwo Gospodarki, Pracy i Polityki Społecznej, Warszawa 2004.
16. *Zaangażowanie społeczne Polek i Polaków –raport z badania 2013*, Stowarzyszenie Klon/Jawor, 2014.
17. D. Głogosz, *Problemy rozwoju sektora pozarządowego w Polsce – charakterystyka ogólna*, w: S. Golinowska (red.), „Pozarządowe instytucje społeczne. Między państwem a społeczeństwem”, Warszawa 1999.
18. *Program współpracy Gminy Andrychów z organizacjami pozarządowymi oraz innymi podmiotami prowadzącymi działalność pożytku publicznego na rok 2015*, Andrychów, 2014.
19. *Strategia Rozwiązywania Problemów Społecznych w Gminie Wadowice na lata 2014-2020*, Wadowice, 2014.
20. *Strategia Rozwoju Powiatu Wadowickiego na lata 2015-2020*, Wadowice, 2014.
21. *Program Opieki nad Zabytkami Powiatu Wadowickiego*, Starostwo Powiatowe w Wadowicach, Wadowice 2012.
22. *Badanie ruchu turystycznego w województwie małopolskim*, Gdańsk 2013.
23. D. Chudy-Hyski, *Ocena wybranych uwarunkowań rozwoju funkcji turystycznej obszaru*, w: „Infrastruktura i ekologia terenów wiejskich”, Nr 2/1/2006, PAN, Oddział w Krakowie.
24. Limity środków dla III kwartału 2015 roku oraz dane nt stanu realizacji wniosków w ramach działania 413 przekazane przez ARiMR .
25. Agnieszka Pacut, *Przedsiębiorczość społeczna w Polsce – problemy i wyzwania*, Zarządzanie Publiczne Nr 4(14)/2010

Załączniki do LSR

Załącznik nr 1. Procedura aktualizacji LSR.....	62
Załącznik nr 2. Procedura monitoringu i ewaluacji.....	63
Załącznik nr 3. Plan działania wskazujący harmonogram osiągania poszczególnych wskaźników produktu.....	65
Załącznik nr 4. Budżet LSR.....	71
Załącznik nr 5. Plan Komunikacji.....	72

ZAŁĄCZNIKI DO LSR

ZAŁĄCZNIK NR 1. PROCEDURA AKTUALIZACJI LSR

PROCES AKTUALIZACJI LSR

Wdrażanie i aktualizacja Strategii Rozwoju Lokalnego Kierowanego Przez Społeczność są ze sobą ściśle powiązane. Decyzja o aktualizacji dokumentu będzie podejmowana na podstawie oceny procesu wdrażania oraz uwarunkowań, wpływających na ten proces. Aktualizacja będzie wynikiem analizy:

- zmiany uwarunkowań rozwojowych obszaru LSR – wewnętrznych, zewnętrznych oraz aspiracji i oczekiwań lokalnych podmiotów,
- efektów realizacji przedsięwzięć zaplanowanych w LSR,
- skuteczności organizacji promocji i wsparcia wdrażania strategii.

Aktualizacja LSR, będzie wspomagana poprzez wykonywanie:

- Monitoringu uwarunkowań rozwoju obszaru operacyjnego LGD, a przede wszystkim tych zawartych w analizie SWOT. Skoro cele i przedsięwzięcia wynikają bezpośrednio z przeprowadzonej analizy, zmiana układu silnych i słabych stron wewnątrz obszaru, oraz szans i zagrożeń w jego otoczeniu, prowadzić może do zmian treści całej strategii, lub jej części, adekwatnie do powstałych zmian.
- Monitoringu przedsięwzięć wdrażających strategię, w kontekście realizowanych celów strategii. Przedsięwzięcia, są sposobem osiągania celów, a ich realizacja powinna być na bieżąco identyfikowana. Szczególnie dotyczy to takich obszarów jak: skuteczność osiągania wyników zakładanych bezpośrednio w ramach przedsięwzięć, skuteczność osiągania celów ogólnych i szczegółowych strategii na skutek realizacji przedsięwzięć, dotrzymywania harmonogramów dotyczących realizacji przedsięwzięć i zawartych w nich zadań, poziomu zainteresowania podmiotów lokalnych podejmowaniem działań w ramach przedsięwzięć.
- Monitoringu organizacji promocji i wsparcia wdrażania strategii, jako warunku skutecznego zarządzania procesem. Lokalna grupa działania, w celu odpowiedniego wdrożenia LSR, zadbać musi o skuteczną jej promocję wśród podmiotów lokalnych, oraz udzielić wsparcia merytorycznego i technicznego w przygotowaniu przez podmioty jak najwyższej jakości projektów, jakie będą w ramach LSR realizowane.

W wyniku prowadzonych analiz aktualizacja LSR może nastąpić okresowo – na początku roku kalendarzowego, po dokonaniu podsumowania wykonania LSR za rok poprzedni lub też doraźnie – jako skutek istotnych zmian uwarunkowań jej wdrażania.

Aktualizacja LSR – w zależności od potrzeb – może za sobą pociągać zmiany strategii w zakresie:

- zmiany przedsięwzięć (wyeliminowanie przedsięwzięć nie cieszących się zainteresowaniem beneficjentów, ograniczenie tych przedsięwzięć dla których udało się uzyskać pożądane efekty etc.),
- zmiany celów (oraz ponowne zdefiniowanie przedsięwzięć),
- kompleksowego przeformułowania strategii przez powtórzenie partnerskiego procesu budowania.

Od poziomu koniecznych modyfikacji w LSR będzie zależał wymagany udział podmiotów lokalnych w formułowaniu zmian. W przypadku samej zmiany przedsięwzięć, decyzję podejmie Zarząd Stowarzyszenia LGD „Wadoviana” na wniosek Rady zawsze po zasięgnięciu opinii lokalnych środowisk, wykorzystując w tym celu metody partycypacji społecznej opisane w LSR. W przypadku zmiany celów, konieczne będzie uruchomienie procesu konsultowania, przed wprowadzeniem zmian. W sytuacji kompleksowych zmian powielony zostanie proces partycypacji zastosowany podczas budowania dokumentu.

Partnerskie zasady, będą obecne również w procesie aktualizacji. Przejawiają się one w zapewnieniu odpowiedniej promocji i udziału społeczności lokalnej poprzez wykorzystanie metod partycypacji opisanych w odpowiednim rozdziale LSR.

Każdorazowo zmiany wymagają akceptacji Zarządu Stowarzyszenia LGD „Wadoviana”.

Tabela 1. Elementy, które będą monitorowane.

Elementy poddane badaniu	Wykonawca badania	Źródła danych i metody ich zbierania	Czas i okres pomiaru	Analiza i ocena danych
Harmonogram ogłaszania konkursów	Biuro LGD (ocena własna)	Rejestr ogłoszonych konkursów	Raz na kwartał	Zgodność ogłaszanych konkursów z przyjętym harmonogramem konkursów LSR, ocena stopnia realizacji zadań wdrażanych w ramach LSR
Budżet LSR	Biuro LGD (ocena własna)	Dokumentacja własna LGD, informacja z Samorządu Województwa	Raz na kwartał	Stopień wykorzystania budżetu przeznaczonego na wdrażanie LSR w odniesieniu do środków zakontraktowanych
Wskaźniki realizacji LSR	Biuro LGD (ocena własna)	Ankiety monitorujące beneficjentów, dokumentacja własna LGD	Raz na kwartał	Stopień realizacji wskaźników produktu i rezultatu
Zainteresowanie stroną LGD	Biuro LGD (ocena własna)	Licznik odwiedzin strony internetowej, dane od administratora strony internetowej	Raz na kwartał	Skuteczność przekazywania/uzyskiwania informacji na temat działalności LGD
Pracownicy Biura LGD, funkcjonowanie Biura Zarządu	Zarząd LGD	Anonimowe ankiety od odbiorców świadczonego przez pracowników biura doradztwa	Raz na kwartał	Ocena pracy pracowników, sposób przekazywania istotnych informacji potencjalnym beneficjentom, pomoc w rozwiązywaniu problemów, jakość i efektywność świadczonego doradztwa

Źródło: opracowanie własne

Tabela 2. Elementy podlegające ewaluacji.

Elementy poddane badaniu	Wykonawca badania	Źródła danych i metody ich zbierania	Czas i okres pomiaru	Analiza i ocena danych wraz z kryteriami oceny
Działalność LGD, pracownicy i funkcjonowanie biura	Zespół ds. ewaluacji (ocena zewnętrzna) lub Biuro LGD (ocena własna)	Badania ankietowe, opinie beneficjentów, rozmowy z mieszkańcami na otwartych spotkaniach, wywiady z wnioskodawcami.	Ocena roczna w latach 2016–2022, dokonywana w pierwszym kwartale roku kolejnego, I półrocze 2023 do końca III kwartału 2023.	Ocena skuteczności, efektywności, trafności, trwałości oraz wpływu działalności prowadzonej przez Stowarzyszenie w odniesieniu do założeń LSR.
Skuteczność promocji i aktywizacji społeczności lokalnej	Zespół ds. ewaluacji (ocena zewnętrzna) lub Biuro LGD (ocena własna)	Badania ankietowe wśród mieszkańców, prowadzone bezpośrednio, za pośrednictwem strony internetowej Stowarzyszenia.	Ocena roczna w latach 2016–2022, dokonywana w pierwszym kwartale roku kolejnego, I półrocze 2023 do końca III kwartału 2023.	Ocena skuteczności, efektywności, trafności, trwałości oraz wpływu działań promocyjnych i aktywizacyjnych podejmowanych przez LGD.
Stopień realizacji celów LSR – stopień realizacji wskaźników.	Zespół ds. ewaluacji (ocena zewnętrzna) lub Biuro LGD (ocena własna)	Ankiety beneficjentów, sprawozdania beneficjentów. Dokumentacja własna LGD	Ocena dwuletnia, dokonywana w pierwszym kwartale roku kolejnego, I półrocze 2023 do końca III kwartału 2023.	Ocena trafności założeń realizowanych w ramach LSR. Określenie skuteczności osiągnięcia poszczególnych celów.
Harmonogram rzeczowo-finansowy LSR.	Zespół ds. ewaluacji (ocena zewnętrzna) lub Biuro LGD (ocena własna)	Dokumentacja własna LGD.	Raz na kwartał. Ostatnia wykonywana w październiku 2023 roku.	Ocena trafności, efektywności i skuteczności ogłaszanych i realizowanych projektów w odniesieniu do harmonogramu określonego w LSR.
Budżet LSR	Zespół ds. ewaluacji (ocena zewnętrzna) lub Biuro LGD (ocena własna)	Dokumentacja własna LGD.	Raz na kwartał. Ostatnia wykonywana w grudniu 2023 roku.	Ocena skuteczności i efektywności wydatkowanych środków finansowych z przyznanego budżetu na poszczególne zadania.

Źródło: opracowanie własne

ZAŁĄCZNIK NR 3 PLAN DZIAŁANIA WSKAZUJĄCY HARMONOGRAM OSIĄGANIA POSZCZEGÓLNYCH WSKAŹNIKÓW PRODUKTU I REZULTATU

Tabela 1. Plan działania w ramach poddziałania 19.2 „Wsparcie na wdrażanie operacji w ramach strategii rozwoju lokalnego kierowanego przez społeczność” oraz 19.3 „Przygotowanie i realizacja działań w zakresie współpracy z lokalną grupą działania”.

CEL OGÓLNY nr 1 Wspieranie rozwoju przedsiębiorczości na obszarze LSR, w szczególności sektora turystyki lub rekreacji	Lata	2016-2018			2019-2021			2022 -2024			RAZEM 2016-2024		Podziałanie	
	Nazwa wskaźnika	Wartość z jedn. miary	% realizacji narastająco	wsparcie w EURO	Wartość z jedn. miary	% realizacji narastająco	wsparcie w EURO	Wartość z jedn. miary	% realizacji narastająco	wsparcie w EURO	Razem wartość wskaźnika	Suma w EURO		
Cel szczegółowy 1.1 Tworzenie możliwości zatrudnienia														
Wskaźnik rezultatu	Liczba utworzonych miejsc pracy (ogółem)	8	44%		7	83%		33	100%		48		Realiz. LSR	
Przedsięwzięcie 1.1.1 Zakładanie nowych mikro i małych przedsiębiorstw	Wskaźniki produktu	Liczba operacji polegająca na utworzeniu nowego przedsiębiorstwa	3	43%	37 500	3	86%	37 500	21	100%	295 727	27	370 727	Realiz. LSR
Przedsięwzięcie 1.1.2 Rozwój mikro i małych przedsiębiorstw		Liczba operacji polegająca na rozwoju istniejącego przedsiębiorstwa	5	50%	375 000	3	80%	225 000	12	100%	397 734	20	997 734	Realiz. LSR
Przedsięwzięcie 1.1.3 Rozwój produktów lokalnych		Liczba operacji polegających na rozwoju działalności gospodarczej, wykorzystujących potencjał produktów lokalnych	0	0%	0	1	100%	33 923 ,11	0	100%	0	1	33 923 ,11	Realiz. LSR
Razem wskaźniki produktu dla celu szczegółowego 1.1				412 500			296 423,11			693 461			1 402 384,11	
Cel szczegółowy 1.2 Podniesienie poziomu innowacji w przedsiębiorstwach														

Wskaźniki rezultatu		Liczba utworzonych miejsc pracy w przedsiębiorstwach, które wdrożyły innowacyjne rozwiązania	1	50%		1	100%		0	100%		2		Realizacja LSR
		Liczba osób, które podniosły kompetencje z zakresu innowacyjnych rozwiązań	1	25%		1	100%		0	100%		2		Realizacja LSR
		Liczba projektów współpracy skierowanych do przedsiębiorców z zakresu innowacyjnych rozwiązań	1	100%		0	100%		0	100%		1		Proj. Współpraca
Przedsięwzięcie 1.2.1 Wprowadzanie do przedsiębiorstw innowacyjnych rozwiązań poprzez inwestycje i/lub szkolenia	Wskaźniki produktu	Liczba innowacyjnych operacji wdrażanych przez przedsiębiorstwa, które otrzymały wsparcie	1	25%	21 875	0	100%	9 234	0	100%	0	1	31 109	Realizacja LSR
		Liczba zrealizowanych projektów współpracy międzynarodowej w zakresie innowacyjnych rozwiązań poprzez inwestycje i/lub szkolenia	1	100%	4 583,33	0	100%	0	0	100%	0	1	4 583,33	Proj. Współpraca
Razem wskaźniki produktu dla celu szczegółowego 1.2			26 458,33		9 234		0		35 692,33					
Razem wskaźniki produktu dla celu ogólnego			438 958,33		305 657,11		693 461		1 438 076,44					
Razem planowane wsparcie na przedsięwzięcia dedykowane tworzeniu i utrzymaniu miejsc pracy w ramach poddziałania Realizacja LSR PROW											1 433 493,11			
% budżetu poddziałania Realizacja LSR											57,04%			

CEL OGÓLNY nr 2 Podniesienie jakości życia w oparciu o walory turystyczne lub kapitał społeczny	Lata		2016-2018			2019-2021			2022 -2024			RAZEM 2016- 2024		Po dd zia
	Nazwa wskaźnika	Wartość z jedn. miary	% realizacji narastająco	wsparcie w EURO	Wartość z jedn. miary	% realizacji narastająco	wsparcie w EURO	Wart. z jedn. miary	% realizacji narastająco	wsparcie w EURO	Razem wartość wskaźnika	Suma w EURO		
Cel szczegółowy 2.1 Rozwój obszaru w szczególności w kierunku turystyki, rekreacji, kultury i dziedzictwa.														
Wskaźniki rezultatu	Wzrost liczby osób odwiedzających zabytki i obiekty niekomercyjnej i ogólnodostępnej infrastruktury rekreacyjnej, turystycznej lub kulturalnej	400	43 %		400	87 %		300	100 %		1 100		Realiz . LSR	
	Liczba osób, które skorzystały ze szkoleń/wyjazdów studyjnych dot. współpracy w zakresie usług turystycznych	7	15%		19	58%		19	100 %		45		Realiz . LSR	
	Liczba projektów współpracy wykorzystujących lokalne zasoby: przyrodnicze, kulturowe, historyczne, turystyczne, produkty lokalne	2	100%		0	100%		0	100 %		2		Proj. współ pracy	
	Liczba projektów współpracy skierowanych do przedsiębiorców, grup defaworyzowanych (określonych w LSR) lub turystów	2	100%		1	100%		0	100 %		3		Proj. współ pracy	

P.2.1.1 Tworzenie i/lub rozwój niekomercyjnej i ogólnodostępnej infrastruktury rekreacyjnej, turystycznej lub kulturalnej, w tym wykorzystującej innowacyjne rozwiązania	Wskaźniki produktu	Liczba nowych lub rozwiniętych obiektów niekomercyjnej i ogólnodostępnej infrastruktury rekreacyjnej, turystycznej lub kulturalnej, w tym wykorzystujących innowacyjne rozwiązania	2	40%	210 000	2	80%	210 000	5	100%	373 067	9	793 067	Realiz. LSR
		Liczba zrealizowanych projektów współpracy w zakresie infrastruktury rekreacyjnej i turystycznej	0	0%	0	1	100%	171 000	0	100%	0	1	171 000	Proj. Współpracy
		Liczba LGD uczestniczących w projekcie współpracy	0	0%	0	4	100%		0	100%	0	4		
P.2.1.2 Renowacja i/lub restauracja obiektów zabytkowych i ich otoczenia, w tym z wykorzystaniem innowacyjnych rozwiązań		Liczba zabytków i ich otoczenia poddanych pracom renowacyjnym lub restauratorskim w wyniku wsparcia otrzymanego w ramach realizacji strategii, z wykorzystaniem innowacyjnych rozwiązań	2	40%	100 000	4	100%	96 470	0	100%	0	6	196 470	Realiz. LSR

P.2.1.3 Promocja dziedzictwa lokalnego lub obszaru LSR	Liczba inicjatyw/działań promujących dziedzictwo lokalne lub obszar LSR	6	75%	34 953,64	2	100%	14 224,25	0	100%	0	8	49 177,89	Realiz. LSR
	Liczba zrealizowanych projektów współpracy krajowej	2	100%	7 625	0	100%	0	0	100%	0	2	7 625	Proj. współpracy
	Liczba zrealizowanych projektów współpracy międzynarodowej	2	100%	9 083,33	0	100%	0	0	100%	0,00	2	9 083,33	Proj. współpracy
P.2.1.4 Wspieranie współpracy w zakresie świadczenia usług turystycznych	Liczba szkoleń/wyjazdów studyjnych dot. współpracy w zakresie usług turystycznych	1	100%	10 763	0	100%	0,00	0	100%	0	1	10 763	Realiz. LSR
Razem wskaźniki produktu dla celu szczegółowego 2.1		372 424,97			491 694,25			373 067			1 237 186,22		
Cel szczegółowy 2.2 Rozwój aktywności mieszkańców obszaru LSR													
Wskaźniki rezultatu	Liczba osób uczestniczących w działaniach aktywizujących społeczność lokalną	57	57%		43	100%		0	100%		100		Realiz. LSR
	Liczba osób uczestniczących w działaniach informacyjno-edukacyjnych w zakresie ochrony środowiska i/lub przeciwdziałaniu negatywnym zmianom klimatu	30	75%		10	100%		0	100%		40		Realiz. LSR
	Liczba projektów współpracy wykorzystujących lokalne zasoby: przyrodnicze, kulturowe, historyczne, turystyczne, produkty lokalne	2	100%		0	100%		0	100%		2		Proj. Współpracy

		Liczba projektów współpracy skierowanych do przedsiębiorców, grup defaworyzowanych (określonych w LSR) lub turystów	2	100%		0	100%		0	100%	0,00	2		Proj. Współpracy	
		Liczba osób, które otrzymały wsparcie po uprzednim udzieleniu indywidualnego doradztwa w zakresie ubiegania się o wsparcie na realizację LSR, świadczonego w biurze LGD	25	49%		20	88%		6	11%	120 897,47		80		Aktywizacja społeczności lokalnej
		Liczba osób uczestniczących w spotkaniach informacyjno – konsultacyjnych	108	50%		108	100%		0	100%	0,00		216		
		Liczba osób zadowolonych ze spotkań przeprowadzonych przez LGD	87	50%		87	100%		0	100%	0,00		174		
P.2.2.1 Realizacja działań aktywizujących społeczność lokalną, w tym grupy defaworyzowane	Wskaźniki produktu	Liczba działań aktywizujących społeczność lokalną, w tym grupy defaworyzowane	4	57%	10 000	3	100%	8 833	0	100%	0	7	18 833	Realiz. LSR	
		Liczba zrealizowanych projektów współpracy krajowej	2	100%	7 625	0	100%	0	0	100%	0	2	7 625	Proj. współpracy	
		Liczba zrealizowanych projektów współpracy międzynarodowej	2	100%	9 083,33	0	100%	0	0	100%	0,00	2	9 083,33	Proj. współpracy	
		Liczba osobodni szkoleń dla organów LGD	20	67%	2 339,16	7	90%	612,50	3	100%	173,18	30	3 124,84	Aktywizacja społeczności	
		Liczba osobodni szkoleń dla pracowników LGD	26	62%	3 046,46	11	88%	1 179,75	5	100%	565,63	42	4 791,84		

	Liczba podmiotów którym udzielono indywidualnego doradztwa	298	37%	150 421,79	372	83%	180 831,71	136	100%	120 964,83	806	452 218,33	
	Liczba spotkań informacyjno-konsultacyjnych LGD z mieszkańcami	9	33%	16 599	18	100%	13 401	0	100%	0	27	30 000	
P.2.2.2 Działania informacyjno-edukacyjne w zakresie ochrony środowiska i/lub przeciwdziałaniu negatywnym zmianom klimatu	Liczba działań informacyjno-edukacyjnych w zakresie ochrony środowiska i/lub przeciwdziałaniu negatywnym zmianom klimatu.	3	100%	11 196	0	0%	0	0	0%	0	3	11 196	Realiz. LSR
Razem wskaźniki produktu dla celu szczegółowego 2.2		210 310,74		204 857,96		121 703,64		536 872,34					
Razem wskaźniki produktu dla celu ogólnego		584 472,71		698 986,21		490 599,64		1 774 058,56					
Razem wdrażanie LSR, projekty współpracy i Aktywizacja społeczności lokalnej		1 023 431,04		1 055 212,21		1 133 467,75		3 212 111					

Źródło: opracowanie własne

ZAŁĄCZNIK NR 4. BUDŻET LSR W PODZIALE NA POSZCZEGÓLNE FUNDUSZE EFSI I ZAKRESY WSPARCIA TJ. REALIZACJĘ OPERACJI W RAMACH LSR, WDRAŻANIE PROJEKTÓW WSPÓŁPRACY, KOSZTY BIEŻĄCE I AKTYWIZACJĘ, A W PRZYPADKU LSR WSPÓŁFINANSOWANYCH Z EFRROW DODATKOWO „PLAN FINANSOWY W ZAKRESIE PODDZIAŁANIA 19.2 PROW 2014-2020”

Tabela 1. Budżet.

Zakres wsparcia	Wsparcie finansowe (EURO)	
	PROW	Razem EFSI
Realizacja LSR (art. 35 ust. 1 lit. b rozporządzenia nr 1303/2013)	2 513 000	2 513 000
Współpraca (art. 35 ust. 1 lit. c rozporządzenia nr 1303/2013)	209 000	209 000
Koszty bieżące (art. 35 ust. 1 lit. d rozporządzenia nr 1303/2013)	460 135	460 135
Aktywizacja (art. 35 ust. 1 lit. e rozporządzenia nr 1303/2013)	30 000	30 000
Razem	3 212 135	3 212 135

Źródło: opracowanie własne

Tabela 2. Plan finansowy w zakresie poddziałania 19.2 PROW 2014-2020.

	Wkład EFRROW	Budżet państwa	Wkład własny będący wkładem krajowych środków publicznych	RAZEM
Beneficjenci inni niż jednostki sektora finansów publicznych	1 003 286,02 euro	573 463,98 euro	X	1 576 750 euro
Beneficjenci będący jednostkami sektora finansów publicznych	595 735,87 euro	X	340 514,13 euro	936 250 euro
Razem	1 599 021,89 euro	573 463,98 euro	340 514,13 euro	2 513 000 euro

Źródło: opracowanie własne

ZAŁĄCZNIK NR 5. PLAN KOMUNIKACJI

Plan komunikacji z lokalną społecznością na lata 2014 - 2023 jest dokumentem określającym zasady prowadzenia działań informacyjno-promocyjnych przez Lokalną Grupę Działania „Wadoviana” w odniesieniu do środków pochodzących z Programu Rozwoju Obszarów Wiejskich na lata 2014-2020 w związku z realizacją Strategii Rozwoju Lokalnego Kierowanego przez Społeczność na lata 2014-2020.

Podstawę Planu Komunikacji stanowi przekonanie, iż dobra komunikacja jest konieczna, aby sprawnie i dobrze zrealizować zadania wynikające ze Strategii Rozwoju Lokalnego Kierowanego przez Społeczność. Naczelną zasadą komunikacji jest przekazywanie mieszkańcom obszaru w odpowiednim czasie i z odpowiednim wyprzedzeniem rzetelnej i wystarczającej informacji. Podstawowym warunkiem w planowaniu skutecznej komunikacji jest jej obustronność, a więc komunikacja na linii LGD – społeczności lokalne –LGD, co pozwala na pozyskiwanie informacji zwrotnej i służy transparentności działań LGD.

1. WYNIKI PRZEPROWADZONEJ ANALIZY

Przy opracowaniu Planu Komunikacji poddano analizie dotychczas stosowane rozwiązania w zakresie komunikacji z mieszkańcami obszaru. Uwzględniono wyniki ankiety przeprowadzonej na potrzeby opracowania LSR na lata 2014-2020 oraz wnioski z badania ewaluacyjnego wdrażania LSR na lata 2009-2015. Temat ten był również diskutowany podczas spotkań konsultacyjno – informacyjnych, gdzie zebrano oczekiwania mieszkańców w zakresie informowania ich o działaniach związanych z realizacją LSR. Uzyskane z powyższych źródeł informacje zostały poddane pod dyskusje podczas spotkań zespołu konsultacyjno-doradczego ds. przygotowywania i wdrażania Strategii Rozwoju Lokalnego Kierowanego przez Społeczność.

Analiza wyników ankiet wskazuje, iż dotychczas najczęstszym źródłem pozyskiwania informacji na temat działania Stowarzyszenia były wydarzenia/ akcje/ imprezy organizowane przez LGD (28,6%) oraz Internet (28,1%). Znaczną rolę, jako kanał komunikacji, stanowił także marketing szeptany – znajomi są źródłem informacji dla 19,6% badanych⁴⁹. Jako najbardziej preferowane kanały komunikacji⁵⁰ respondenci wskazują strony internetowe (40% respondentów) oraz pocztę elektroniczną (30% respondentów). Ogłoszenia prasowe, drukowane broszury i ulotki oraz kontakt osobisty jako preferowaną formę kontaktu wskazuje zdecydowanie niższa liczba osób biorących udział w ankiecie. Dlatego w działaniach zapewniających udział społeczności we wdrażaniu LSR wykorzystywane będą różne formy komunikowania zróżnicowane w zależności od odbiorców.

Podczas spotkań konsultacyjno-informacyjnych dot. tworzenia LSR mieszkańcy biorący udział w konsultacjach zwrócili uwagę na konieczność gromadzenia bazy e-mailowej osób, które są zainteresowane uzyskiwaniem bieżącej informacji i przesyłanie takich informacji z wykorzystaniem poczty elektronicznej. Inną zaproponowaną do wdrożenia przez zespół konsultacyjno-doradczy metodą komunikacji z beneficjentami/ władzami LGD lub podmiotami/osobami, które wyrażą taką chęć, jest komunikat sms, czyli informacja przekazywana w formie krótkiej wiadomości tekstowej.

Dotychczasowe działania komunikacyjne można ocenić pozytywnie, dlatego będą one rozwijane z wykorzystaniem innowacyjnych działań zaproponowanych podczas konsultacji z mieszkańcami. Szczególna uwaga zostanie zwrócona na preferowane kanały komunikacji, tak aby dotrzeć z informacją do jak najszerszego grona odbiorców.

2. CELE DZIAŁAŃ KOMUNIKACYJNYCH

Głównym celem działań komunikacyjnych wynikającym z przeprowadzonej analizy jest wspieranie realizacji celów zawartych w Programie Rozwoju Obszarów Wiejskich 2014-2020 oraz zbudowanie spójnego i pozytywnego wizerunku podejścia RLKS w tym LGD „Wadoviana”. Takie podejście służy też maksymalnemu i efektywnemu wykorzystaniu środków finansowych pochodzących z Unii Europejskiej. Poza tworzeniem trwałego i pozytywnego wizerunku LGD, założone działania komunikacyjne mają przyczynić się do przybliżenia mieszkańcom idei określonych w LSR oraz mają aktywizować lokalną społeczność do włączenia się w realizację LSR poprzez aktywne uczestnictwo w proponowanych przedsięwzięciach. Cel główny będzie realizowany przez następujące **cele ogólne**:

- Podniesienie świadomości społecznej na obszarze LSR w zakresie funkcji jakie spełnia PROW 2014-2020.
- Upowszechnienie informacji o korzyściach płynących z wdrażania LSR.
- Pomoc potencjalnym wnioskodawcom (beneficjentom) w procesie pozyskiwania środków z PROW 2014-2020 za pośrednictwem LGD poprzez profesjonalną informację, motywację, doradztwo i wsparcie.
- Zbudowanie sprawnego systemu komunikacji w ramach LGD i pomiędzy LGD, a podmiotami z obszaru objętego wdrażaniem strategii rozwoju lokalnego kierowanego przez społeczność.

⁴⁹ *Raport z badania ewaluacyjnego działalności LGD „Wadoviana”*, Grupa ERGO Sp. z o.o., op. cit., s. 36.

⁵⁰ Ankieta przeprowadzona na potrzeby przygotowania LSR na lata 2014-2020, Badanie ewaluacyjne wdrażania LSR na lata 2009-2015.

Powyższe cele ogólne realizowane będą poprzez działania o charakterze informacyjnym, edukacyjnym i wizerunkowym.

3. GRUPY DOCELOWE DZIAŁAŃ KOMUNIKACYJNYCH

Grupy docelowe, do których będą kierowane poszczególne działania komunikacyjne zostały określone na podstawie analizy SWOT i diagnozy obszaru. Wśród tych grup są: **mieszkańcy obszaru LSR** i wchodzące w jej skład grupy społeczne oraz grupy defaworyzowane; **faktyczni i potencjalni beneficjenci**, w tym m.in. przedsiębiorcy, organizacje pozarządowe, jednostki samorządu terytorialnego oraz partnerzy społeczni i gospodarczy.

Do **mieszkańców obszaru LSR** kierowane są przede wszystkim komunikaty kształtujące obraz korzyści wynikających z efektywnego wykorzystania środków przewidzianych w LSR, ale również tworzone jest ogólne zainteresowanie społeczeństwa szansą, jaką jest wykorzystanie wsparcia unijnego. W wyniku przeprowadzonej analizy zdefiniowano **grupy defaworyzowane** wymagające szczególnej interwencji na obszarze objętym LSR. Potrzeby komunikacyjne tej grupy są bardzo różnorodne, dlatego komunikat powinien być precyzyjnie dostosowany i mieć za zadanie pobudzenie osób z tej grupy do działania:

1. osoby długotrwale bezrobotne – motywować do pokonywania ograniczeń i wprowadzania zmian,
2. kobiety – motywować do pokonywania ograniczeń i wprowadzania zmian,
3. osoby niepełnosprawne – zapewnienie, aby komunikacja z osobami z różnymi niepełnosprawnościami była taka sama jak w przypadku pozostałych osób,
4. osoby nieposiadające kwalifikacji zawodowych – wskazywać możliwości podniesienia kwalifikacji,
5. osoby powyżej 50 roku życia – wskazanie możliwości rozwoju dalszej kariery zawodowej, promocja przedsiębiorczości i samo zatrudnienia,
6. młodzież - wskazanie możliwości rozwoju kariery zawodowej, promocja przedsiębiorczości i samo zatrudnienia.

W odniesieniu do grup defaworyzowanych zaplanowano konkretne kanały przekazu jako najbardziej efektywne: bezpośredni kontakt przez pracowników OPS i PUP oraz specjalne komunikaty w mediach społecznościowych i prasie tradycyjnej ze względu na różnorodność tej grupy i możliwość odbioru komunikatu.

Faktyczni i potencjalni beneficjenci to grupa bezpośrednio zaangażowana we wprowadzanie zmian. Potrzeby komunikacyjne **faktycznych beneficjentów** będą dotyczyć kwestii ściśle merytorycznych, związanych z realizowaną operacją. Do tej grupy zostanie skierowany komunikat najbardziej rozbudowany i specjalistyczny, tak aby pobudzić i zmotywować ich do dalszego korzystania ze środków unijnych oraz do promowania własnej operacji. Do **potencjalnych beneficjentów** zostanie skierowany komunikat motywujący do składania wniosków. Komunikaty będą formułowane w sposób przejrzysty, zrozumiały, bez nadmiernie często występującego żargonu urzędniczego. Do odbiorców tej grupy można zaliczyć m.in.: jednostki samorządu terytorialnego, organizacje pozarządowe, przedsiębiorców, grupy defaworyzowane.

Specyficznymi grupami docelowymi, które w zasadzie będą kanałami komunikacji są media lokalne – prasa i portale internetowe.

4. DZIAŁANIA KOMUNIKACYJNE ORAZ ODPOWIADAJĄCE IM ŚRODKI PRZEKAZU, WSKAŹNIKI I EFEKTY TYCH DZIAŁAŃ

Działania komunikacyjne za pomocą których LGD „Wadoviana” zamierza skutecznie dotrzeć do społeczności lokalnych i przekonać je, iż warto aktywnie uczestniczyć w bieżącej realizacji LSR są różnorodne i dostosowane do potrzeb różnych grup odbiorców. System dostępu do informacji jest zróżnicowany zarówno pod względem formy, treści jak i zasięgu. Istnieją kanały i narzędzia komunikacji umożliwiające dotarcie do informacji o każdej porze – informacja skierowana do beneficjentów i potencjalnych beneficjentów jest dostępna non-stop za pośrednictwem strony internetowej LGD „Wadoviana”: www.wadoviana.pl. W planie komunikacji przewidziano również działania innowacyjne, które zapewnią dostęp do informacji wszystkim grupom odbiorców. Dzięki temu informacja może docierać w sposób wielokanałowy i zróżnicowany. Wybrano następujące działania komunikacyjne:

- **Organizowanie szkoleń o tematyce dotyczącej PROW 2014-2020, a także szkoleń o charakterze instruktażowym w związku z ogłaszanymi konkursami na wsparcie projektów w ramach LSR.**

Powyższe działanie przyczyni się do realizacji celu ogólnego: „Pomoc potencjalnym wnioskodawcom (beneficjentom) w procesie pozyskiwania środków z PROW 2014-2020 za pośrednictwem LGD poprzez profesjonalną informację, motywację, doradztwo i wsparcie”.

środki przekazu	wskaźniki	efekty działań
spotkania bezpośrednie, prezentacje multimedialne, materiały drukowane, ankiety, informacje na stronach internetowych, warsztaty tematyczne, porady	organizacja 35 szkoleń/warsztatów aktywizujących społeczność lokalną	- zwiększenie umiejętności przygotowania wniosków aplikacyjnych, - aktywizacja społeczności lokalnej w podejmowaniu przedsięwzięć dla dobra ogółu, - zwiększenie współpracy i integracji społeczności lokalnych, - włączenie społeczne grup defaworyzowanych, - korzystne zmiany w postawach obywatelskich,

indywidualne, kontakt telefoniczny, radio lokalne.		- nabycie wiedzy nt. PROW 2014-2020 przez uczestników (wyniki ankiet po spotkaniach), - wzmocnienie kapitału społecznego, - utrwalenie pozytywnego wizerunku LGD.
--	--	---

- **Organizowanie konferencji (seminariów), spotkań informacyjnych o tematyce dotyczącej PROW 2014-2020, w tym rezultatów wdrażania LSR i najlepszych praktyk i projektów realizowanych w ramach LSR**

Powyższe działanie przyczyni się do realizacji celów ogólnych: „Podniesienie świadomości społecznej na obszarze LSR w zakresie funkcji jakie spełnia PROW 2014-2020” oraz „Upowszechnienie informacji o korzyściach płynących z wdrażania LSR”.

środki przekazu	wskaźniki	efekty działań
spotkania bezpośrednie, prezentacje multimedialne, materiały drukowane, ankiety, informacje na stronach internetowych, ogłoszenia na portalach społecznościowych, ogłoszenia w siedzibach instytucji publicznych, radio lokalne	organizacja 4 konferencji, 10 spotkań/seminariów dot. PROW 2014-2020	- aktywizacja społeczności lokalnej w podejmowaniu przedsięwzięć dla dobra ogółu, - zwiększenie współpracy i integracji społeczności lokalnych, - włączenie społeczne grup defaworyzowanych, - korzystne zmiany w postawach obywatelskich, - nabycie wiedzy nt. PROW 2014-2020 przez uczestników (wyniki ankiet po spotkaniach), - poszerzenie oferty edukacyjnej/ kulturalnej, - promocja obszaru LGD, - utrwalenie pozytywnego wizerunku LGD.

- **Organizowanie konkursów związanych z PROW 2014-2020, a zarazem promujących LSR.**

Powyższe działanie przyczyni się do realizacji celów ogólnych: „Podniesienie świadomości społecznej na obszarze LSR w zakresie funkcji jakie spełnia PROW 2014-2020”, „Upowszechnienie informacji o korzyściach płynących z wdrażania LSR”.

środki przekazu	wskaźniki	efekty działań
materiały drukowane, spotkania bezpośrednie, ankiety, informacje na stronach internetowych, radio lokalne.	organizacja 4 konkursów związanych z PROW 2014-2020	- aktywizacja społeczności lokalnej, - zwiększenie współpracy i integracji społeczności lokalnych, - włączenie społeczne grup defaworyzowanych, - korzystne zmiany w postawach obywatelskich, - nabycie wiedzy nt. PROW 2014-2020 przez uczestników (wyniki ankiet po spotkaniach), - poszerzenie oferty edukacyjnej/ kulturalnej, - promocja obszaru LGD, - utrwalenie pozytywnego wizerunku LGD.

- **Przygotowanie, opracowanie graficzne, druk i dystrybucja materiałów informacyjno-promocyjnych dotyczących PROW 2014-2020, w tym rezultatów wdrażania LSR oraz najlepszych praktyk i projektów realizowanych w ramach LSR.**

Powyższe działanie przyczyni się do realizacji celu ogólnego: „Podniesienie świadomości społecznej na obszarze LSR w zakresie funkcji jakie spełnia PROW 2014-2020” oraz „Upowszechnienie informacji o korzyściach płynących z wdrażania LSR”.

środki przekazu	wskaźniki	efekty działań
materiały drukowane o charakterze informacyjno-promocyjnym m.in. ulotki, foldery, broszury itp.	wydanie 8 600 sztuk materiałów promocyjnych	- aktywizacja społeczności lokalnej, - nabycie wiedzy nt. PROW 2014-2020 (wyniki ankiet po spotkaniach), - poszerzenie oferty edukacyjnej/ kulturalnej, - promocja obszaru LGD, - utrwalenie pozytywnego wizerunku LGD

- **Prowadzenie strony internetowej LGD**

Powyższe działanie przyczyni się do realizacji celu ogólnego: „Podniesienie świadomości społecznej na obszarze LSR w zakresie funkcji jakie spełnia PROW 2014-2020” oraz „Upowszechnienie informacji o korzyściach płynących z wdrażania LSR”.

środki przekazu	wskaźniki	efekty działań
Strona internetowa www.wadoviana.pl	opublikowanie 265 informacji na stronie www.wadoviana.pl	- promocja obszaru LGD, - informowanie o PROW 2014-2020, - utrwalenie pozytywnego wizerunku LGD.

- **Współpraca ze środkami masowego przekazu (m.in. lokalne czasopisma, strony internetowe) w zakresie przekazywania informacji o PROW 2014-2020, realizowanej LSR i LGD.**

Powyższe działanie przyczyni się do realizacji celu ogólnego: „Podniesienie świadomości społecznej na obszarze LSR w zakresie funkcji jakie spełnia PROW 2014-2020” oraz „Upowszechnienie informacji o korzyściach płynących z wdrażania LSR”.

środki przekazu	wskaźniki	efekty działań
artykuły w prasie tradycyjnej, artykuły na lokalnych portalach internetowych, ogłoszenia prasowe oraz kampanie promocyjne w TV i kinach oraz w lokalnym radiu.	opublikowanie 45 informacji w mediach lokalnych (prasa, radio, portale internetowe)	- promocja obszaru LGD, - informowanie o PROW 2014-2020, - utrwalenie pozytywnego wizerunku LGD.

- **Promocja Programu podczas regionalnych lub lokalnych imprez poświęconych obszarom wiejskim poprzez udział w nich** (dystrybucja materiałów informacyjno-promocyjnych i udzielanie informacji)

Powyższe działanie przyczyni się do realizacji celu ogólnego „Podniesienie świadomości społecznej na obszarze LSR w zakresie funkcji jakie spełnia PROW 2014-2020” oraz „Upowszechnienie informacji o korzyściach płynących z wdrażania LSR”.

środki przekazu	wskaźniki	efekty działań
spotkania bezpośrednie, materiały drukowane o charakterze informacyjno-promocyjnym m.in. ulotki, foldery, broszury, plakaty itp.	udział w 24 imprezach lokalnych i regionalnych	- promocja obszaru LGD, - informowanie o PROW 2014-2020, - utrwalenie pozytywnego wizerunku LGD, - aktywizacja społeczności lokalnej, - zwiększenie współpracy i integracji społeczności lokalnych

- **Prowadzenie E-newsletter’a**

Powyższe działanie przyczyni się do realizacji celu ogólnego: „Zbudowanie sprawnego systemu komunikacji w ramach LGD i pomiędzy LGD a podmiotami z obszaru objętego wdrażaniem strategii rozwoju lokalnego kierowanego przez społeczność”. Wskazane działanie ma charakter innowacyjny. Dotychczas nie wykorzystywano tej formy komunikacji z mieszkańcami obszaru LGD. Dzięki stworzeniu e-newsletteru, każdy mieszkaniec obszaru po dokonaniu subskrypcji będzie otrzymywał informację o działaniach LGD związanych z wdrażaniem LSR.

środki przekazu	wskaźniki	efekty działań
materiały informacyjne o charakterze informacyjno-promocyjnym w formie elektronicznej.	wydanie 32 sztuk newsletterów	- promocja obszaru LGD, - informowanie o PROW 2014-2020, - utrwalenie pozytywnego wizerunku LGD, - korzystne zmiany w postawach obywatelskich, - włączenie społeczności lokalnej w działalność LGD.

- **Komunikat sms**

Powyższe działanie przyczyni się do realizacji celu ogólnego: „Zbudowanie sprawnego systemu komunikacji w ramach LGD i pomiędzy LGD a podmiotami z obszaru objętego wdrażaniem strategii rozwoju lokalnego kierowanego przez społeczność”. To działanie ma charakter innowacyjny. Dotychczas nie wykorzystywano tej formy komunikacji z mieszkańcami obszaru LGD. Dzięki informacji przekazywanej w formie krótkiej wiadomości tekstowej możliwy będzie szybki kontakt z osobami, które w chwili podjęcia kontaktu telefonicznego są niedostępne (ale nie tylko) i da im możliwość bezpośredniego odniesienia się do przesłanej informacji (otrzymanie informacji zwrotnej). To działanie komunikacyjne zostanie skierowane do osób, które wyrażą zgodę na przesyłanie informacji w tej formie.

środki przekazu	wskaźniki	efekty działań
krótka informacja tekstowa o charakterze informacyjno-promocyjnym w formie elektronicznej (sms).	Przygotowanie 68 komunikatów sms	- informowanie o PROW 2014-2020, - utrwalenie pozytywnego wizerunku LGD, - korzystne zmiany w postawach obywatelskich, - włączenie społeczności lokalnej w działalność LGD.

- **Badanie opinii i satysfakcji beneficjentów**

Powyższe działanie przyczyni się do realizacji celu ogólnego: Zbudowanie sprawnego systemu komunikacji w ramach LGD i pomiędzy LGD, a podmiotami z obszaru objętego wdrażaniem strategii rozwoju lokalnego kierowanego przez społeczność”.

środki przekazu	wskaźniki	efekty działań
ankieta on-line i tradycyjna zbierana po szkoleniach, doradztwie, imprezach itp.	przygotowanie 8 raportów	- utrwalenie pozytywnego wizerunku LGD, - pozyskanie informacji o koniecznych zmianach w procesie świadczenia pomocy przez LGD oraz możliwość podniesienia jego jakości.

Promowanie LSR, a tym samym Funduszy Europejskich wśród wszystkich grup docelowych z terenu LGD będzie realizowane poprzez:

- Przekazywanie szczególnych informacji o LSR w sposób prosty i zrozumiały dla wszystkich grup odbiorców komunikatu,
- Skoncentrowanie się na podkreśleniu znaczenia Funduszy Europejskich oraz wskazanie dotychczas zrealizowanych projektów w ramach LSR,
- Stałe podkreślanie możliwości otrzymania dofinansowania na realizację projektów, dzięki czemu zmniejszy się dystans dzielący poszczególne gminy LGD oraz LGD do pozostałych grup,
- Stosowanie jednolitego systemu wizualizacji działań informacyjno-promocyjnych.

Treść komunikatów dostosowana będzie do prowadzonych działań promocyjnych:

- informacyjne – tj. treści pozbawione emocji, zawierające tylko informacje – narzędzia: broszury, ulotki, dokumenty programowe,
- wizerunkowe – reklama na materiałach promocyjnych spójna z Systemem Identyfikacji Wizualnej, utrwalająca wizerunek LGD oraz PROW,
- perswazyjne – wszelkie reklamy prasowe, na plakatach itp. promujące i zachęcające do korzystania z Funduszy Unijnych.

Przedstawione powyżej działania komunikacyjne mają na celu przekazanie informacji o Programie, jego zadaniach i celach, systemie wdrażania oraz zebranie informacji zwrotnej od mieszkańców obszaru. Wskazane działania komunikacyjne będą stosowane do wszystkich grup docelowych określonych w dokumencie. Udział społeczności lokalnych lub wyodrębnionych z niej poszczególnych grup adresatów-interesariuszy (np. przedsiębiorców, rolników, młodzieży) w procesie komunikacji będzie możliwie szeroki i co do zasady otwarty. Szczególna uwaga zostanie zwrócona na kontakt z grupami defaworyzowanymi a standardowy komunikat zostanie uzupełniony o dodatkowe środki, m.in. poprzez bezpośredni kontakt przez pracowników OPS i PUP, które pomogą tym osobom w odbiorze komunikatu.

Różnorodność prowadzonych działań komunikacyjnych i szerokie spektrum kanałów przekazu, oprócz komunikacji, służyć będzie także utrzymaniu mobilizacji społecznej i ciągłemu zaangażowaniu lokalnej społeczności we wdrażanie LSR. Realizowane będzie to poprzez zastosowanie działań komunikacyjnych o charakterze ciągłym, np. strona internetowa, portale społecznościowe, na których prezentowane będą aktualne informacje dotyczące całego zakresu działań związanych z wdrażaniem LSR. Działania te mogą prowadzić do znużenia odbiorców informacją, dlatego będą uzupełniane o działania o charakterze okazjonalnym np. publikacje, artykuły w prasie, mające na celu wznowienie zainteresowania odbiorców dzięki zastosowaniu form odmiennych niż w działaniach ciągłych.

5. ANALIZA EFEKTYWNOŚCI DZIAŁAŃ KOMUNIKACYJNYCH I ZASTOSOWANYCH ŚRODKÓW PRZEKAZU (W TYM TRYB KORYGOWANIA PLANU KOMUNIKACJI)

Stowarzyszenie Lokalna Grupa Działania „Wadoviana” prowadzić będzie stały monitoring działań komunikacyjnych, polegający na systematycznym zbieraniu i analizowaniu informacji jakościowych i ilościowych, mających na celu weryfikację i ewentualną modyfikację kierunków prowadzonych działań komunikacyjnych. Celem corocznych badań ankietowych będzie ocena jakości prowadzonych działań komunikacyjnych, zadowolenia odbiorców oraz realizacji założonych w planie komunikacji celów i osiągniętych efektów, zdiagnozowaniu ewentualnych problemów a także uzyskanie informacji co do potrzeb i oczekiwań odbiorców w tym zakresie. Powyższe działania uzupełniane będą o opinie uzyskane podczas rozmów prowadzonych w trakcie imprez, szkoleń, doradztwa dotyczące poziomu komunikacji, jej jakości i efektywności. Efektem monitoringu będzie dostosowywanie działań do zmieniających się okoliczności, nowych oczekiwań i potrzeb społecznych. Opracowane na podstawie zebranych danych raporty roczne zawierać będą informację, jakiego rodzaju działania komunikacyjne były prowadzone, czy osiągnięto planowane efekty oraz czy budżet został wykorzystany zgodnie z założeniami. Jeśli dane pozyskane z monitoringu działań komunikacyjnych będą wskazywać, iż któreś z przedstawionych wyżej działań komunikacyjnych nie przynosi oczekiwanych rezultatów, zostaną wdrożone środki zaradcze. Każdorazowo po przedstawieniu raportu rocznego władze LGD podejmują decyzję o konieczności lub braku konieczności wdrożeniu

działań korygujących. W kolejnym raporcie rocznym ocenia się efektywność wdrożonych działań korygujących. Polegać one będą na modyfikacji dotychczasowych praktyk komunikacyjnych i ich udoskonaleniu lub wprowadzeniu innych, które w ocenie LGD będą bardziej odpowiednie w drodze do osiągnięcia zamierzonych celów. W sytuacji zaistnienia problemów z wdrażaniem LSR, a także potencjalnego pojawienia się sytuacji niesatysfakcjonującej akceptacji społecznej wdrożone zostaną następujące środki zaradcze:

Tabela 1. Środki zaradcze podejmowane w przypadku problemów z realizacją LSR.

Zagrożenie	Środki zaradcze
Trudności komunikacyjne między LGD a gminami zaangażowanymi w realizację LSR	Wprowadzenie jasnych zasad podziału między działaniami promocyjnymi, a informacyjnymi
Brak zaufania do Biura LGD, przekonanie o jego niedostępności.	Bezpośrednie kontakty mieszkańców z pracownikami Biura LGD, Szkolenia dla Beneficjentów, Dni otwarte
Brak zrozumienia przekazu przez mieszkańców, beneficjentów i potencjalnych beneficjentów	Formułowanie komunikatów w sposób spójny i przejrzysty

Źródło: opracowanie własne

Wyniki badań z zakresu podejmowanych działań komunikacyjnych, osiąganych efektów i celów w tym zakresie będą upubliczniane na stronie internetowej LGD oraz przekazywane członkom LGD. Powstałe opracowania stanowiąc będą źródło informacji, jak w efektywniejszy sposób docierać do grup docelowych, by zaspokajać ich potrzeby i oczekiwania w zakresie komunikacji. Będą służyć również jako źródło dialogu i wymiany poglądów pomiędzy podmiotami wdrażającymi LSR.

6. OPIS SPOSOBU WYKORZYSTANIA W PROCESIE REALIZACJI LSR WNIOSKÓW/OPINII ZEBRANYCH PODCZAS DZIAŁAŃ KOMUNIKACYJNYCH

W planie komunikacji przewidziane są działania mające na celu pozyskanie informacji o funkcjonowaniu LGD i realizacji LSR. Ich źródłem będą ankiety zamieszczone na stronie internetowej LGD, bezpośrednie spotkania i rozmowy z przedstawicielami grup docelowych. Działania te dadzą odpowiedź na pytanie o poziomie zadowolenia lokalnej społeczności. Pozwolą ocenić, w jaki sposób LGD realizuje swoje zadania, jak postrzegane jest wdrażanie strategii, czy zdaniem odbiorców napotyka trudności czy konieczne są zmiany. Uzyskana w ten sposób informacja zostanie wykorzystana do oceny jakości pomocy świadczonej przez LGD. W razie pojawienia się sytuacji niesatysfakcjonującej akceptacji społecznej, wdrożone zostaną działania mające na celu jej wyeliminowanie. Pozyskane dane mogą być pomocne w razie konieczności przeprowadzenia korekt w tym zakresie (np. dodatkowego przeszkolenia osób udzielających pomocy, np. w zakresie komunikacji interpersonalnej). Opracowane działania naprawcze zostaną wdrożone zgodnie z obowiązującymi procedurami. Po roku od ich wprowadzenia przeprowadzone zostanie badanie ankietowe obejmujące obszar w którym dokonano zmian, aby sprawdzić czy wprowadzone zmiany przyniosły oczekiwane rezultaty i zadowolenie społeczne.

7. BUDŻET PRZEWIDZIANY NA DZIAŁANIA KOMUNIKACYJNE

Tabela 2. Budżet przewidziany na działania komunikacyjne.

Nazwa działania komunikacyjnego	Wartość z jednostką miary	Planowana wartość działania
Organizowanie szkoleń o tematyce dotyczącej PROW 2014-2020, poszczególnych działań Programu, zwłaszcza tych, które są wdrażane w ramach podejścia LEADER, a także szkoleń o charakterze instruktażowym w związku z ogłaszanymi konkursami na wsparcie projektów w ramach LSR	35 szkoleń	3 000 euro
Organizowanie konferencji (seminariów), spotkań informacyjnych o tematyce dotyczącej PROW 2014-2020, poszczególnych działań Programu, zwłaszcza tych, które są wdrażane w ramach LEADER, w tym rezultatów wdrażania LSR i najlepszych praktyk i projektów realizowanych w ramach LSR.	14 działań	5 075 euro
Organizowanie konkursów związanych z PROW 2014-2020, a zarazem promujących LSR.	4 konkursy	3 575 euro
Przygotowanie, opracowanie graficzne, druk i dystrybucja materiałów informacyjno-promocyjnych dotyczących PROW 2014-2020, poszczególnych działań Programu zwłaszcza tych, które są wdrażane w ramach podejścia LEADER, w tym rezultatów wdrażania LSR oraz najlepszych praktyk i projektów realizowanych w ramach LSR.	8 600,00 sztuk	6 372,50 euro
Prowadzenie strony internetowej LGD	265 informacji	0 euro

Współpraca ze środkami masowego przekazu (lokalne czasopisma, strony internetowe) w zakresie przekazywania informacji o PROW 2014-2020, realizowanej LSR i LGD	45 artykułów/ informacji	325 euro
Promocja Programu podczas regionalnych lub lokalnych imprez poświęconych obszarom wiejskim poprzez udział w nich	24 imprez	11 652,50 euro
Prowadzenie E-newsletter'a (prowadzone przez pracowników Biura LGD – nie wymaga ponoszenia dodatkowych kosztów)	32 sztuk	0 euro
Komunikat sms (prowadzone przez pracowników Biura LGD – nie wymaga ponoszenia dodatkowych kosztów)	68 informacji	0 euro
Badanie opinii i satysfakcji beneficjentów (prowadzone przez pracowników Biura LGD – nie wymaga ponoszenia dodatkowych kosztów)	8 raportów	0 euro
		30 000 euro

Tabela 3. Plan komunikacji – cele, działania, środki i narzędzia komunikacji, wskaźniki, efekty.

Termin	Cel komunikacji	Nazwa działania komunikacyjnego	Adresaci działania komunikacyjnego (grupy docelowe)	Środki przekazu
2016-2022	Podniesienie świadomości społecznej na obszarze LSR w zakresie funkcji jakie spełnia PROW 2014-2020	Organizowanie konferencji (seminariów), spotkań informacyjnych o tematyce dotyczącej PROW 2014-2020, w tym rezultatów wdrażania LSR i	mieszkańcy obszaru LSR (wszystkie grupy społeczne, w tym grupy defaworyzowane); faktyczni i potencjalni beneficjenci (m.in. przedsiębiorcy, organizacje pozarządowe, jst.)	spotkania bezpośrednie, prezentacje multimedialne, materiały drukowane, ankiety, informacje na stronach internetowych, ogłoszenia na portalach społecznościowych, ogłoszenia w siedzibach instytucji publicznych, radio lokalne
	Upowszechnienie informacji o korzyściach płynących z wdrażania LSR	najlepszych praktyk i projektów realizowanych w ramach LSR		dla grup defaworyzowanych: bezpośredni kontakt przez pracowników OPS i PUP
2016-2021	Podniesienie świadomości społecznej na obszarze LSR w zakresie funkcji jakie spełnia PROW 2014-2020	Przygotowanie, opracowanie graficzne, druk i dystrybucja materiałów informacyjno-promocyjnych dotyczących PROW 2014-2020, w tym rezultatów wdrażania LSR oraz najlepszych praktyk i projektów realizowanych w ramach LSR	mieszkańcy obszaru LSR (wszystkie grupy społeczne, w tym grupy defaworyzowane); faktyczni i potencjalni beneficjenci (m.in. przedsiębiorcy, organizacje pozarządowe jst)	materiały drukowane o charakterze informacyjno-promocyjnym m.in. ulotki, foldery, broszury itp.
	Upowszechnienie informacji o korzyściach płynących z wdrażania LSR			dla grup defaworyzowanych: bezpośredni kontakt przez pracowników OPS i PUP
2016-2023	Podniesienie świadomości społecznej na obszarze LSR w zakresie funkcji jakie spełnia PROW 2014-2020	Prowadzenie strony internetowej LGD.	mieszkańcy obszaru LSR (wszystkie grupy społeczne, w tym grupy defaworyzowane); faktyczni i potencjalni beneficjenci (m.in.	informacje zamieszczane na stronie internetowej LGD „Wadoviana”

	Upowszechnienie informacji o korzyściach płynących z wdrażania LSR		przedsiębiorcy, organizacje pozarządowe jst)	
2016-2021	Podniesienie świadomości społecznej na obszarze LSR w zakresie funkcji jakie spełnia PROW 2014-2020	Współpraca ze środkami masowego przekazu (m.in. lokalne czasopisma, strony internetowe) w zakresie przekazywania informacji o PROW 2014-2020, realizowanej LSR i LGD.	mieszkańcy obszaru LSR (wszystkie grupy społeczne, w tym grupy defaworyzowane); faktyczni i potencjalni beneficjenci (m.in. przedsiębiorcy, organizacje pozarządowe jst)	artykuły w prasie tradycyjnej, artykuły na lokalnych portalach internetowych, ogłoszenia prasowe oraz kampanie promocyjne w TV i kinach oraz radiu lokalnym dla grup defaworyzowanych: bezpośredni kontakt przez pracowników OPS i PUP
	Upowszechnienie informacji o korzyściach płynących z wdrażania LSR			
2016-2023	Zbudowanie sprawnego systemu komunikacji w ramach LGD i pomiędzy LGD a podmiotami z obszaru objętego wdrażaniem strategii rozwoju lokalnego kierowanego przez społeczność	Prowadzenie newsletter'a	mieszkańcy obszaru LSR (wszystkie grupy społeczne, w tym grupy defaworyzowane); faktyczni i potencjalni beneficjenci (m.in. przedsiębiorcy, organizacje pozarządowe jst)	materiały informacyjne o charakterze informacyjno-promocyjnym w formie elektronicznej.
2016-2023	Pomoc potencjalnym wnioskodawcom (beneficjentom) w procesie pozyskiwania środków z PROW 2014-2020 za pośrednictwem LGD poprzez profesjonalną informację, motywację, doradztwo i wsparcie	Organizowanie szkoleń o tematyce dotyczącej PROW 2014-2020, a także szkoleń o charakterze instruktażowym w związku z ogłaszanymi konkursami na wsparcie projektów w ramach LSR.	faktyczni i potencjalni beneficjenci (m.in. przedsiębiorcy, organizacje pozarządowe jst) mieszkańcy obszaru, w tym grupy defaworyzowane.	spotkania bezpośrednie, prezentacje multimedialne, materiały drukowane, ankiety, informacje na stronach internetowych, warsztaty tematyczne, porady indywidualne, kontakt telefoniczny, radio lokalne dla grup defaworyzowanych: bezpośredni kontakt przez pracowników OPS i PUP

2016-2023	Podniesienie świadomości społecznej na obszarze LSR w zakresie funkcji jakie spełnia PROW 2014-2020” oraz „Upowszechnienie informacji o korzyściach płynących z wdrażania LSR	Promocja Programu podczas regionalnych lub lokalnych imprez poświęconych obszarom wiejskim poprzez udział w nich (dystrybucja materiałów informacyjno-promocyjnych i udzielanie informacji)	mieszkańcy obszaru LSR (wszystkie grupy społeczne, w tym grupy defaworyzowane); faktyczni i potencjalni beneficjenci (m.in. przedsiębiorcy, organizacje pozarządowe jst)	spotkania bezpośrednie, materiały drukowane o charakterze informacyjno-promocyjnym m.in. ulotki, foldery, broszury, plakaty itp.
2016-2023	Zbudowanie sprawnego systemu komunikacji w ramach LGD i pomiędzy LGD a podmiotami z obszaru objętego wdrażaniem strategii rozwoju lokalnego kierowanego przez społeczność	Badanie opinii i satysfakcji beneficjentów	faktyczni beneficjenci	Ankieta online i tradycyjna
2017-2023	Zbudowanie sprawnego systemu komunikacji w ramach LGD i pomiędzy LGD a podmiotami z obszaru objętego wdrażaniem strategii rozwoju lokalnego kierowanego przez społeczność	Komunikat sms	mieszkańcy obszaru LSR (wszystkie grupy społeczne, w tym grupy defaworyzowane); faktyczni i potencjalni beneficjenci (m.in. przedsiębiorcy, organizacje pozarządowe jst)	krótka informacja tekstowa o charakterze informacyjno-promocyjnym w formie elektronicznej (sms).
2017-2020	Podniesienie świadomości społecznej na obszarze LSR w zakresie funkcji jakie spełnia PROW 2014-2020	Organizowanie konkursów związanych z PROW 2014-2020, a zarazem promujących LSR	mieszkańcy obszaru LSR (wszystkie grupy społeczne, w tym grupy defaworyzowane); faktyczni i potencjalni beneficjenci (m.in. przedsiębiorcy, organizacje pozarządowe jst)	materiały drukowane, spotkania bezpośrednie, ankiety, informacje na stronach internetowych oraz w radiu lokalnym.

Źródło: opracowanie własne